

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΑ & ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

Εκπονήσας: Ιωάννης (Σεραφείμ) Ν. Γιάννος (Α.Μ.: 17102)

Θέμα Έργασίας: Πρακτική μέθοδος έρμηνείας καινοδιαθηκικής περικοπής

Μκ. 14,1-2· 10-11 & 17-21.

**«ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΝΑΟΥ,
ΣΥΝΟΜΩΣΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ,
& Η ΠΡΟΔΟΣΙΑ ΤΟΥ ΙΟΥΔΑ»**

Καθηγητής: Σωτήριος Σ. Δεσπότης

Μάθημα: Η ιστορία και η τέχνη της έρμηνείας τῶν Εὐαγγελίων (Exegeticum I)

Αθήναι, Ιούνιος 2018.

- ΠΡΟΛΟΓΟΣ -

«Είναι ο Ιούδας ή τραγικότερη φυσιογνωμία της παγκόσμιας ιστορίας;» θά μπορούσε κάποιος να ρωτήσει. Ένα πέπλο μυστηρίου πλανᾶται γύρω του. Ήταν ή Προδοσία ένα αναπόφευκτο πεπρωμένο για τον ίδιο; Ή μήπως θά μπορούσε να είχε πράξει και διαφορετικά; Δύο χιλιάδες χρόνια μετά, και τὰ ἐρωτήματα πλανῶνται για τούς ανθρώπους. Είναι τόσο ἄδικος ο Θεός; Ή τοῦ ἀρέσει να βασανίζει τὸ πλάσμα τῶν χειρῶν Του; Ή ἀλήθεια εἶναι ὅτι τὰ ἐρωτήματα ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ ἀπαντήσεις. Ὅμως, ἂν τίθενται σωστά· εἰδάλλως, ὀδηγοῦν σὲ ἀδιέξοδα. Ὡστόσο, μήπως ἔχουν δοθεῖ καὶ οἱ ἀπαντήσεις; Ή, για να τὸ διατυπώσουμε καλύτερα: μήπως δὲν μᾶς ἱκανοποιοῦν οἱ ἀπαντήσεις; Ὑπάρχει, ὅμως, καὶ ἡ περίπτωση να μὴν τις ἔχουμε ἀκούσει ποτέ, πράγμα πολὺ φυσικὸ στὴν ἐποχή μας, ποῦ μόνο βλέπουμε, καὶ δὲν ἀκοῦμε καθόλου.

Ή ἀλήθεια εἶναι, πὼς ἡ ἱστορία τοῦ Ιούδα ἔχει στὸν καθένα μας να πεῖ κάτι. Φταίνει ἄραγε τὰ ἀργύρια; Ή ἑλλιπὴς ἀγάπη τοῦ Διδασκάλου στὸ μαθητὴ; Μήπως ἀπὸ μικρὸς ἦταν προβληματικός χαρακτήρας, ἢ ἦταν «προορισμένος» να προδώσει τὸν Ἰησοῦ καὶ να σώσει τὸν ἄνθρωπο; Ἐνδεχομένως τὰ «ἀργύρια» να ἀποτελοῦν τὴν ἀφορμὴ για τὴν ἀνάληψη τῆς πρωτοβουλίας· δὲ θεωροῦμε ὅτι ἡ διάψευση τῶν μεσσιανικῶν του προσδοκιῶν εἶναι τὸ ἐφαλτήριο· μᾶλλον θὰ τις παρομοιάζαμε με τὸ φυτίλι, ἐνῶ ὁ σπινθῆρας εἶναι τὰ «ἀργύρια». Ἡ μπαρούτη προέρχεται ἀπὸ μέσα του: τὸ φθόνο (τὴν «ἐγωϊστικὴ ἀγάπη» πρὸς τὸ Διδάσκαλο) ὅπως κάποτε καὶ ὁ Ἐωσφόρος κατὰ τοῦ Θεοῦ, ἔνεκα καὶ τοῦ ὁποῖου ἐξέπεσε. Καὶ δὲν χρειάζεται καὶ πολὺς χρόνος· τὰ πάντα κινοῦνται στὴν κόψη τοῦ ξυραφιοῦ, ὅπως καὶ με τὸ ληστὴ στὸ Σταυρό.

Ἐξάλλου, δὲν εἶναι καθόλου τυχαία ἡ σύνδεση τῆς κρίσης τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴ γυναῖκα, ἡ ὁποία δὲν ἔχει ὄνομα, καὶ τῆς προδοσίας τοῦ μαθητοῦ με «ὄνομα»· τίποτε δὲν εἶναι τυχαία γραμμένο στὰ εὐαγγέλια, καὶ δὴ στὸ Μᾶρκο· ὅταν γράφεις πολλά, αὐτὸ μπορεῖ να εἶναι καὶ δικαιολογία για λάθη· ὅταν γράφεις λίγα, δὲν ὑπάρχει περιθώριο για ἀστοχίες. Ὁ Μᾶρκος περιγράφοντας τὴν προδοσία τοῦ Ιούδα, τονίζει τὴ θέση τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Θεοῦ· ἴσως, ἐδῶ, βρίσκεται τὸ κλειδί τῆς αἰτίας τῆς προδοσίας: στὴν ἀγάπη. Καὶ εἶναι ἀλήθεια· ὁ Ιούδας ἔχει λησμονήσει τὸ Διδάσκαλο τῆς ἀγάπης, δὲν τρέφει ἀγάπη πλέον για τὸ Χριστό· δὲν ἀντλεῖ ἀγάπη οὔτε στὸ Δεῖπνο, ὅπου ὁ Κύριος τοὺς φοβίζει ὅλους για να σώσει ἐκεῖνον· προσφέρεται να Τὸν κοινωνήσει, ἀφοῦ τοῦ θυμίσει με τὸ τρύβλι τὴν ὑποκρισία του: *“οὐδὲν ἐστὶν ἕξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτὸν ὃ δύναται κοινῶσαι αὐτόν, ἀλλὰ τὰ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενά ἐστιν τὰ κοινῶντα τὸν ἄνθρωπον... ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται.”* (Μτ. 7,15.21)

Αὐτὴ ἡ ἀναζήτηση στὴν καρδιά μας, ὅπως καὶ ὁ ὑπερκερασμὸς τοῦ παραδείγματος τοῦ Ιούδα εἶναι τὸ θέμα τῆς ἐργασίας μας. Συναντήσαμε ἀρκετές δυσκολίες στὴν πρώτη μᾶς ἐρευνητικὴ καὶ ἐρμηνευτικὴ προσπάθεια, κυρίως στὴν ὀργάνωση τοῦ ὑλικοῦ, στὴν ἐξοικείωση με τὰ προγράμματα ἐπεξεργασίας, στὴ δυσκολία εὗρεσης τῶν πατερικῶν κειμένων στὸ Διαδίκτυο, καὶ στὸν «ἐγκιβωτισμὸ» τοῦ ὑλικοῦ μέσα στὴν ἐργασία. Ὅτι πιὸ εὐχάριστο, ὅμως, ὑπῆρξε, ἦταν ἡ ἑκ νέου γνωριμία μας με τὴν Καινὴ Διαθήκη καὶ τὸ ἀνοιγμὰ μας στὸν κόσμον τῆς ἐρμηνείας τῆς. Καταλήγωντας, θὰ θέλαμε να ζητήσουμε ταπεινὰ συγγνώμη για τὰ ὅποια λάθη καὶ να ἀποδώσουμε εὐχαριστίες για τὴν πολύτιμη καθοδήγηση στὸν καθηγητὴ μας κ. Δεσπότη.

- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ -

Πίνακας περιεχομένων

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	2
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	3
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	3
Α. ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ἢ ΑΦΟΡΜΗΣΗ)	4
Β. ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	8
Γ. ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ	12
Δ. Η ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΣΕ ΕΝΟΤΗΤΕΣ (Δομή)	13
Ε. Η ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΣΥΝΑΦΕΙΑ ΤΗΣ (Συγκείμενο & Μακροκείμενο)	14
ΣΤ. ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ	15
Ζ. ΠΑΤΕΡΙΚΗ & ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΚΟΠΗΣ	17
ΜΕΡΟΣ Α' (Μκ. 14,1-2)	17
ΜΕΡΟΣ Β' (Μκ. 14,10-11).....	20
ΜΕΡΟΣ Γ' (Μκ. 14,17-21).....	29
Η. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ	41
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	42
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	51

- ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ -

- 1) ΒΕΠΕΣ = Βιβλιοθήκη Ελλήνων Πατέρων και Εκκλησιαστικών Συγγραφέων
- 2) ί. = ιερός
- 3) ρ. = ρῆμα
- 4) δηλ. = δηλαδή
- 5) ὑποσ. = ὑποσημείωση
- 6) κεφ. = κεφάλαια
- 7) στ. = στίχος

A. ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ἢ ΑΦΟΡΜΗΣΗ)

“Καὶ ἔρχονται εἰς Ἱεροσόλυμα. Καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ τοὺς ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας... καὶ τὰς καθέδρας... κατέστρεψεν, καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκευὸς διὰ τοῦ ἱεροῦ... ὑμεῖς δὲ πεποιήκατε αὐτὸν σπήλαιον ληστῶν” (Μκ. 11,15-17): ὡς ἡ βασικὴ ἀφορμὴ τῆς σύγκλησης τοῦ Συνεδρίου, τὸ ὁποῖο ἀποφάσισε τὴ σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ μὲ δόλο καὶ μὲ σκοπὸ τὴ θανάτωσή Του, θεωρεῖται ἡ «ἔκ-σταση» τοῦ Ἰησοῦ πρὸ τοῦ Ναοῦ· καίτοι οἱ «ἀρχιερεῖς» καὶ «γραμματεῖς» δὲν ἀντέδρασαν ἄμεσα ἐκείνη τὴν στιγμή, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι τὸ «συμβάν» στὸ Ναό, δὲν τοὺς ἀνάγκασε νὰ λάβουν τὰ δικά τους μέτρα ἔναντι τοῦ Ἰησοῦ τηρῶντας τὴ δική τους «στάση» ἔναντί Του, ἡ ὁποία προδίδεται ἀπὸ τὸν ἀκριβῶς ἐπόμενο στ.: “Καὶ ἤκουσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσωσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτόν, πᾶς γὰρ ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ” (11,18).

Ὁ λόγος, ὡστόσο, λόγω τοῦ ὁποίου ὀδηγηθήκαμε στὴν ὑπόθεση αὐτή, εἶναι ὅτι ὁ στ. 18 εἶναι σχεδὸν πανομοιότυπος στὸν Μᾶρκο μὲ τὸ 14,1: “Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν”, μὲ τὸν ὁποῖο καὶ ἐγκαινιάζεται ἡ ὑπὸ ἐξέτασιν ἐνόητά μας, τῆς «Προδοσίας τοῦ Ἰούδα», μὲ μόνη προσθήκη, αὐτὴν τοῦ ὀρισμοῦ τόπου καὶ χρόνου. Μάλιστα δέ, χρειάζεται νὰ τονίσουμε καὶ τὴ σκόπιμη ἐπανάληψη τοῦ ῥ. «ἐζήτουν», μὲ τὸ ὁποῖο ἄρχεται ἡ περικοπὴ μας στὸ 14,1 ἀλλὰ καὶ καταλήγει στὸ 14,11. Ὅτι ἦταν σκοπὸς τοῦ Συνεδρίου, ἔγινε σκοπὸς τοῦ Μαθητῆ, δηλαδὴ νὰ γυρεῦει τὴν εὐκαιρία. Ἄλλωστε, ἡ εἰσαγωγὴ τῆς περικοπῆς: ἡ συνομωσία τοῦ Συνεδρίου (Μκ. 14,1-2), κυριαρχεῖται ἀπὸ ῥήματα, τὰ ὁποῖα τίθενται στὴν ἀρχή, καὶ προηγούνται τῶν ὑποκειμένων, γεγονός τὸ ὁποῖο ἀποκαλύπτει καὶ τὴν ἔντονη δράση στὸ παρασκήνιο¹.

Αὐτές, λοιπόν, οἱ κινήσεις στὸ παρασκήνιο, οἱ ὁποῖες πάντοτε μεθοδεύονταν ἀπὸ τὸ Συνέδριο, τοὺς «ἀρχιερεῖς» καὶ τοὺς «γραμματεῖς», τὸν τελευταῖο καιρὸ, μετὰ ἀπὸ τὸ «συμβάν» στὸ Ναό, πύκνωσαν, μάλιστα δὲ ὡς συγκεκαλυμμένες πραγματικὲς ἐπιθέσεις ἔναντι τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἰουδαϊκῶν κομμάτων ἢ μερίδων. Ποιὸς εἶναι ὅμως, πραγματικὰ ὁ λόγος ἔνεκα τοῦ ὁποίου «συνήχθησαν κατὰ τοῦ Κυρίου, καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ»²: “καὶ ἔλεγον αὐτῷ· ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι ἔδωκεν τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἵνα ταῦτα ποιῆς;” (Μκ. 11,27-28) Ἐφεξῆς δὲν ξεκινάει, ὅπως ἐπισημαίνει ὁ Ἀμερικῆς Δημήτριος, μόνο μία διαλογικὴ σύγκρουση μετὰ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν ἐκπροσώπων ὅλων τῶν ἰουδαϊκῶν κομμάτων, ἡ ὁποία ἔχει ὡς ἀφετηρία τὸ ἐρώτημα ποὺ θέτουν οἱ «ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς», ἀλλὰ καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ· τὸ ἐρώτημα στὴν οὐσία του εἶναι βαρύντατο, γιατί πηγάζει ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ Μεγάλου Συνεδρίου. Καὶ μόνον ἡ διατύπωση τοῦ ἐρωτήματος προετοιμάζει γιὰ τὴν ἔσχατη καταδίκη³.

¹ Μάλιστα, παρατηροῦμε τὴν κυριαρχία τῶν ῥηματικῶν τύπων, εἰδικὰ ὄσων δηλώνουν μία πρόθεση, ἕνα κίνητρο, ὅπως τὰ: ἐζήτουν, κρατήσαντες, ἀπῆλθεν, ἐπηγγείλαντο, ἐχάρησαν, ἀποκτείνωσιν, παραδοῖ (καὶ στοὺς στ. 14,1-2 ἀλλὰ καὶ στοὺς στ. 14,10-11).

² Τριῶδιον Κατανυκτικόν (Ἐνετίησιν: Ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος, 1850), σ. 373.

³ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, Ἐξουσία καὶ Πάθος, Χριστολογικὲς Ἀπόψεις τοῦ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου, 1 (Ἀθήνα, 1983), σσ. 179-80.

Στην κατάληξη τῆς συζητήσεως, ὅταν ὁ Ἰησοῦς λέγει στοὺς ἀντιπάλους του **“οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποιᾷ ἐξουσία ταῦτα ποιῶ”** (Μκ. 11,33) ἐκφράζει μοναδική ἰσχύ. Ἐδῶ ὁ Χριστὸς ἀφήνει νὰ νοηθεῖ ὅτι ἡ ἀυθεντία Του δὲν μπορεῖ νὰ τεθεῖ κάτω ἀπὸ τὸν ἔλεγχον οὔτε τοῦ πανίσχυρου Μεγάλου Συνεδρίου, ὅτι δὲν χρειάζεται τὴν ἀναγνώριση τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων⁴. Συνεπῶς, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ τεθεῖ ὑπὸ ἔλεγχον, μόνο μὲ ἓνα τρόπο μπορεῖ νὰ ἀντιμετωπιστεῖ ἀπὸ τὶς θρησκευτικὲς καὶ πολιτικὲς ἐξουσίες ἅπαξ διαπαντός (πέρα ἀπὸ τὶς προσωρινὲς λύσεις τῆς ἀπομάκρυνσης ἢ τῆς ἀπομόνωσης), καὶ αὐτὸς δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν ἐξόντωση. Ὅμως γιὰ νὰ φτάσουν στὸ σημεῖο αὐτὸ, χρειάζεται δόλος καὶ μηχανορραφία.

“Καὶ ἐζήτησαν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον, ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπεν. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον” (Μκ. 12,12). Τὸ σχόλιο τοῦ Μάρκου μὲ τὸ ὁποῖο ἐπισφραγίζεται ἡ παραβολὴ «τῶν κακῶν γεωργῶν», δημιουργεῖ τὴν ἐντύπωση, πῶς στὴ φάση αὐτῇ, ἡ βίαιη κράτηση τοῦ Χριστοῦ ἀπεφεύχθη μόλις τὴν τελευταία στιγμή⁵, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἀμερικῆς Δημήτριος. Οἱ Ἡρωδιανοὶ, οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι τοῦ ὑποβάλλουν ἐρωτήματα διαδοχικά, **“ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ”** (Μκ. 12,12), δηλαδή γιὰ νὰ Τὸν παγιδεύσουν καὶ νὰ Τὸν ἐξωθήσουν σὲ κάποιο λόγο, ὥστε νὰ Τὸν ἐκθέσουν ἐνώπιον τοῦ λαοῦ. Ἐπιθυμοῦν διακαῶς νὰ Τὸν φέρουν σὲ δύσκολη θέση, καὶ συγκεκριμένα νὰ Τὸν ταπεινώσουν ὅπως τοὺς ἔχει «ταπεινώσει» ἐνώπιον τῶν ἀκολουθῶν Του, προκαλῶντας ἐκ παραλλήλου τὴν σύλληψή Του.

Γιὰ πρώτη καὶ τελευταία φορά, ἐνδεχομένως, ἀκόμη καὶ τὰ ἀντιμαχόμενα ἰουδαϊκὰ κόμματα ἔχουν ἐνωθεῖ χωρὶς νὰ τὸ ἔχουν συνηθειτοποιήσει ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Ἰησοῦ: ἡ συνύπαρξη Ἡρωδιανῶν καὶ Φαρισαίων, δύο ἀντιμαχόμενων μερίδων τονίζει τὴν ἀσυμφιλίωτη ἀντίθεσή τους πρὸς τὸν Χριστό, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονὸς τῆς ἐπὶ τοῦτο ἀποστολῆς τους ἐκ τοῦ Συνεδρίου, γιὰ τὴ συνεχῆ προώθηση τῆς συνομοσίας γιὰ τὴν θανάτωση τοῦ Ἰησοῦ· γεγονὸς τὸ ὁποῖο δεικνύει πῶς τὸ μέτωπο ἐναντίον ἐναντίον τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ περιλαμβάνει πιά ὅλα τὰ μεγάλα ἰουδαϊκὰ κόμματα⁶, ὅπως σωστὰ ἐπισημαίνει ὁ νῦν Ἀμερικῆς Δημήτριος.

«Καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι» (Μκ. 12,34). Ἀκόμη καὶ αὐτῇ ἡ διαπίστωση τοῦ Μάρκου ἀποτελεῖ μία ἀκόμη ἐνδειξη τῶν προθέσεων τοῦ Συνεδρίου ἐναντι τοῦ Ἰησοῦ· ἐφόσον δὲν μποροῦν νὰ Τὸν ἀντιμετωπίσουν διαλογικά, θὰ χειριστοῦν τὴν ὑπόθεση διαφοροτρόπως. Τέλος, μὲ τὶς δύο σύντομες περικοπές, Μκ. 12,35-37 (σχέση Μεσσία καὶ Δαβὶδ) καὶ Μκ. 12,38-40, ὁ Χριστὸς παίρνει αὐτὸς τὴν πρωτοβουλία νὰ ἀσκεῖ ἄμεση κριτικὴ τῶν ἀντιπάλων Του: **«οὗτοι λήμψονται περισσότερον κρίμα»** (12,40). Ὁ ὁμιλητῆς ἀποδεικνύει τὴν κενότητα τῆς ἐξουσίας τῶν γραμματέων καὶ τὴν ὑπεροχὴ τῆς δικῆς του ἐξουσίας· δὲν εἶναι ὁ μοναδικὸς ἔστω διδάσκαλος... ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ κρίνῃ καὶ νὰ καταδικάσῃ τοὺς κακοὺς θρησκευτικοὺς ἡγέτες τοῦ λαοῦ⁷.

⁴ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σ. 181 [ὑποσ. 27: Pesch II,211: «ἐξουσία τοῦ ἐσχατολογικοῦ προφήτου». Αξίζει νὰ προσεχθῇ, ὅπως σημειώνει ὁ Δαμαλᾶς (3,313), τὸ ὅτι ὁ Ἰησοῦς στὸ «οὐκ οἶδαμεν» τῶν Φαρισαίων δὲν ἀπαντᾷ «οὐδὲ ἐγὼ οἶδα» ἀλλὰ «οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν». [Ἡ ἠθελημένη διαφορὰ ῥ. = διαφορὰ ἐξουσίας.]

⁵ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σ. 184.

⁶ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σσ. 186, 188. Πρὸβλ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης, *Ὁ Ἰησοῦς ὡς “Χριστὸς” καὶ ἡ Πολιτικὴ Ἐξουσία* στοὺς Συνοπτικοὺς Εὐαγγελιστές (Ἀθήνα: Εκδόσεις Ἀθως, 2005), σ. 276.

⁷ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σσ. 190, 194.

Μετά την «εισαγωγή» ἐπὶ τῆς Προδοσίας τοῦ Ἰούδα (14,1-2), τὸ κύριον μέρος τῆς ἐνότητας (14, 10-11) ἐγκαινιάζεται μὲ ἀλλαγὴ τόπου: **“Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριὼθ ὁ εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς”**. Ὁ δὲ στ. 10 μᾶς εἰσάγει στὴν προδοσίαν καὶ συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν ἀμέσως προηγούμενη διήγηση γιὰ τὴ χρῆσιν τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς γυναῖκα μὲ τὸ μύρο. Ἄν καὶ στοὺς Συνοπτικοὺς δὲν κατονομάζεται, συγκεκριμένα, τὸ ὄνομα κάποιου ἀπὸ τοὺς μαθητῆς πὺν νὰ ἀγανάκτησε καὶ νὰ ἐπιτίμησε τὴν γυναῖκα γιὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ μύρου, ὁ Ἰωάννης ἀναφέρει πὺς ἦταν ὁ Ἰούδας (Ἰω. 12,4-8). Μετὰ ἀπὸ τὸ δεῖγμα τῆς μεγίστης ἀφοσιώσεως στὸν Ἰησοῦ, καὶ μάλιστα ὑπὸ γυναικός, ἀκολουθεῖ δεῖγμα μεγίστης ἀγνωμοσύνης. Καὶ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας σημειώνει: **“ὅτε ἡ γυνὴ τὴν οἰκίαν φιλοτιμίαν ἐπεδείξατο, τότε μαίνεται ὁ μαθητῆς”**⁸. Μάλιστα, τὸ πιθανώτερον, εἶναι, ὅτι ὁ Ἰούδας ἔδωσε καὶ τὸ σύνθημα τῶν ἀδίκων ἐπικρίσεων⁹. Ἄλλωστε, ὅπως προαναφέραμε, δὲν τὸν ὑποπτεύονταν στὸ ἐλάχιστον οἱ ὑπόλοιποι.

Ὅπως βέβαια καὶ οἱ ὕμνοι κατὰ τὴν Μεγάλῃ Ἑβδομάδι τονίζουν τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴν στάση τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς γυναῖκας πὺν ἄλειψε τὰ πόδια τοῦ Κυρίου μὲ μύρον¹⁰. Ἴσως ἡ πράξι αὐτὴ νὰ ἀποτέλεσε καὶ τὴν ἀφορμὴν, γιὰ νὰ προβεῖ ὁ Ἰούδας στὴν προδοσίαν. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος ἀναφέρει ὅτι, ὅταν (ὁ Ἰησοῦς) εἶπεν «διὰ τὸν ἐνταφιασμόν μου» (Μκ. 14,8), κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ μύρου, αὐτὸς δὲ οὔτε ἀπὸ αὐτὸ ἠσθάνθη συντριβὴν, οὔτε ὅταν ἤκουσεν ὅτι θὰ κηρυχθῆ παντοῦ τὸ εὐαγγέλιον (Μκ. 14,9) ἐφοβήθη¹¹, γιὰ νὰ μιμηθεῖ τὸ παράδειγμα· ὅταν γυναῖκες καὶ μάλιστα πρῶην πόρνοι ἐπέδειξαν τόσον μεγάλην τιμὴν εἰς Αὐτόν... ἐκεῖνος ἔπραττεν διαβολικὸν ἔργον¹².

Τὸ Εὐαγγέλιον διαφαίνεται, ὅτι εἰσέρχεται καὶ διαδίδεται στὴν ἱστορίαν, μέσα ἀπὸ ἀντιθέσεις στὶς ἐπιλογές χαρακτήρων, χωρὶς ὅμως νὰ βασιζέται σὲ ἓνα συναισθηματισμὸ ἄκριτον. Ἀπὸ τῆς θριαμβευτικῆς εἰσοδοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα στὴν «ἀνεξήγητῆ» Του συμπεριφορὰ στὸν Ναό, καὶ ἀπὸ τὴν “καταρανθεῖσα συκὴ” στὴν “παραβολὴ τῆς συκῆς”. **“Καὶ ὅταν ὄψῃ ἐγένετο, ἐξεπορεύοντο ἔξω τῆς πόλεως. Καὶ παραπορευόμενοι πρῶτῃ εἶδον τὴν συκὴν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν”** (Μκ. 11,19-20). Στὸ σημεῖο αὐτό, χρήζει ἰδιαιτέρας μνείας, ὅτι, κατὰ τὴν ἐρμηνευτικὴν ἔρευνα, διαπιστώσαμε ἓναν ἐνδεχόμενον παραλληλισμὸν στὸν συμβολισμὸν ἀνάμεσα στὸν Ἰούδα καὶ τὴν «ἐξηραμμένην συκὴν», ἀντιπαραβάλλοντάς τὸ ἀνωτέρω χωρίο μὲ τὸ Μκ. 14,17: **“Καὶ ὄψις γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα”**. Θὰ μπορούσε μὲ τὴν ἐξηραμμένην συκὴν νὰ χαρακτηρίζεται ἡ ζωὴ τοῦ Ἰούδα; Μήπως ὁ Ἰούδας ἦταν ἓνας ἄνθρωπος «μὲ φύλλα ὡραία, ἀλλὰ χωρὶς καθόλου καρπούς»;

⁸ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, 4th ed. (Ἀθήναι: Ἀδελφότης Θεολόγων “Ὁ Σωτήρ”, 1993), σσ. 263, 260-1: **«Ὁ Ἰωάννης μνημονεύει μόνον τὸν Ἰούδα, γιὰ τὸν οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι ἐμέμφοντο τὴν γυναῖκα, ἐπειδὴ ἄκουγαν τὸν Χριστὸν νὰ διδάσκει πάντα περὶ ἐλεημοσύνης· ὁ Ἰούδας ὅμως τὴν κατηγοροῦσε ἔχοντας δολερὸ σκοπὸν, «διὰ τὸ φυλάργυρον καὶ αἰσχροκερδῆς αὐτοῦ»**. Πρβλ. Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, *Ἐξουσία καὶ Πάθος*, σ. 211: **«Ἡ περιγραφὴ τοῦ περιστατικοῦ τοῦ μύρου στὸ σπῆτι τοῦ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ (Μκ. 14,3-9)... ὀφείλεται στὴν προφανῆ σχέση τοῦ μὲ τὸ Πάθος»**.

⁹ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 260.

¹⁰ π. Γεώργιος Δ. Μεταλληνός, *Ἡ Ὁρθόδοξη Ὑμνογραφία γιὰ τὸν Ἰούδα*, *Τύπος τῆς Κυριακῆς*, n.d., sec. Θερησκευτικὰ Αναγνώσματα: Ἰούδας, τὸ σύμβολο τῆς αἰώνιας προδοσίας, σ. 9.

¹¹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, Ὀμιλίαι ΟΗ'-Ε' (ΚΕΦ. 25-28), ἐκδ. Fridericus Field, μετάφρ. Δημήτριος Δ. Δρίτσας καὶ Ἀθανάσιος Γ. Ἰωάννου, *ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ* 69 (Ἀθήναι: Ἑλληνικὸς Ἐκδοτικὸς Ὄργανισμός, 1973), σ. 51,768D.

¹² Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 51,768D.

Μάλιστα έντοπίσαμε στόν προφήτη Άμβακούμ ένα χωρίο τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ ἐκληφθεῖ μὲ συναφῆς περιεχόμενο, δηλαδή τῆς συκῆς ποὺ δὲν καρποφορεῖ: **“διότι συκῆ οὐ καρποφορήσει, καὶ οὐκ ἔσται γενήματα ἐν ταῖς ἀμπέλοις· ψεύσεται ἔργον ἐλαίας, καὶ τὰ πεδία οὐ ποιήσει βρώσιν· ἐξέλιπον ἀπὸ βρώσεως πρόβατα, καὶ οὐχ ὑπάρχουσι βόες ἐπὶ φάτναις”** (3,17). Στὴν «προσευχὴ» αὐτῆ, ὁ Άμβακούμ ἀναφέρει, ὅτι “ἐξέστην ἐν μέσφ δύο ζῳῶν” (3,2). Ἐδῶ ἡ ἀναφορὰ αὐτῆ μᾶς θυμίζει τὸ *Κατὰ Μάρκον*, τὸ ὁποῖο κεῖται μεταξὺ τῆς «καμήλου» (Μκ. 1,6) καὶ τοῦ «πώλου» (Μκ. 11,2). Καὶ ἀναφερόμενος, πιθανῶς, στὴν ἔξοδο τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμο, ἀναφέρει: “ἐξῆλθες εἰς σωτηρίαν λαοῦ σου τοῦ σῶσαι τοὺς χριστοὺς σου ἔβαλες εἰς κεφαλὰς ἀνόμων θάνατον ἐξῆγειρας δεσμοὺς ἕως τραχήλου διάψαλμα” (Άμβ. 3,13), ὅπου μεταξὺ τῶν «ἀνόμων» ἐνδέχεται νὰ εἶναι «οἱ ἀρχιερεῖς» καὶ «οἱ γραμματεῖς» τοῦ «ἀνόμου» Συνεδρίου.

Καταλήγωντας, παρατηρήσαμε μία ομοιότητα στὸν Μᾶρκο στὴν ἀντιπαραβολὴ τῶν στ.: *“Καὶ προσελθὼν εἰς τῶν γραμματέων ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων”* (Μκ. 12,28) καὶ: *“Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριῶθ ὁ εἰς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς”* (14,10)¹³. Συνηθίζοντας, ὡσαύτως, ὁ Μᾶρκος νὰ χρησιμοποιοῦ, ἢ μᾶλλον νὰ ἀντιπαραβάλλει καταστάσεις καὶ πρόσωπα, θέλοντας νὰ καταστήσει πιὸ σαφῆς τὸ μήνυμα στοὺς «ἀκροατές» του. Ἐδῶ μᾶς κάνει ἐντύπωση τὸ γεγονός, ὅτι μὲ τοὺς δύο ρηματικούς τύπους, τὸ «προσελθὼν» καὶ τὸ «ἀπῆλθεν», τὰ ὁποῖα συνοδεύει μὲ τὶς ἔκφράσεις: «εἰς τῶν γραμματέων» καὶ «ὁ εἰς τῶν δώδεκα», πετυχαίνει νὰ δείξει ὅτι, ἐφόσον κατάλαβε Τὸν Κύριο ἕνας ἀπὸ τοὺς «ἀντι-κειμένους», στὸν ὁποῖο εἶπε: “καὶ ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν [αὐτὸν] ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη εἶπεν αὐτῷ· οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ” (Μκ. 12,34), τὸ αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ εἶχε πράξει καὶ ὁ Ἰούδας: νὰ «κατα-νοήσει» τὸ Δάσκαλο, νὰ «κινηθεῖ πρὸς Αὐτόν». Ἄλλωστε, Τὸν ἀκουγε. Μήπως ὁ Κύριος τὸν προ-ἰδέαζε; Δὲν ἐπιθυμοῦσε νὰ στέκει ὁ μαθητὴς δίπλα Του;

¹³ Μκ. 13,12: *Καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς». [Μήπως, ἐδῶ, ὁ Χριστός, προφητεύει καὶ τὴν «ἐπανάσταση» τοῦ Ἰούδα;]*

B. ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

14.1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ ἀποκτείνωσιν.

{Προτεινόμενη γραφή}

- Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.
- Ἡ μετοχή «κρατήσαντες», ἀπαντᾷ στὴν κριτικὴ ἔκδοση τοῦ κειμένου, ἢ ὁποῖα ἴσως τὸ ἀντλύει ἀπὸ τὸν Σιναῖτικὸ κώδικα. Πρὸς τοῦτο ἐπιλέγουμε τὴν γραφὴ αὐτὴ ὡς ἀρχαιότερη, καίτοι μὴ συντομώτερη.
- Στὴν δὲ κριτικὴ ἔκδοση μάλιστα τοῦ παραλλήλου χωρίου τοῦ Ματθαίου (26,4) ἀπαντᾷ ὡς: «δόλῳ κρατήσωσιν καὶ ἀποκτείνωσιν», γεγονὸς τὸ ὁποῖο, βεβαίως, συνεπικουρεῖ στὴν ἀuthenticότητα τῶν ρηματικῶν αὐτῶν τύπων.

14.2 ἔλεγον δὲ μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

{Προτεινόμενη γραφή}

- ἔλεγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.
- Ἡ προτεινόμενη γραφὴ τοῦ στίχου ἀπαντᾷ αὐτούσια στὴ κριτικὴ ἔκδοση τοῦ κειμένου, ἢ ὁποῖα μᾶλλον τὸ ἀντλύει ἀπὸ τὸν Σιναῖτικὸ κώδικα καὶ γι' αὐτὸ τὸν λόγο ἐπιλέγουμε τὴν ἀρχαιότερη γράφη.
- Μάλιστα, ἕνας λόγος ἔνεκα τοῦ ὁποίου θεωροῦμε πῶς εἶναι ἀuthenticότερη, εἶναι ὅτι ἡ ἔκφραση «μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ», ὡς εὐθύς λόγος, εἰκάζεται ὅτι εἶναι πιστότερη μεταφορὰ τῶν λόγων τῶν «ἀρχιερέων καὶ γραμματέων».
- Στὴν ἐναλλαγὴ ῥήματος καὶ ὑποκειμένου «ἔσται θόρυβος», ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς δὲν παρατηροῦμε κάποια νοηματικὴ διαφοροποίηση, εἰ μὴ μόνον γραμματικὴ· ὡστόσο, στη ζωντανία τῆς ἀφήγησης συντελεῖ καὶ ἡ ἐκφραστικότητα πρῶταξή τῶν ῥημάτων.

14.10 Καὶ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα παραδῶ αὐτὸν αὐτοῖς.

{Προτεινόμενη γραφή}

- Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ¹⁴ ὁ εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς.

¹⁴ Ωριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [194]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Ἀθῆναι: ἔκδ. τῆς Αποστ. Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 291,21/32-33: ἀναφέρει τὸ πλήρες ὄνομα «Ἰούδας Ἰσκαριώθ», γιατί ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἰούδας, ὁ τοῦ Ἰακώβου, καὶ γιὰ νὰ δηλώσει τὴν πόλιν ἀπὸ τὴν ὁποία κατήγετο.

- Το «**Ἰσκαριώθ**» (δὶς λεγόμενο μόνο στὸν **Μᾶρκο**, **BNT + Σιναϊτικὸς κώδικας**), κατὰ τὴν ἐπικρατέστερη ἄποψη... δηλώνει τὸν τόπο καταγωγῆς τῆς οἰκογένειας τοῦ (βλ. Ἰω. 13,2 καὶ 6,70-71: «οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν. ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰούδαν Σίμωνος Ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ ἔμελλεν παραδίδόναι αὐτὸν, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα»)¹⁵. Ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς¹⁶, ἔχουν ὑποστηρίξει ὅτι εἶναι παραφθορὰ τοῦ «**Σικαριώτης**» ἢ «**Σικάριος**» (=ξιφοφόρος, εκ του *sicus*= ειδικό μαχαίρι) καὶ σχετίζεται μὲ τὴν ἔνοπλη ζηλωτικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἰούδα.
- Το «**παραδῶ**» ἴσως εἶναι προσπάθεια διόρθωσης ὑπὸ ἀντιγραφέως τοῦ «**παραδοῖ**», ποὺ δὲν στέκει γραμματικὰ (γιατὶ θυμίζει εὐκτική ἀορίστου, ποὺ θὰ ἦταν «παραδοίη») οὔτε συντακτικὰ (ἐπειδὴ ἡ τελικὴ πρόταση κανονικὰ συντάσσεται μετὰ ὑποτακτικῆς). Τὸ «παραδοῖ» ἀπαντᾷ τρεῖς φορές στὸν **Μᾶρκο** (**BNT**), καὶ μία στὸν **Ἰωάννη** (13,2 - **BNT**), ἐνῶ στὸν **Σιναϊτικὸ κώδικα** ἀπαντᾷ ὡς: «**παραδῶ**».

14.11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῶ **ἀργύρια** δοῦναι· καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν **παραδῶ**.

{Προτεινόμενη γραφή}

- οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῶ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.
- Τὸ «**ἀργύριον**» προτιμᾶται ὡς γραφή γιατί χρησιμοποιεῖται μόνο μία φορὰ στὸν **Μᾶρκο** (**BNT & Σιναϊτικὸς κώδικας**) καὶ συμφωνεῖ μὲ τὸ παράλληλο κείμενο στὸν **Λουκά** (22,5 - **BNT**). Θεωροῦμε ὅτι ἡ λέξη «**ἀργύρια**» εἶναι διόρθωση ὑπὸ κάποιου ἀντιγραφέως γιὰ νὰ τὴν προσομοιάσει στὴν ἔκφραση (μοτίβο) τοῦ **Ματθαίου** «**τριάκοντα ἀργύρια**». Καὶ πιθανῶς χωρὶς τὸ ἀριθμητικὸ, τὸ ὁποῖον ὑπάρχει στὸν **Ματθαῖο** (26,15), εἶναι προτιμότερη ἡ γραφή στὸν **Μᾶρκο**.

14.17 Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.(·)

14.18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων (εἶπεν - GOT) ὁ Ἰησοῦς (εἶπεν - BNT): ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με(,) ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

- Χωρὶς νὰ μπορούμε νὰ ὑπεισέλθουμε στὴν βούληση τοῦ συγγραφέως, τὸ ῥῆμα «**εἶπεν**», ὅταν τοποθετεῖται πρὶν ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο (**Ἰησοῦς**), κοντὰ στὶς μετοχές, ἴσως θέλει νὰ τονίσει τὸ αἰφνίδιον (ξαφνικὸ) τοῦ λόγου τοῦ **Χριστοῦ**. Ὅταν ὅμως τοποθετεῖται στὴν κριτικὴ ἔκδοση (καὶ στὸν **Σιναϊτικὸ κώδικα**), μετὰ ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο, ἡ βαρῦτητα μεταφέρεται στὰ λόγια τοῦ **Χριστοῦ**, περὶ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ προδότου καὶ τῆς εκπληρώσεως σε αὐτὰ τῆς προφητείας (**Ψλ. 41,10**).

¹⁵ Ἰωάν. Δ. Καραβιδόπουλος, *Τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον*, ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ 2 (Θεσσαλονίκη: Ἐκδόσεις Π. Πουρνάρα, 1988), σσ. 426-7.

¹⁶ Παντελής Καλαϊτζίδης, «Ὁ Πειρασμός του Ἰούδα», *Σύναξη* 27, Ἰούλιος-Σεπτέμβριος 2001, 51-65 [ἐδῶ σ. 54: «ὁ Ἰσκαριώτης (καθὼς καὶ οἱ παραλλαγές του Ἰσκαριώθ, Σκαριώθ, Σκαριώτης)].

- Ἐὰν παρατηρήσουμε τὸν 20ο στίχο, τὸ ῥ. «εἶπεν» βρίσκεται μετὰ ἀπὸ τὸ ὑποκείμενο καὶ πρὸ τῆς προτάσεως, στὴν ὁποία καὶ ἀναφέρεται ἡ ἐνέργειά του, γιὰ νὰ τονίσει τὸ περιεχόμενο. Τὸ αὐτὸ ὑποστηρίζουμε καὶ γιὰ τὸν ἐν λόγῳ στίχο. Ἡ ἀπουσία τοῦ κόμματος ἴσως τονίζει τὴν ἄμεση σχέση τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν προδότη μὲ τὴν προφητεία.

14.19 οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθ' εἷς· μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ;

{Προτεινόμενη γραφή}

- **οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθ' εἷς· μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ;**
- Σύμφωνα μὲ τὸ λεξικὸ *Lidell & Scott*, ἀντὶ τοῦ «εἰς καθ' ἓνα», ἰσχύει τὸ «εἰς καθεῖς»¹⁷. Τὸ αὐτὸ ὑποστηρίζεται καὶ στὸ λεξικὸ τοῦ Σταματάκου. Μάλιστα ἡ φράση «εἰς καθεῖς» σημαίνει «εἰς κατὰ ἓνα» (= ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλο). Ἄλλωστε, τὸ κατὰ δὲν συντάσσεται ποτὲ μὲ ὀνομαστικὴ (εἰς)¹⁸.
- Ὅπως στὸν 11ο στίχο, ἡ ἔκφραση «οἱ δὲ» ἀναφέρεται στὰ πρόσωπα τοῦ προηγουμένου στίχου, ἴσως θέλοντας νὰ καταδείξει τὴν ἀντίθεση τῶν συναισθημάτων τῶν Μαθητῶν.
- Στὸν 19ο στίχο συναντοῦμε, ἐπίσης, ἔντονη διαφοροποίηση καὶ ἀπὸ τὴν προσθήκη τῆς ἐκφράσεως: «καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ;». ἴσως γιὰ νὰ καταδείξει τὴν ἀγωνία τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἀγανάκτησή τους γιὰ τὸν προδότη τοῦ Δασκάλου. Βεβαίως, ἡ γραφὴ ἀντίκειται στὸν κανόνα τῆς συντομότερης γραφῆς, τὴν ὁποία ὑποστηρίζει ἐδῶ ἡ κριτικὴ ἔκδοση, ἡ ὁποία κριτικὴ ἔκδοση προφανῶς τὸ ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ Σιναϊτικὸ κώδικα. Προτείνουμε ὅμως τὴν γραφὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ κειμένου, λόγῳ τῆς ζωντάνιας/αὐθόρμητου τῶν λόγων.

14.20 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· εἰς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

{Προτεινόμενη γραφή}

- **ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.**
- Ἡ μετοχὴ «ἀποκριθεὶς» ἔχει τὴν ἔννοια τῆς μετοχῆς στὴν προδοσία. Ὅτι ὁ Χριστός, τὸ ζεῖ, τὸ περιμένει, δηλαδὴ συμμετέχει στὴν ἀγωνία καὶ ἀπορία τῶν μαθητῶν Του. Δὲν ἀπαντᾷ στὴν κριτικὴ ἔκδοση, καὶ κάλλιστα θὰ μπορούσε νὰ θεωρηθεῖ ὅτι προέρχεται ὡς ἀντιγραφὴ ἀπὸ τὸ παράλληλον τοῦ Ματθαίου (26,23). Ἀπαντᾷ, ἐπίσης, στὸν Μάρκο (14,48) στὴν κριτικὴ ἔκδοση, ὡστόσο δὲν προκρίνεται, γιὰτὶ ἀντίκειται στὸν κανόνα τῆς συντομότερης γραφῆς.

¹⁷ H. G. Liddell and R. Scott, "Ἐπιτομὴ τοῦ Μεγάλου Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης," Τόμ. 3 (Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Πελεκάνος, 2007), σ. 76.

¹⁸ Ἰωάν. Σταματάκος, *Λεξικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης*, Τόμ. Α' (Ἀθήνα: ἐκδόσεις Βιβλιοπρομηθευτικῆ, 1999), σ. 481.

- Τὸ «ἐκ» ἀποτελεῖ ἀντίθεση στὸν κανόνα τῆς συντομότερης γραφῆς.

14.21 ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ, δι’ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

{Προτεινόμενη γραφή}

- (ὅτι) ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκεῖνῳ δι’ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.
- Καίτοι ἀντίκειται στὸν κανόνα τῆς συντομότερης γραφῆς, τὸ «ὅτι» δηλοῖ τὴν αἰτία, καὶ συνδέεται μὲ τὸν προηγούμενο στίχο παρέχοντας τὴν ἀπαραίτητη συνάφεια στὴν προδοσία καὶ τὴν θυσία διὰ Σταυροῦ τοῦ «Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου». Τὸ «ὅτι» ἀπαντᾷ καὶ στὸν Συναϊτικὸ κώδικα. Ἡ ἀπρόσωπη ἔκφραση «καλὸν ἦν», “συντακτικῶ τῷ λόγῳ” (ἀδεία) δύναται νὰ σταθεῖ καὶ δίχα ῥήματος (τουτέστιν, τὸ ῥῆμα ἐννοεῖται).

Γ. ΤΟ ΠΟΙΗΜΑ

14.1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας.
καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς
πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

14.2 ἔλεγον γάρ·

*μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ,
μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.*

14.10 Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ ὁ εἷς τῶν δώδεκα
ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς
ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς.

14.11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν
καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.
καὶ ἐζήτηι πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.

14.17 Καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

14.18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν·

*ἀμὴν λέγω ὑμῖν
ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με
ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.*

14.19 οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς·

μήτι ἐγώ;
καὶ ἄλλος·
μήτι ἐγώ;

14.20 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς·

*εἷς τῶν δώδεκα,
ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον.*

14.21 *ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ,
οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται·
καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.*

-Δ. Η ΠΕΡΙΚΟΠΗ ΣΕ ΕΝΟΤΗΤΕΣ (ΔΟΜΗ)

- Κλιμακωτή δομή τῆς ἐνότητας (ἀποκορυφώνεται στὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, γιὰ τὸν ἄνθρωπο διὰ τοῦ ὁποίου θὰ προδοθεῖ ὁ «Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου»):

A. Ἡ συνομωσία γιὰ θανάτωση τοῦ Ἰησοῦ (στ. 1-2) [Εἰσαγωγή]

{B. Ἡ χρήση τοῦ Ἰησοῦ μὲ μύρο (στ. 3-9)} [Ἀφόρμηση]

Γ. Ἡ Προδοσία (στ. 10-11) [(ἡ) Ἐπίλογος: στ. 11]

Δ. Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν προδότη (στ. 17-20)

E. Ἡ αὐστηρὴ ἀναφορὰ στὸν προδότη (στ. 21) [(ἡ) Ἐπίλογος]

- Χιαστὶ ἐπικεντρικὴ δομὴ τῆς ἐνότητας:

1. Συνέδριο: τόπος, χρόνος, σκοπός, πρόσωπα (στ. 1-2)

2α. Ἡ χρήση τοῦ Ἰησοῦ μὲ μύρο (στ. 3-9)

2β. Ἡ Προδοσία (στ. 10-11)

3. Ἡ προετοιμασία τοῦ Δείπνου, χρόνος, πρόσωπα (στ. 12-17)

2α'. Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ γιὰ τὸν προδότη (στ. 18-20)

2β'. Ἡ αὐστηρὴ ἀναφορὰ στὸν προδότη (στ. 21)

1'. Δεῖπνο: παράδοση Θείας Εὐχαριστίας, Θεία Κοινωνία, Βασιλεία τοῦ Θεοῦ (στ. 23-25)

Η πυραμίδα του Freytag

Ε. Ἡ περικοπή τῆς Προδοσίας τοῦ Ἰούδα στήν εὐρύτερη συνάφειά της (Συγκείμενο & Μακροκείμενο)

Προτείνουμε τήν κάτωθι κυκλική ἐπικεντρική δομή τῆς εὐρύτερης ἐνότητας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ γιά τόν «**Υἱὸ τοῦ ἀνθρώπου**» & γιά τόν «**ἄνθρωπο διὰ τοῦ ὁποίου θὰ προδοθεῖ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου**».

Α. Πρόρρηση καταστροφῆς τοῦ ναοῦ / Τὰ δεινὰ πρὶν ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ κόσμου (13,1-23)

Β. Ὁ ἐρχομὸς τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου/ Ἐπαγρύπνηση πρὸ τοῦ τέλους (13,24-37)

Γ. Ἡ συνομωσία γιά τὴ θανάτωση τοῦ Ἰησοῦ (14,1-2)

Δ. Ἡ χρήση τοῦ Ἰησοῦ με μύρο (14,3-9)

Ε. Ἡ Προδοσία τοῦ Ἰούδα (14,10-11)

Δ'. Ἡ Προετοιμασία τοῦ τελευταίου δείπνου (14,12-16)

Γ'. Ἡ Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ γιά τὸν προδότη (14,17-20)

Β'. Ἡ αὐστηρὴ ἀναφορὰ στὸν προδότη τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἀνθρώπου (14,21)

Α'. Παράδοση τῆς Θείας Εὐχαριστίας & Βασιλεία τοῦ Θεοῦ (14,22-26)

ΣΤ. ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ (Η Συνομωσία: 14,1-2)						
Πρωταγωνιστές	Δευτερογωνιστές	Πληροφορίες	Τόπος	Χρόνος	Έντυπώσεις αισθήσεων	Αισθήματα
ἀρχιερείς, γραμματεῖς	λαός	Ἡ λέξη «Πάσχα» ἐδῶ σημαίνει τὴν ἑορτὴ (14-21 τοῦ μηνὸς Νισάν).	Ναὸς τοῦ Σολομῶντος ἢ ἡ οἰκία τοῦ ἀρχιερέα	δύο ἡμέρες πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα/ Ἀζύμων (Τετάρτη)	«ἐζήτουν» ↓ Ὁραση (=παραμονεύω, καιροφυλακτῶ, παρακολουθῶ)	«ἐζήτουν ... ἐν δόλῳ κρατήσαντες» • Πονηρία, ζαβολιά • Μηχανορραφία • Ἐξαπάτηση • Φθόνος, Θράσος • Ἀνυπομονησία
		Ἡ λέξη «Ἄζυμα» ἐδῶ σημαίνει τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα.		Ἡ αἴσθησις τῆς χρονικῆς ἐγγύτητος τοῦ Πάθους ἐπιτείνεται (Τρακατέλλης, σ.210)	«κρατήσαντες» Ἀφή (=να Τὸν συλλάβουν, να Τὸν πιάσουν στὰ χέρια τους) Ὁσμὴ = Πάσχα Γεύσις = Ἄζυμα	«ἀποκτείνωσιν» • Ἀσπλαχνία • Ἐπιθυμία να σκοτώσουν • Μίσος • Ἐκδίκηση • Ἀχαριστία
		Ἄζυμο ἄρτο ἐτρῶγαν καὶ κατὰ τὴν περίοδο τοῦ θερισμοῦ (Ρουθ 2,14) ἢ σε ἑκτακτες περπτ. (Γεν. 19, 3). Παρασκευαζόταν με αλεύρι καὶ νερό στο σχῆμα λαγάνας. (Χ. Γ. Ατματζίδη*)		Ἡ παροχὴ ἐνὸς χρονικοῦ σημείου ἀναφορᾶς τονίζει τὴν ἀμεσότητα τῶν ἐξελίξεων (Τρακατέλλης, σ.210)	«ἔλεγον γάρ», «μήποτε ἔσται θόρυβος» ↓ Ἀκοή: ἀναταραχὴ, ἀναστάτωση, θόρυβος, ὀχλαγωγία	«μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ... θόρυβος τοῦ λαοῦ». • Πονηρία • Παραπλάνηση • Ἀναστάτωση • Δειλία

ΚΥΡΙΟΝ ΜΕΡΟΣ [Α'] (Η Προδοσία: 14,10-11)						
Πρωταγωνιστής	Δευτερογωνιστές	Πληροφορίες	Τόπος	Χρόνος	Έντυπώσεις αισθήσεων	Αισθήματα
Ἰούδας	ἀρχιερεῖς	τὸ περιστατικὸ λαμβάνει χώρα ἀμέσως μετὰ τὴν χρῆσις τοῦ Ἰησοῦ με μύρο	Ναὸς τοῦ Σολομῶντος ἢ οἰκία ἀρχιερέα	δύο ἡμέρες πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα/ Ἀζύμων	«ἀπῆλθε» ↓ Ὁσμὴ τοῦ μύρου & Δυσσομία τῆς προδοσίας	«ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς» • Ἀγανάκτησις • Ἀπερισκεψία • Ἀπογοήτευσις • Φθόνος • Ἐκνευρισμός
		ἡ ὑπόσχεσις τῶν ἀρχιερέων στὸν Ἰούδα γιὰ χρηματικὴ ἀνταμοιβή			«ἀκούσαντες», «ἐπηγγείλαντο» Ἀκοή (χρημάτων)	«ἵνα παραδῶ αὐτὸν αὐτοῖς» • Ἀποστροφή • Θυμὸς, Φθόνος • Ἐκδίκηση
					«παραδοῖ», «δοῦναι» ↓ Ἀφή (χρημάτων)	«οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρισαν» • Χαίρεκακία • Μοχθηρία • Ὑποκρισία
ΕΠΙΛΟΓΟΣ (στ. 11)					«ἐζήτει» ↓ Ὁραση (Ἀνασφάλεια, Ἠθοποιία, Ὑποκρισία)	«καὶ ἐζήτει πῶς... εὐκαιρῶς παραδῶ» • Πονηρία • Ἀσπλαχνία • Ψυχρότητα • Θράσος • Δειλία

ΚΥΡΙΟΝ ΜΕΡΟΣ [Β'] (Η ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ για τον προδότη: 14,17-21)

Πρωταγωνιστής	Δευτεραγωνιστές	Πληροφορίες	Τόπος	Χρόνος	Έντυπώσεις αισθήσεων	Αισθήματα
Χριστός	Μαθητές	τὸ τελευταῖο πασχάλιο δεῖπνο τοῦ Ἰησοῦ με τοὺς μαθητὲς Τοῦ	ἀνώγειον (οἰκία τοῦ Ἰωάννη-Μάρκου; ὑπερώων Πεντηκοστής;)	ἡ δευτέρα ἡμέρα τῶν Ἀζύμων (Πέμπτη ἑσπέρας)	«ἔρχεται» ≠ «ὑπάγει» ↓ Ὁραση	«ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ» • Λύπη • Οἶκτος • Συμπόνια
		Ὁ Ἰούδας κάθεται στὰ ἀριστερὰ τοῦ Ἰησοῦ στὴν τιμητικότερη θέση (βλ. Δεσπότης Σωτ., https://www.youtube.com/watch?v=cnm8hg3DDvE)		Τὸ νομικὸ Πάσχα συνέπιπτε Παρασκευὴ ἢ, ὁμῶς μετετέθη για το Σάββατο (Μκ. 15, 42 Ἰω. 19, 14 Ἰω. 19, 31 Ἰω. 19, 42)	«ἐσθίωντων», «ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ», «ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλον» ↓ Γεύση = Λύση («δένδρο καλοῦ καὶ κακοῦ» & «δένδρο ζωῆς»)	«οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι» • Λύπη • Ρίγος • Θλίψη • Ἀγωνία • Στενοχώρια • Παράπονο
		Σύνδεση τῆς προδοσίας με προφητεία για τον προδότη καὶ ἐκπλήρωσή τῆς (Ψλ. 41,10)			«εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με» Ἀκοή = ταραχή = ἐκπλήξη (ἐγγύτητα, προφητεία, προγνωρίζει)	«καὶ λέγειν αὐτῶ εἷς καθ' εἷς· μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ» • Ἀγωνία • Περιέργεια • Ἐνδιαφέρον

ΚΥΡΙΟΝ ΜΕΡΟΣ [Β'] (Η ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ για τον προδότη: 14,17-21)

Πρωταγωνιστής	Δευτεραγωνιστές	Πληροφορίες	Τόπος	Χρόνος	Έντυπώσεις αισθήσεων	Αισθήματα
Χριστός	Μαθητές	Μετάληψη στὸν προδότη ἀκόμη καὶ τῆς Θείας Κοινωνίας	ἀνώγειον (οἰκία τοῦ Ἰωάννη-Μάρκου; ὑπερώων Πεντηκοστής;)	ἡ δευτέρα ἡμέρα τῶν Ἀζύμων (Πέμπτη ἑσπέρας)	«λέγειν αὐτῶ ... μήτι ἐγώ;» Ἀκοή (Ἐξαρση, Ἀναστάτωση, Θόρυβος, Ὀχλαγωγία)	«ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα», «εἷς τῶν δώδεκα» ↓ • Ἐμπιστοσύνη • Μεταμέλεια
			«Ὡς πρὸς τὴν πόλη, πρέπει νὰ ἐννοήσου με τὰ Ἰεροσόλυμα» (Εὐθύμιος Ζιγαβηνός)		«ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ», «ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ», «γέγραπται», «παραδίδοται» Ἀφή = ἡρεμία (καθησυχασμός τῶν μαθητῶν, ὑπόδειξη προδότη)	«ὁ ἐμβαπτόμενος ... εἰς τὸ τρυβλίον» • Ἀγάπη • Ἀπορία • Συμπόνια • Λύπη • Ἐμπιστοσύνη • Ἀνακούφιση τῶν Μαθητῶν
ΕΠΙΛΟΓΟΣ (στ. 21)					«οὐαὶ... ἐκεῖνος» Ἀκοή αὐστηρότητα, προειδοποίηση πρὸς τὸν Ἰούδα, παρακίνησή του σὲ μετάνοια	«οὐαὶ... ἐκεῖνος» • Ἀγάπη • Ἐνδιαφέρον • Φόβος για τὸ πῶς μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὸ Θεό, καὶ για μία λάθος ἀπόφαση, νὰ χάσει τὸν Παράδεισο

Ζ. ΠΑΤΕΡΙΚΗ & ΝΕΟΤΕΡΗ

ΕΡΜΗΝΕΙΑ

ΜΕΡΟΣ Α'. «Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. ἔλεγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ» (Μκ. 14,1-2)

«Πρὸ δύο ἡμερῶν τοῦ Πάσχα ἡ βουλή, διὸ καὶ τὴν τετάρτην ἐν τῇ ἑβδομάδι νηστεύομεν ὡς τοῦ Πάθους ἀρχὴν τοῦ κατὰ τὴν ἕκτην ἐπιτελεσθέντος. ἔδει δὲ καὶ τὴν προφητείαν πληρωθῆναι τὴν ἐν τῇ νομικῇ διατυπώσει, ἐν ἣ τὸ Πάσχα ἐθύετο μηνὶ πρώτῳ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ· ἐν τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ καὶ ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ τὸ ἀληθινὸν Πάσχα ἔδει τυθῆναι»¹⁹, ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ ὁ Ὁριγένης σχολιάζοντας τὸν Ματθαῖο (26,2-5). Στὴν ἴδια θέση συνεπικουρεῖ καὶ ἡ Διδαχὴ (πρβλ. κεφ. 8) καὶ οἱ Ἀποστολικὲς Διαταγές (V,15), «ὅτι ἡ φυλαττομένη (ἡμέρα), ὑπὸ τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, διὰ νηστείας εἰς ἀνάμνησιν τοῦ ἀνοσίου συμβουλίου (Μτ. 26,3) τῶν ἐχθρῶν τοῦ Ἰησοῦ»²⁰, εἶναι ἡ Τετάρτη (ἡ ἡμέρα καὶ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα).

Σχολιάζοντας μάλιστα, τὸν πρότερο χρόνο τῆς μυσταγωγίας ἀπόφασης τοῦ Συνεδρίου, συνδέει τὰ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ συμβοῦν (δηλαδὴ τὰ γεγονότα πρὸ καὶ μετὰ τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα) μετὰ τῆς προφητείας τοῦ Ἠσαΐου περὶ τῆς καταπατήσεως τοῦ «ἀμπελῶνος τοῦ Κυρίου»· ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ, ὅτι ὅσον καιρὸ «ἐπεσκοπεῖτο ὁ λαὸς καὶ τὸν λεγόμενον κατὰ τοὺς προφήτας φραγμὸν περιετείχιστο “ὁ ἀμπελῶν τοῦ Κυρίου οἶκος Ἰσραὴλ, καὶ τὸ ἠγαπημένον νεόφυτον αὐτοῦ ἄνθρωπος Ἰούδα”» (Ἠσ. 5,7) τίποτε παρόμοιο δὲ συνέβη σὰν τὸ «παραδοξότατον» ποὺ ἔπραξε ὁ Πιλάτος, ὁ ὁποῖος «πρῶτος ἐτόλμησε μιᾶναι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ᾧ παρέδωκαν τὸν Ἰησοῦν»²¹.

Ὡστόσο, δημιουργεῖ τρομερὴ ἐντύπωση τὸ γεγονὸς πῶς ἡ συγκεκριμένη προφητεία, ἡ ὁποία ἀναφέρεται στοὺς «ἐνοικοῦντες ἐν Ἱερουσαλήμ» καὶ στὸν «ἄνθρωπο τοῦ Ἰούδα» (Ἠσ. 5,3) περιγράφει μὲ τόση ἐνάργεια τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἀκανθῶν στὸν ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου καὶ τὴν παρεμβολή τους ἀνάμεσα στὸν Κύριο καὶ τὸν ἀμπελῶνα Του, ὅπως καὶ τὴ διερώτηση ἅμα καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Κυρίου, τί θὰ πράξει τελικὰ μὲ τὸν «ἀμπελῶνα» Του: «Τὶ ὑπολείπεται νὰ κάμω ἀκόμη γιὰ τὴν ἀμπελὸν μου καὶ τί ἕως τώρα δὲν ἔκαμα γι' αὐτήν; Ἐκαμα τὰ πάντα, γιὰ νὰ καρποφορήσῃ σταφυλὰς. Ἐκείνη δὲ ἔκαμεν ἀγκάθια!» (Ἠσ. 5,4). Μήπως, ὁμως, ἡ ἀναφορὰ

¹⁹ Ὁριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [520]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 380,21-6.

²⁰ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, 4 (Αθήνα: Ἀδελφότης Θεολόγων “Ὁ Σωτήρ”, 1993), σ. 258: **Ἡ τοποθέτηση τοῦ Συνεδρίου, τὴν Τετάρτη, 13^η τοῦ μηνὸς Νισάν (βράδυ Τρίτης ἢ πρωὶ Τετάρτης):** ὑπολογίζοντας ἀπὸ τῆς Παρασκευῆς, ἡμέρας τοῦ Πάθους, κατὰ τὴν ὁποία ἔτρωγαν τὸν πασχάλιο ἀμνό, ἡ σηματοδοτούμενη ἡμέρα εἶναι ἡ Τετάρτη.

²¹ Ὁριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον [Τόμος ιζ', 25-26]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 182,4-16.

τῆς συγκεκριμένης προφητείας νὰ ἐνέχει στὸ συμβολισμό τῶν «ἐνοικούντων ἐν Ἱερουσαλήμ», τοὺς «ἀρχιερεῖς» καὶ «γραμματεῖς», στὸ δὲ συμβολισμό τοῦ «ἀνθρώπου τοῦ Ἰούδα», τὸν Ἰούδα;

Ἀκολουθῶς ἐρμηνεύοντας καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Συνεδρίου, ὁ Ὠριγένης σημειώνει ἀρκούντως θεολογικά, ὅτι γιὰ ὅσο χρονικὸ διάστημα δὲν παραδινόταν ὁ Ἰησοῦς στοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ δὲν καταδικαζόταν σὲ θάνατο, οὔτε ἐνεπαιζόταν ἢ μαστιγωνόταν ἢ σταυρωνόταν, «Ἱεροσόλυμα συνειστήκει καὶ τὸ καλούμενον ἀγίασμα οὐ κατεβάλλετο»· ὅταν ὁμοῦς τόλμησαν νὰ πράξουν ὅσα ἔπραξαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ, «οἱ παραδόντες αὐτὸν ἐγκατελείφθησαν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ εἶναι ἀρχιερεῖς ἐπαύσαντο ὡς μηδὲ μετ' αὐτοὺς εἶναι ἀρχιερεῖς», καὶ ὅσοι γραμματεῖς καταδίκασαν τὸν Ἰησοῦν σὲ θάνατο «πρωθέντες τὴν διάνοιαν καὶ τυφλωθέντες τὸν λογισμόν», καὶ δὲν μπορούσαν νὰ καταλάβουν «τὸ βούλημα τῶν ἁγίων γραμμάτων», καὶ «πάντες (οἱ) κατακρίναντες τὸν Ἰησοῦν θανάτῳ παρεδόθησαν τῷ ἐχθρῷ Χριστοῦ θανάτῳ»²².

Ὁ δὲ ἱερός Χρυσόστομος, πολὺ σωστὰ διερωτᾶται, καὶ ἐπισημαίνει τὴν διαφοροποίηση στοὺς χειρισμούς, ἐκ μέρους τοῦ ἰουδαϊκοῦ Συνεδρίου, στὴν περίπτωση τοῦ Ἰησοῦ: ἐνῶ ἐπιχειροῦν νὰ κάμουν παράνομα πράγματα, ἔρχονται πρὸς τὸν ἀρχιερέα ἐπιθυμοῦντες νὰ λάβουν τὴν ἐξουσιόδοτησιν ἀπὸ αὐτόν, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐμποδίζονται²³. Αὐτὸ δείχνει καὶ τὴν προσήλωσή τους στὴν τυπολατρία, ἀκόμη καὶ ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν θανατικὴ καταδίκη ἐνὸς προσώπου. Μάλιστα, κάνει καὶ ἓνα ἰδιαίτερος ἐπιτυχημένο σχόλιο, ὅταν ἀναφέρεται στὸν ἀριθμὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ θέτει τὸ ἐρώτημα: Πόσοι δὲ ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς; Διότι ὁ νόμος θέλει νὰ εἶναι ἓνας· ἀλλὰ τότε ἦσαν πολλοί. Ἀπὸ αὐτὸ γίνεται φανερόν, ὅτι εἶχεν ἀρχίσει ἡ διάλυσις τῶν ἰουδαϊκῶν πραγμάτων. Ὁ Μωσῆς... διέταξεν νὰ εἶναι ἓνας καὶ ἀφοῦ ἀποθάνει αὐτός, τότε νὰ γίνεται ἄλλος ἀρχιερεύς... Πῶς τότε ἦσαν πολλοὶ ἀρχιερεῖς; Τὸ νὰ ἔχουν τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ ἐν ἔτος, ἐγένεν ἀργότερον... ἐννοεῖ ἐδῶ, τοὺς ἀρχιερεῖς ποὺ προήρχοντο ἀπὸ τὶς τάξεις τῶν ἀρχιερέων²⁴.

Ὡσαύτως, ὁ ἱ. Πατήρ, ὁ ὁποῖος ἀρέσκεται νὰ διδάσκει μέσα ἀπὸ ἐρωτήματα, εὐστοχα διερωτᾶται ἐπὶ τῶν κινήτρων τῶν ἀρχιερέων: Γιατὶ ἀποφάσισαν ἀρχικά ἢ δόλια σύλληψη τοῦ Χριστοῦ νὰ λάβῃ χῶρα μετὰ τὶς ἡμέρες τῆς ἑορτῆς, καὶ μετὰ ἄλλαξαν γνώμη; Καὶ θεολογεῖ λέγοντας, ὅτι «ὁ μὲν διάβολος δὲν ἠθέλεν κατὰ τὸ Πάσχα, διὰ νὰ μὴ κάμῃ φανερόν τὸ πάθος ἐναντίον του· ἐκεῖνοι δὲ διὰ νὰ μὴ γίνῃ θόρυβος... δὲν φοβοῦνται τὰ σχετιζόμενα μὲ τὸν Θεόν... ἀλλὰ παντοῦ ὑπολογίζονται καὶ φοβοῦνται τὰ ἀνθρώπινα»²⁵. Ἐπειδὴ ἐκαίοντο ἀπὸ τὴν ὀργήν... ὅταν εὐρήκαν τὸν προδότην, δὲν ἐκράτησαν τὴν ἀπόφασιν διὰ τὸν χρόνον, ἀλλὰ τὸν ἐφόνευσαν κατὰ τὴν ἑορτήν²⁶.

Ὁ δὲ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός, ἀναφέρει σωστά, συνεχίζοντας τὴν σκέψη τοῦ Χρυσοστόμου, πῶς ἦταν φυσιολογικὸ νὰ εἶναι πολλοὶ τόσοσὸν ὅσοι ἀρχιεράτευσαν ἀλλὰ καὶ ὅσοι ὀλοκλήρωσαν τὸ

²² Ὠριγένης, "Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον [Τόμος 1στ', 3]", ΒΕΠΕΣ 14 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 16,3-27.

²³ Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, σ. 36,761D.

²⁴ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 36,761DE: «Αὐτὸ δὲ ἐφανέωσεν ὁ Ευαγγελιστὴς ὅταν ὠμιλοῦσε διὰ τὸν Ζαχαρίαν, καὶ ἔλεγεν ὅτι αὐτὸς ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τοῦ Ἀβιά (Λουκ. 1,5)».

²⁵ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 37,762A.

²⁶ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 37,762B: «τότε ἐπερίμεναν νὰ τὸν εὗρουν ... ὅλα τὰ ἔπρατταν ὡσάν... ἀσυναίσθητοι».

λειτουργήματα πού τους ἔλαχε,²⁷ καθώς συμπληρώνει καί στά κίνητρά τους ἐναντίον του Ἰησοῦ, τήν λύσσα τοῦ φθόνου (δηλαδή ὑπερβολική μανία), ἡ ὁποία τοὺς ἔκανε νά ἀγνοήσουν ἀκόμη καί τὸ συμφέρον τους.²⁸ Ἐπισημαίνει δὲ ὅτι μὲ τὸν ὄρο «γραμματεῖς», ἐννοεῖ τοὺς νομοδιδασκάλους, ὅπως, ἐπίσης, ὅτι ἡ ἔκφραση «δόλω κράτησις» σημαίνει νά Τὸν συλλάβουν λαθραία, κρυφά²⁹.

Τελευταῖος ἀπὸ τοὺς Πατέρες, ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας κάνει μία ἀρκούντως θεολογική παρατήρηση, ὅταν ἀναφέρει πὼς ὁ Χριστός, τὸ ἀληθινὸ Πάσχα, εὐδόκησε νά σταυρωθεῖ κατὰ τὸ Πάσχα: «ἐκεῖνοι μὲν ἐπιθυμοῦσαν νά ὑπερκεράσουν τὸν καιρὸ τῆς ἑορτῆς, ὁ Ἰησοῦς ὅμως διάλεξε γιὰ τὸν ἑαυτό Του τὸν καιρὸ τοῦ Πάσχα. Ὅταν ἐκεῖνοι ἤθελαν νά Τὸν συλλάβουν, δὲν μπορούσαν· ὅταν, ὅμως, ἐκεῖνοι δὲν ἤθελαν ἐξ αἰτίας τῆς ἑορτῆς, τότε ὁ Χριστός ἐκὼν, τοὺς ἐπέτρεψε νά Τὸν συλλάβουν»³⁰.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴ σύγχρονη ἔρευνα, ὁ Τρεμπέλας ἀναφέρει ὅτι τὸ Πάσχα ἔχει τρεῖς σημασίες³¹:

(1) ἡ ἑορτὴ [14-21 Νισάν] (Μτ. 26,2· Λκ. 2,41 καὶ 22,1· Ἰω. 13,23 καὶ 23,4)·

(2) ὁ πασχάλιος ἀμνός (Μκ. 14,12· Λκ. 22,7), τὸ πασχάλιο τραπέζι·

(3) προπαρασκευές τοῦ Πασχαλίου Δείπνου (Μκ. 14,16· Λκ. 22,8.13).

Ἐπίσης, ἀναφορικὰ μὲ τὴν ἑορτὴ τῶν «Ἀζύμων», ὁ Τρεμπέλας σημειώνει ἄλλες δύο σημασίες: (1) ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα, καὶ (2) ὁ ἄζυμος ἄρτος πού ἔτρωγαν οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὶς ἑπτὰ ἡμέρες τοῦ Πάσχα (Μτ. 26, 17· Μκ. 14, 12· Λκ. 22, 1 καὶ 22, 7). Συνεπῶς: Πάσχα = Ἄζυμα. Τὸ ἰδιαίτερο ἐδῶ εἶναι ὅτι χρησιμοποιοῦνται καὶ οἱ δύο ὄροι γιὰ νά δηλώσουν τὴν ἑορτὴ³². Ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς οἱ Ἰουδαῖοι διέκριναν τὸ «Πάσχα» καὶ τὰ «ἄζυμα», ἀλλὰ στὴν ἑλληνιστικὴ γλῶσσα, ὅταν ἔλεγαν τὴν ἔκφραση «τὰ ἄζυμα», ἰσοδυναμοῦσε μὲ τὴν ἔκφραση «τὰ διονύσια», δηλαδή πρὸς δήλωσιν ὀλοκλήρου τῆς ἑορτῆς. Ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ φράση: «ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων», παρὰ τὸν Ἰώσηπο (Ἀρχ. XIV' II, 1), εἶναι ταυτόσημη πρὸς τὸ «ἑορτὴ τοῦ Πάσχα»³³.

Γι' αὐτὸν τὸν λόγο, ἀντιστοιχῶς, σχολιάζοντας τὴν ἔκφραση: «Μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ», ἀναφέρεται πὼς δὲν τὸ λένε, γιὰ νά μὴν διαταραχθεῖ ὁ λαὸς στὶς εὐλαβεῖς ἐκδηλώσεις τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα καὶ ἀποπροσανατολισθεῖ ἢ προσοχὴ τους ἀλλὰ γιὰ νά μὴν δημιουργηθεῖ θόρυβος καὶ ἀντίδρασις. Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦν τίποτε περισσότερο παρὰ τὸν ἔπαινο τῶν ἀνθρώπων, δὲν φοβοῦνται κάτι ἄλλο περισσότερο ἀπὸ τὴν ἐξέγερση καὶ τὴν δυσἀρέσκεια τοῦ λαοῦ³⁴. Τὸ ῥ. «ἐζήτουν», μάλιστα, τρεῖς φορὲς ἀναφέρεται στὸν Μᾶρκο (3,6· 11,18· 12,12), ἀναφορικὰ μὲ τὰ σχέδια θανάτωσης τοῦ Ἰησοῦ. Τὸ Συνέδριον εἶχε τὸν σκοπὸ του: δὲν ἀρκούνταν (ἀπλῶς) στὸ νά

²⁷ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ "Ζωή" (Ἀθῆναι, 1951), σ. 468.

²⁸ Τρεμπέλας, σ. 469.

²⁹ Τρεμπέλας, σ. 468.

³⁰ Τρεμπέλας, σσ. 468-9.

³¹ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 258.

³² Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 258.

³³ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 472.

³⁴ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 259.

Τὸν ἐξορίσουν ἢ νὰ Τὸν φυλακίσουν, ἀλλὰ ἐπιζητοῦσαν νὰ κατασιγάσουν διαπαντὸς τὸ στόμα Του, καὶ νὰ Τὸν ἐκδικηθοῦν γιὰ τοὺς πρὸς διόρθωσίν τοὺς λόγους Του³⁵.

Ἐν τούτοις, ἂν καὶ τὸ Συνέδριο νόμιζε πὼς εἶχε τὸν ἔλεγχον τῶν πραγμάτων, ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι «ὁ Χριστός, «τὸ Πάσχα ἡμῶν», θέλησε νὰ πεθάνει (θυσιασθεῖ) ὑπὲρ ἡμῶν, κατὰ τις ἡμέρες τοῦ Πάσχα: (1) γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ τὸ Ἀντίτυπον (εὐκρινεστερα) στὸν Τύπο, ὅτι δηλαδή εἶναι ὁ ἀληθινὸς πασχάλιος ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ Ὅποιος μᾶς ἐλευθέρωσε ἐξ οἴκου δουλείας, κατὰ τὸν ἴδιον χρόνο κατὰ τὸν ὁποῖο καὶ ὁ πασχάλιος ἀμνὸς πὸν Τὸν προτύπωνε θυσιαζόταν (καὶ μνημονευόταν ἢ ἐξ Αἰγύπτου ἀπελευθέρωσις, «Ἐξοδος»). (2) γιὰ νὰ καταστοῦν τὰ Παθήματά Του δημοσιώτερα, καὶ ὅλος ὁ Ἰσραὴλ, ἀκόμη καὶ οἱ τῆς Διασπορᾶς Ἰσραηλίτες, πλεῖστοι ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχαν συρρέσει γιὰ τὴν ἑορτῇ, νὰ γίνουν ἀυτόπτες μάρτυρες τῶν Παθῶν καὶ τῶν ἐπακολουθησάντων αὐτὰ σημείων.

Ἐσχατος στὴν ἔρευνά μας, ἀναφέρεται ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Δημήτριος, ὁ ὁποῖος σημειώνει σχετικά, ὅτι ἡ ὑπαρξη ἑνὸς... χρονικοῦ σημείου ἀναφορᾶς (στὸ Μκ. 14,1)... ἐξηγεῖται μόνον ἂν πρόκειται νὰ ἐξιστορηθοῦν εὐθὺς ἀμέσως μοναδικῆς σημασίας γεγονότα, γιὰ τὰ ὁποῖα χρειάζεται χρονολογικὴ τοποθέτηση. Επιπροσθέτως, ἡ συμπληρωματικὴ πληροφορία «ἔλεγον γὰρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ» (Μκ. 14,2) λειτουργεῖ μᾶλλον ἐπιταχυντικὰ ἀπὸ πλευρᾶς χρόνου³⁶. Ἐξάλλου, στὸ Μκ. 14,1, ἡ ἐμφάνιση στὸ προσκήνιο τῶν παραγόντων (τοῦ πάθους, δηλ. τῶν «ἀρχιερέων» καὶ «γραμματέων») προειδοποιεῖ ἀμέσως γιὰ τὴν ἐγγύτητα τοῦ Πάθους. Γι' αὐτὸ τὸ ῥῆμα «ἀποκτείνω» παρουσιάζεται... σὰν θεμελιώδης τεχνικὸς ὄρος πὸν συνδέεται μὲ τὴν θανάτωση τοῦ Χριστοῦ³⁷. Ὡστόσο, σημαντικὸ στοιχεῖο στὴν ἔρευνά του εἶναι ἡ διαπίστωση, ὅτι στὸ χωρίο Μκ. 14,1 χρησιμοποεῖται γιὰ πρώτη καὶ μόνη φορὰ ἡ λέξη «δόλος», πὸν προσδίδει στὴν ἤδη σκοτεινὴ ἀτμόσφαιρα ἕνα τόνο ἀξημμένης ζοφερότητας [Υποσ. 98: Αὐτὴ καὶ ἡ παράλληλη περίπτωση Μτ. 26,4 εἶναι οἱ μόνες ὅπου ἡ λέξη δόλος χρησιμοποεῖται σὲ συνάρτηση μὲ τὸ «Πάθος»]³⁸.

ΜΕΡΟΣ Β': «Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ ὁ εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς. οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτηε πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ» (Μκ. 12,10-11)

«Ἐπεὶ οὖν πολλοὶ εἰσὶν οἰκονόμοι τῶν Ἐκκλησιῶν πιστοὶ μὲν, οὐ μὴν καὶ φρόνιμοι καὶ τινες τούναντίον, διὰ τοῦτο ἐπαπορητικῶς προϋνέγκατο τὴν φωνὴν ὁ Κύριος ὑπὲρ τοῦ τρανότατα ἐμφῆναι τὸ σπάνιον καὶ δυσεύρετον τῶν ἅμα πιστῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων· τὸν γε μὴν εὐρεθέντα κατέστησεν ὁ Κύριος ἐπὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ, ὡς καὶ τὸν Ἰούδαν ὁ Σωτὴρ ἐξελέξατο, οὐκ ἀγνοῶν μὲν τὸ ὕστερον ἀπαντησόμενον, συγχρώμενος δὲ αὐτοῦ τῷ πρὸ τῆς παραβάσεως χρόνῳ καὶ τῇ τότε ὀδευούσῃ ἐπ' ἀρετὴν προαιρέσει εἰς τὸ τῆς ἀποστολικῆς

³⁵ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 258.

³⁶ Δημήτριος Τρακατέλλης (Ἐπίσκοπος Βρεσθένης), *Ἐξουσία καὶ Πάθος, Χριστολογικὲς Ἀπόψεις τοῦ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγελίου*, 1 (Ἀθήνα, 1983), σσ. 210-1.

³⁷ Δημήτριος Τρακατέλλης, *Ἐπίσκοπος Βρεσθένης*, σ. 210.

³⁸ Δημήτριος Τρακατέλλης, *Ἐπίσκοπος Βρεσθένης*, σ. 210.

διακονίας ἔργον»³⁹. Ὁ Ὠριγένης εἶναι ἴσως ὁ μοναδικός, σὲ ὁλόκληρη τὴν Πατερικὴ γραμματεία, ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται στὰ «θετικὰ» στοιχεῖα τοῦ Ἰούδα πρὸ τῆς προδοσίας, κυρίως δὲ στὸ ἄξιον τῆς ἐκλογῆς τοῦ, ἐξ αἰτίας τῆς «τότε» ἐπ’ ἀρετὴν προαιρέσεώς του, ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ. Πρὸς τοῦτο, συμπληρώνει: «μέλλων ὁ Ἰησοῦς ἀναβαίνειν εἰς Ἱεροσόλυμα, εἶπερ παρέλαβε τοὺς δώδεκα κατ’ ἰδίαν, εἷς δὲ τῶν δώδεκα ἔτι ὁ Ἰούδας ἦν, καὶ τὸν Ἰούδαν παρέλαβε κατ’ ἰδίαν· ἔτι γὰρ (εἰκὸς) ἄξιός ἦν μετὰ τῶν λοιπῶν ἕνδεκα παραλαμβάνεσθαι κατ’ ἰδίαν»⁴⁰.

Ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι ὁ Ὠριγένης κάνει δύο ὑποθέσεις γιὰ τὴν ἀλλαγὴ στάσης τοῦ Ἰούδα: α) τὸ χρονικὸ διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ ἀφανεῖς καὶ φανεροὶ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ μηχανεύονταν τὸ θάνατό του, ὁ Ἰούδας ἐρχόταν μὲν γιὰ νὰ δεῖ τὰ γινόμενα, καὶ (νὰ διδαχθεῖ) τὰ λεγόμενα στὶς παραβολές, μιλοῦσε δὲ μάταια, γιὰτὶ δὲν χωροῦσαν (στὸ μυαλό του) αὐτὰ νὰ τὰ κατανοήσῃ, ἐξ-αἰτίας τῆς κακίας ποὺ τὸν τύφλωνε⁴¹. Αὐτὴ ἡ θέση μᾶς ὀδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι λίγο καιρὸ πρὸ τῆς προδοσίας ὁ Ἰούδας καλλιέργησε αὐτὴ τὴν «κακία»· ἀδυνατοῦσε πλέον νὰ ὑπεισέλθῃ στὸ «πνεῦμα» τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ ἀδυναμία λειτουργοῦσε ὡς ἀντιστάθμισμα μέσα του ποὺ τὸν τύφλωνε ἀντὶ νὰ τὸν φωτίζει, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ δὲν τὰ πίστευε κιόλας.

β) Ἐχοντας ἤδη περιέλθει σὲ κατάστασι μακριὰ ἀπὸ τὸν Σωτῆρα καὶ τοὺς Ἀποστόλους, μιλοῦσε μάταια (ὑποκριτικὰ), ἀποκαλῶντας Διδάσκαλο τὸν Κύριο, ἐνῶ στὴν καρδιά του συγκεντρωνόταν (φώλιαζε/κυριαρχοῦσε) ἡ ἀ-νομία (= ἡ παρανομία, ἢ «ἡ ἄνευ ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου βίωσις»⁴²). Αὐτός, ὅμως, ἐνῶ ἔχει ἐκτροχιασθεῖ, ἔχει δηλαδὴ βρεθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς μαθητείας τοῦ Ἰησοῦ, συνδιαλεγόταν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς Φαρισαίους κατὰ τοῦ Σωτῆρος, καὶ ὑπουλα ἐκινεῖτο πρὸς τὴν προδοσίαν⁴³. Σύμφωνα μὲ αὐτὴ τὴ θεώρησι, ὁ Ὠριγένης τὶς ἀπαρχὲς τῆς μεταβολῆς στὴν «κατά-στασι» τοῦ Ἰούδα τὶς ἐντοπίζει ἀρκετὸ καιρὸ πρὸ τῆς προδοσίας. Γι’ αὐτὸ καὶ ἀναφέρει ὅτι ἡ «ἀ-νομία» τὸν εἶχε φέρει σὲ «στάσι-κατά» τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὄχι στὴν «ἐκ-στασι» ποὺ προκαλεῖ τὸ «πνεῦμα» τῆς μαθητείας στὸν Ἰησοῦ.

Σύμφωνα μὲ τὴν πρώτη ἀποψῆ, ὁ μαθητὴς ἀγανάκτησε τόσο γιὰ τὴν πληρωμὴ τῶν «ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος», θεωρῶντας ἴσως, πῶς ὁ Ἰησοῦς ἀδικεῖ αὐτοὺς ποὺ τὸν ἀκολουθοῦν καὶ εἶναι ὅλο αὐτὸ τὸν καιρὸ μαζί Του: «Ἐπεὶ ἔν τισι πρόσκειται τὸ ἐ τ α ἰ ρ ε, τηρητέον (ὅτι ἐν) τῇ καινῇ οἱ φαῦλοι ἀκούουσι τοῦτο, ὡς Ἰούδας καὶ ὁ ἀγανακτῶν ἐπὶ τῇ τοῦ δηναρίου κοινῇ δόσει ἐπὶ τῶν τοῦ ἀμπελῶνος ἐργάτων»⁴⁴. ὅσο καὶ γιὰ τὸ περιστατικὸ τῆς χρήσις τοῦ Ἰησοῦ μὲ μύρο ἀπὸ

³⁹ Ὠριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν, Απόσπασμα ΞΔ’”, ΒΕΠΕΣ 15 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 88,20-9.

⁴⁰ Ὠριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Τόμος ιστ’ [2]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 13,30-9. [Σχόλιο στὸ Μτ. 20,17-19· καὶ τὸ παράλληλο Μκ. 10,32-34].

⁴¹ Ὠριγένης, “Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί’”, ΒΕΠΕΣ 15 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958): Ψλ. Μ’: στ. ζ’, σ. 383,20-5: «Ἀρμόζει δὲ τὸ ρητὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἀπόρρητα ἐπαγγελομένοις τοῖς ἑτεροδόξοις».

⁴² Δ. Δημητράκος, *Μέγα Λεξικὸν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης*. Τόμ. Β’. Ἀθῆναι: Ἐκδόσις. “Δομῆ” Α.Ε., 1953, σ. 590.

⁴³ Ὠριγένης, Ψλ. Μ’: στ. ζ’, σ. 383,25-34: «Ἀλλὰ καὶ τοῦ πονηρὰ διαλογιζομένου, καὶ τοῦ ἐπινοοῦντος τὰ αἵρετικὰ ἢ καρδιά συνάγει ἀνομίαν αὐτῷ· ὅστις κἂν λάβῃ, ἐκπορεύεται ἔξω. Περὶ ὧν εἴρηται· «Τοῖς δὲ ἔξω ἐν παραβολαῖς» (Μκ. 4,11) καὶ «Τοὺς ἔξωθεν ὁ Θεὸς κρίνει.» (Α’ Κορ. 5,13)».

⁴⁴ Ὠριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [440]”, σ. 358,25-7.

τὴν γυναῖκα, ἀκριβῶς πρὶν ἀποφασίσει ἀμετάκλητα νὰ ἀναχωρήσει γιὰ νὰ συμφωνήσῃ τὰ τῆς προδοσίας: «Οἱ μὲν ἄλλοι μ α θ η τ α ἰ φροντίδι καὶ προκρίσει τῆς ἐλεημοσύνης ἐπιτιμήσει καθυπέβαλλον τὸ πραχθέν. ὁ δὲ Ἰούδας παραπέτασμα μὲν τὴν ἐλεημοσύνην ποιεῖται, φιλαργυρίας δὲ ἔρωτι τὴν ἀγανάκτησιν ἐπεδείκνυτο»⁴⁵. Στὴ δευτέρη θεώρηση, ὅμως, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Ἰούδας πρόδωσε τὸν Ἰησοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμοῦσε καὶ δὲν πίστευε, ὅτι τὸ Συνέδριο θὰ καταδίκασε τὸ Διδάσκαλό του σὲ θάνατο: «Ἐπεὶ μήπω κατεκέκριτο ὑπὸ Πιλάτου ὁ Ἰησοῦς, ἦτοι π α ρ α δ ο ῦ ς α ὑ τ ὸ ν ὁ Ἰ ο ῦ δ α ς οὐ νομίζων θανάτου ψῆφον ἐξοίσειν κατ' αὐτοῦ τοὺς ἀρχιερεῖς γνοὺς τοῦτο τὸ γεγονός»⁴⁶.

Μάλιστα, ὁ Ὠριγένης, σχολιάζοντας τὸ χωρίο στὸν Ματθαῖο (20,20-24), ὅπου ἀναφέρεται ἡ ἀξίωση τῆς μητρὸς Ἰωάννου καὶ Ἰακώβου στὸν Κύριο, ἐπικεντρώνεται στὴν ἀντίδραση τῶν μαθητῶν, καὶ ἰδιαίτερος στὴν ἀγανάκτηση τοῦ Ἰούδα, θέλοντας ὅμως νὰ δικαιολογήσῃ τὸν Ἰούδα, πῶς «δικαίως» ἀγανακτοῦσε μετὰ τῶν ἐννέα (γεγονὸς ποὺ ἀναφέρει ὁ Ὠριγένης ὅτι τὸ κατέγραψε καὶ ὁ Μάρκος), ἀφοῦ ἀκόμη ὁ διάβολος δὲν τὸν εἶχε διαβάλει στὴν καρδιά του (Ἰω. 13, 2), ἀλλὰ στὴν προαίρεση παρέμενε ἀξίως «ἕνας ἐκ τῶν Ἀποστόλων»· καταλήγει δὲ (ἀφοῦ ἀναφέρει ὅτι ἔχει μιλήσει ἀρκετὰ γιὰ τὸ θέμα σὲ προγενέστερα σχόλια) στὸ συμπέρασμα, καὶ εἶναι ἴσως ὁ πρῶτος ἢ ἐκ τῶν πρώτων Πατέρων ποὺ ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἰούδας ἔχοντας παρόμοια προαίρεση (δηλ. θετικὴ προδιάθεση στὴν ἀρετῇ), ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, «πέπτωκε καὶ ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα τοῦ πονηροῦ, καὶ φιλαργυρήσας καὶ προδοὺς τὸν σωτῆρα»⁴⁷.

«Πνεῦμα δὲ τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος τούτου ἦν καὶ ἐν Ἰούδα τῷ προδίδοντι τὸν Ἰησοῦν»⁴⁸, καὶ «διὸ καὶ ὁ διάβολος ἴσταται ἐκ δεξιῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦ Ἰούδα»⁴⁹. Συνεπῶς, ὁ Ὠριγένης, ὅπως σημειώνει καὶ σὲ ἰδιαίτερο σχόλιό του στὸ Ψλ. 108,6 ὑποστηρίζει προφανῶς τὴν προσβολὴ τοῦ Ἰούδα ἀπὸ τὸ Διάβολο, ἢ ὅποια ἀναφέρεται στὸ Λκ. 22,3 καὶ στὰ Ἰω. 13,2 καὶ 13,27· μάλιστα δέ, σχολιάζοντας τὸ Ψαλμό, παραπέμπει στὸν προφήτη Ζαχαρία: «Καὶ ἔδειξέ μοι Κύριος Ἰησοῦν τὸν ἱερέα τὸν μέγαν ἐστῶτα πρὸ προσώπου ἀγγέλου Κυρίου, καὶ ὁ διάβολος εἰστήκει ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ τῷ ἀντικειῖσθαι αὐτῷ» (Ζαχ. 3,1). Συνεπῶς, σχολιάζει, ὅτι σὲ ὅσους ὁ Σατανᾶς «ἐκκόπτει τὰ ἔργα τὰ δεξιὰ, τούτων ἔστηκεν ἐκ δεξιῶν... οὐκ ἀντίκειται δὲ τῷ Ἰούδα»⁵⁰, καίτοι «ἀξίως» κάποτε ἐξέβαλε δαιμόνια εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, ὁ Ἰούδας καὶ οἱ υἱοὶ Σκευᾶ⁵¹.

Κατακλείοντας τὰ περὶ τῆς πλέον ἐνδιαφερούσης ἐρμηνείας τοῦ Ὠριγένους γιὰ τὸν Ἰούδα, μὲ «ἐξεταστικὸ» πνεῦμα ἀναφέρει στὴν ἐρμηνεία του στὸ κατὰ Ματθαῖον, πῶς, ἐρευνῶντας νὰ

⁴⁵ Ὠριγένης, "Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [522]", σ. 381,18-21.

⁴⁶ Ὠριγένης, "Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [542]", σ. 385,32-5.

⁴⁷ Ὠριγένης, "Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον [Τόμος ισ', 8]", ΒΕΠΕΣ 14 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σσ. 35,16-41 / 36,1-4.

⁴⁸ Ὠριγένης, "Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί [ΡΜΓ' (στ. ιβ'-ιγ')]'", ΒΕΠΕΣ 16 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 73,18-9.

⁴⁹ Ὠριγένης, "Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί [ΡΜΓ' (στίχοι ζ'-η')]'", σ. 149,35-6.

⁵⁰ Ὠριγένης, "Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί [ΡΗ' (στίχος στ')]'", ΒΕΠΕΣ 16 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 92,6-10.

⁵¹ Ὠριγένης, "Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα Ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [151]", σ. 277,28-30.

μάθει ἂν ὁ Ἰούδας κατηγορεῖται ἀπὸ τὸν Ματθαῖο, δὲν συναντᾶ στὸ Εὐαγγέλιο, παρὰ μόνον μία φορά τὴν ἀναφορὰ του προδότου: «(καὶ) Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν» (Μτ. 10, 4 + παράλληλό του, τὸ Μκ. 3, 19), στὸν «κατάλογο» τῶν δώδεκα. Συνεπῶς, δὲν θεωρεῖ πῶς οἱ Ευαγγελιστὲς ἀναφέρονται στὸν Ἰούδα, γιὰ νὰ τὸν «ἀμαυρώσουν»· τὸ ἀναφέρουν ἐκ τῶν ὑστέρων, γνωρίζοντας πλέον τὰ γενόμενα, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει, ὅπως εἶχε προαναφέρει στὴν ἐρμηνεία τοῦ χωρίου: «τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς παραγγείλας αὐτοῖς λέγων» (Μτ. 10, 5 + παράλληλό του, τὸ Μκ. 6, 8-11) «τὰ ἀναγεγραμμένα»⁵², ὅτι τὸ ἔπραξαν μὲ πνεῦμα μνησικακίας γιὰ τὴν πράξη του. Ὅπως, ἐπίσης, ἀναφέρουν καὶ τὸ πλήρες του ὄνομα: «Ἰούδας Ἰσκαριώθ», γιὰτὶ ὑπῆρχε καὶ ἄλλος Ἰούδας, ὁ τοῦ Ἰακώβου, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ δηλώσει τὴν πόλη ἀπὸ τὴν ὁποία κατήγετο⁵³.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος συμπληρώνει, παραμένοντας στὴν «ἴδια γραμμὴ» μὲ τὸν Ὠριγένη, ὅτι ἀναφέρουν τὸ διακριτικὸν του σημεῖον (Ἰσκαριώτης)... καὶ δὲν ἀποφεύγουν νὰ εἶπουν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα, γιὰτὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἀποκρύπτουν τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται ὅτι εἶναι αἰσχρά... ὡσὰν νὰ ἔλεγον ἀπὸ τὴν πρώτην ομάδα ἐκείνων ποὺ εἶχαν ἐκλεγῆ ἀναλόγως τῆς ἀρετῆς των, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἦσαν μαζὶ μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην. Διότι ἓνα πράγμα τοὺς ἐνδιέφερε, μόνον ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ μὴ συγκαλύψουν τὰ ὅσα γίνονται. Διὰ τοῦτο παραβλέπουν πολλὰ γνωρίσματα⁵⁴.

Ὡστόσο, δὲν στέκει σὲ μία στείρα ὑπεράσπιση τῶν εὐαγγελιστῶν, ὅπως κάποιος θὰ μπορούσε νὰ σκεφτεῖ, ἀλλὰ ἀποδεικνύοντας πῶς δὲν ἐπαναπαύεται σὲ ἀπολογητικὴ, θέτει τὸ ἐρώτημα ἀνοιχτά: Πῶς, ὅμως, ἔγινε προδότης, λέγει κάποιος, ἀφοῦ προσεκλήθη ἀπὸ τὸν Χριστόν; Καὶ ἡ ἀπάντηση ποὺ δίνει, εἶναι, διότι δὲν εἶναι ἀναγκαστικὴ ἡ πρόσκλησις τοῦ Θεοῦ, οὔτε βιάζει τὴν θέλησιν ἐκείνων ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκλέξουν τὴν ἀρετὴν· ἀντιθέτως προτρέπει καὶ συμβουλεύει καὶ πράττει τὰ πάντα καὶ ἐξεργάζεται διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ γίνουν καλοὶ. Ἐὰν δὲ μερικοὶ δὲν ἀνέχονται αὐτά, δὲν τοὺς ἀναγκάζει⁵⁵. Ἡ τελικὴ διαπίστωση, στὴν ὁποία καταλήγει ὁ ἱ. Πατὴρ, καὶ σχεδὸν σύνολη ἡ Πατερικὴ γραμματεία, γιὰ τὸν λόγο ποὺ ὁ Ἰούδας ἔγινε προδότης, εἶναι ὅτι κατεστράφη λόγῳ τῆς φιλαργυρίας... Διότι ἐρραθύμην⁵⁶.

Ὁ ἱ. Χρυσόστομος στηλιτεύει τὴ φιλαργυρία τοῦ Ἰούδα καὶ στὶς δύο ὁμιλίαις του (80^η & 81^η), ὡς τὴν κύρια αἰτία τῆς προδοσίας: «Πράγματι δὲ ἐφοβεῖτο τὸν λαὸν καὶ δὲν ἐζήτηε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ πάρῃ τὰ χρήματα»⁵⁷ (ἐρειδόμενος πιθανῶς καὶ ἐκ τῆς ἐκφράσεως τοῦ Μτ. 26,15: «τί θέλετέ μοι δοῦναι, καὶ ἐγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;»). Ἀναφέρει χαρακτηριστικά, πῶς ἤλπιζεν ὅτι θὰ συλλάβῃ ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος εἶχε δώσει πολλὰς ἀποδείξεις τῆς θεότητος καὶ τῆς δυνάμεώς

⁵² Ὠριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον [Τόμος ιστ', 2]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 14,15-32.

⁵³ Ὠριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [194]”, σ. 291,21/32-33.

⁵⁴ Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, σ. 51,768DE-769A.

⁵⁵ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 54,770B.

⁵⁶ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 54,770B.

⁵⁷ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 52,769B.

του. Καί ὅλα αὐτὰ πράττει ἂν καὶ ἐπαναλάμβανεν δι' αὐτὸν τόσα φοβερά καὶ ἡμερα λόγια, ὥστε νὰ διαλύσῃ τὴν κακὴν αὐτὴν σκέψιν του⁵⁸. Ὅμως, δὲν ἐπιθυμοῦσε νὰ ἀκούσει, ἢ νὰ θεραπευθεῖ· ἔγινε προδότης, ἀφοῦ περιέπεσεν... εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς φιλαργυρίας⁵⁹. «κατὰ τὸν Κύριλλον Ἀλεξανδρείας... ἡ ὑπογράμμιση τοῦ Εὐαγγελιστῆ ὅτι ὁ Ἰούδας εἶναι “εἷς ἐκ τῶν δώδεκα”, γίνεται... «πρὸς ἔνδειξιν καὶ διαβολὴν τῆς τοῦ προδότου φαυλότητος»⁶⁰.

Σημαντικὴ (καὶ σύμφωνη μὲ τὸν σκοτεινὸ καὶ μυστικὸ τρόπο τῆς συμφωνίας) θεωροῦμε, πὼς εἶναι ἡ ἔρμηνεία τοῦ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, ὅτι ὁ Ἰούδας δὲν εἶπε τὸν Ἰησοῦ ἢ τὸν Χριστό, ἀλλὰ αὐτὸν διότι μισοῦσε τὸ ὄνομά του⁶¹. Ἐδῶ το «αὐτὸν» λέγεται σὲ πλάγιο λόγο, καὶ ὄχι στὸν εὐθὺ λόγον τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου⁶². ἐντούτοις, ἡ τοποθέτηση τῆς ἀπρόσωπης ἀντωνυμίας στὴ θέση τοῦ ὀνόματος, πιθανῶς νὰ δηλώνει καὶ τὴν αυθεντικότητα τῆς λέξεως «αὐτὸν» ποῦ ἀπαντᾷ χωρὶς τὴν ὑπόλοιπὴ ἔκφραση στὸν Μᾶρκο· ἐπιπροσθέτως, θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτρέπει τὴ δυνατότητα μίας ἔρμηνείας, περὶ «παθολογικῆς ἀγάπης» τοῦ Ἰούδα πρὸς τὸν Δάσκαλο, ὡς τῆς κύριας αἰτίας τῆς προδοσίας, ἀφοῦ δὲν τὸν ἔτρεφε οὔτε τὸν εἶχε κυριεύσει τὸ μῖσος στὸν Δάσκαλο ἀλλὰ ἡ ἀγάπη τοῦ χρήματος⁶³. στὸ “ἐχάρησαν» ἐπισημαίνει, πὼς διεπίστωσαν ὅτι δὲν ἦταν οἱ μόνοι ποῦ τὸν μισοῦν· εἶχαν ἀρχίσει νὰ τὸν μισοῦν καὶ οἱ μαθητὲς Του⁶⁴, μὲ μῖσος, ὅμως, τὸ ὁποῖο δὲ θυμίζει ἐμπάθεια μὲ πρόθεση, ἀλλὰ περισσότερο μίαν ἀγάπη «ἀρρωστημένη».

Τελευταῖος ἀπὸ τοὺς Πατέρες, ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, ἐρμηνεύοντας τὶ σημαίνει τὸ νὰ τὸν «παραδώσει», ἀναφέρει νὰ τοὺς καταμαρτυρήσει (καταμηνύσει) πότε θὰ εἶναι ὁ μόνος Του, γιατί ἐκεῖνοι φοβοῦνταν νὰ κινηθοῦν ἐναντίον Του (δημοσιῶς) ἐν’ ὅσῳ δίδασκε· ὁ Ἰούδας τοὺς ὑποσχέθηκε δηλαδὴ νὰ τοὺς τὸν παραδώσει «μεμονωμένον»⁶⁵. «Ἐξάλλου τὸ “εὐκαίρως” προσδιορίζεται ἐγγύτερα μὲ τὸ «ἄτερ ὄχλου» τοῦ Λουκᾶ, δηλ. μακριὰ ἀπὸ τὸ πλῆθος πρὸς ἀποφυγὴ ἀνεπιθύμητων γιὰ τοὺς ἡγέτες ἐκδηλώσεων. Εἶναι γνωστὸ ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴ τοῦ Πάσχα συγκεντρώνονταν στὴν Ἱερουσαλήμ... 200 χιλιάδες περίπου (Ἰουδαῖοι)»⁶⁶. «Σ’ αὐτὸ ἀκριβῶς ὑπῆρξε πολὺτιμη καὶ ἡ συμβολὴ τοῦ Ἰούδα, ὁ ὁποῖος γνώριζε καλὰ τὸν τόπον, ὅπου μετέβαινε ἐκεῖνες τὶς ἡμέρας ὁ Ἰησοῦς μὲ τοὺς μαθητὲς Του γιὰ νὰ ἀποφύγει τὴν πολυκοσμία»⁶⁷.

Ὁ κ. Καραβιδόπουλος ἐπισημαίνει ἐπίσης ὅτι «χρησιμοποιεῖται συχνά τὸ ρῆμα “παραδιδόναι” ποῦ φέρει στό νοῦ μας καὶ τὰ ἄσματα τοῦ Πάσχοντος δούλου τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἡσαΐα, (κεφ. 52-53)

⁵⁸ Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, 52,769BC-53,769C.

⁵⁹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 54,770B.

⁶⁰ Καραβιδόπουλος, Τὸ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον, σ. 427.

⁶¹ Π. Ν. Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, σ. 472.

⁶² Μτ. 26,15: “τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν;”

⁶³ Π. Ν. Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον, σ. 264.

⁶⁴ Π. Ν. Τρεμπέλας, σσ. 263-4.

⁶⁵ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 263.

⁶⁶ Καραβιδόπουλος, Τὸ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον, σσ. 428-9.

⁶⁷ Καραβιδόπουλος, σ. 429.

ὅπου ἐπίσης ἀφθονεῖ⁶⁸· ἡ διήγησις εἰσέρχεται πλέον στὸν πυρήνα καὶ στὸ μυαλὸ τοῦ Μάρκου ἤδη εὐρίσκεται ὁ Ἡσαΐας καὶ τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ.

Δ. Δημητράκος, «Μέγα Λεξικόν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης», τομ. ΙΑ' (ἐκδ. "Δομή", Ἀθήναι), σσ. 5425-6.

«καὶ ἐζήτει πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ»

Παραδίδωμι (μτγν. παραδίδω, κ. μσν. κ. νεώτ., δημ. παραδίνω): **(1)** βλ. λ. ἐγχειρίζω, δίδω εἰς χείρας τινός τι: «παραδίδωμι (ἐνν. τὸ παιδίον) τῷδε» (Ἡρ. 1,117), «πρὶν ἐπανελθεῖν τον παραδιδόντα αὐτόν» (Θουκ. 4,135), «καθάπερ λαμπάδα τον βίον παραδιδόντας ἄλλαις ἐξ ἄλλων» (Πλάτ.Νόμ.776B).

(2) γεν. δίδω, παρέχω, μεταβιβάζω, παραχωρῶ: «αὐτόν (τόν πωλούμενον σῖτον) ἄγοντες παραδιδόασι» (Ξεν. Οἰκ. 20,28), «παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ υπάρχοντα αὐτοῦ» (Μτ. 25,14)

(3) παραχωρῶ, μεταβιβάζω σὲ ἄλλον ἀρχή, ἀξίωμα, ὑπηρεσία: «ὅτε τὰ πάτρια τεύχεα παρεδιδόσαν» (Σοφ. Φιλ. 399), «σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται» (Λκ. 4,6).

Θέτω εἰς τὴν ἐξουσίαν τινος διὰ προδοσίας: «Γαδάτας ἀνέπεισε παραδοῦναι τοὺς φυλάττοντας» (Ξεν. ΚΠ 5, 4, 51)· (Μτ. 26,21· Ἰω. 13,21).

(7) [ἐπὶ προσώπων χωρῶν, πόλεων] δίδω εἰς χεῖράς τινος, παραχωρῶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τινος· δίδω ὡς ὄμηρον ἢ ὑποτάσσω εἰς ἀξιοῦντα τοῦτο ἢ ἐπικρατήσαντα ἐχθρόν, θέτω εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ, ὑποδουλῶ: «παρεδίδου ἑαυτὸν Κροίσῳ» (Ἡρ. 1,45), «τῷ Γυλίπῳ παρέδωκεν» (Θουκ. 7,86)

(9) μτγν. φράση παραδίδω εἰς θάνατον (= θανατώνω) [Β' Κορ. 4,11].

Ὁ Μάρκος στὴν ἀρχὴ τοῦ Εὐαγγελίου του, χρησιμοποιεῖ τὸ ἴδιο ῥῆμα γιὰ τὴ φορικτὴ πράξι τοῦ Ἰούδα⁶⁹. «Τὸ ρ. “παραδίδωμι” στὴν κλασικὴ γραμματεία, στοὺς Ο' καὶ στὸν Ἰώσηπο, πλεῖστες φορές, ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ “προδίδω” [ἐν ἀντιθέσει μὲ τὸν William Klassen, ὁ ὁποῖος λέγει ὅτι σημαίνει “παραδίδω”]»⁷⁰. Ὁ δὲ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Δημήτριος Τρακατέλλης, θεωρεῖ τὸ «ῥῆμα “παραδίδω” ὡς θεμελιώδη τεχνικὸ ὄρο τῆς θανατώσεως τοῦ Μεσσία: “Καὶ παραδώσει ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον καὶ πατὴρ τέκνον, καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς καὶ θανατώσουσιν αὐτούς” (Μκ. 13,12): τὸ ρ. “παραδίδω” ἀναφαίνεται καὶ πάλι ἐδῶ σὲ συνάρτησι μὲ θανάτωσι (ὅπως καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ Μεσσία στὰ Μκ. 9,31 καὶ 10,33)»⁷¹. «Ἡ περιγραφὴ

⁶⁸ Καραβιδόπουλος, *Τὸ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 429.

⁶⁹ Μκ. 3,19: “καὶ Ἰούδαν Ἰσκαριώθ, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν”.

⁷⁰ B. J. Oropeza, “JUDAS’ DEATH AND FINAL DESTINY IN THE GOSPELS AND EARLIEST CHRISTIAN WRITINGS,” *New Testament Society of South Africa*, Neotestamentica, 2010, 342–61, ἐδῶ: σ. 342.

⁷¹ Δημήτριος Τρακατέλλης, *Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, Ἐξουσία καὶ Πάθος, Χριστολογικὲς Ἀπόψεις τοῦ κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου*, 1 (Ἀθήνα, 1983), σσ. 213 (βλ. ὑποσ. 107), 199.

“*παραδώσουσιν ὑμᾶς*” (Μκ. 13,9) υπενθυμίζει τις προρρήσεις τῶν Παθῶν τοῦ Μεσσία στὰ κεφάλαια 8, 9 καὶ 10 καὶ ιδιαίτερα ἐκείνη τοῦ Μκ. 10,33-34. Ὅπως καὶ ἐκεῖ, τὸ ῥ. “*παραδίδω*” εἰσάγει τὴ σειρὰ τῶν πικρῶν δοκιμασιῶν... Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ ῥ. “*παραδίδω*” χρησιμοποιεῖται τρεῖς φορές στὴν περικοπὴ Μκ. 13,3-13 (στ. 9, 11 καὶ 12)... Ὅπως καὶ ἐκεῖ, γίνεται μνεῖα τῶν Ἰουδαϊκῶν θρησκευτικῶν ἀρχῶν (Μκ. 10,33: “*ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς*” + 13,9: “*συνέδρια καὶ συναγωγαί*”)... καὶ τῶν σωματικῶν βασανισμῶν (Μκ. 10,34: “*μαστιγώσουσιν*” + 13,9: “*δαρῆσεσθε*”)⁷², οἱ ὅποιοι δύνανται νὰ νοηθοῦν καὶ στὸ Μκ. 14,2: “*κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν*”».

Δ. Δημητράκος, «Μέγα Λεξικόν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης», τομ. Η' (ἐκδ. “Δομή”, Αθήναι), σ. 4114:

«καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν»

Κρατῶ-έω: (1) Καταλαμβάνω, κυριεύω καὶ κατέχω ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μου διὰ τῆς βίας: «τοιγὰρ τὸ σὸν θάκημα καὶ τοὺς σοὺς θρόνους κρατοῦσιν» (Σοφ. Ὀκ. 138i).

(2) Νικῶ, κατισχύω, ὑπερισχύω: «φροντίζειν ὅπως τὸν ἄνδρα κρατήσεις» (Ἀριστοφ. Νεφ. 1346)· «δόλῳ δὲ τοὺς ὑπερσχόντας κρατεῖν» (Αἴσχ. Πρ. 215)· «καὶ τοὺς ἐν Εὐρώπῃ Θράκας ἐφ' οὓς ἐστρατεύσασθε κρατήσαντες» (Ξεν. Ἄν. 7,6,32).

(3) μγν., μσν, νεωτ. κ δημ. λαμβάνω, πιάνω, βαστῶ: «καὶ ἐκράτησαν οἱ ἄγγελοι τῆς χειρὸς αὐτῶν» (Γεν. 19,12)· «ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας αὐτὸν τῆς χειρὸς ἤγειρεν αὐτόν» (Μκ. 9,27). “*Ἐχω τὶ ἐν ταῖς χερσίν:* «ὁ κρατῶν τοὺς ἐπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ» (Ἀπ. 2,1).

(4) κ μσν, νεωτ. κ δημ. συλλαμβάνω: (Βατραχομ. 63)· «τότε ἐπιλαβόμενος κρατοῖ τὸν Ἀχαιόν» (Πολύβ. 8,20,8)· «ὁ γὰρ Ἡρώδης κρατήσας τὸν Ἰωάννην ἔδησεν αὐτόν» (Μτ. 14,3)

Ἡ μετοχή: «κρατήσαντες» ἀπαντᾷ τρεῖς φορές, στὴν Ἁγία Γραφή:

1) «οἱ δὲ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ ὕβρισαν καὶ ἀπέκτειναν» (Μτ. 22,6 - **GOT & BNT**)

2) «Οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς Καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν» (Μτ. 26,57 - **GOT & BNT**)

3) «Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας. καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν» (Μκ. 14,1 - **BNT & Σιναιτικὸς Κώδικας**)

«Ἐδῶ γεννιέται τὸ ἐρώτημα, κατὰ πόσον ἡ ἀμοιβὴ αὐτὴ ἀποτελεῖ τὸ βαθύτερο αἷτιο τῆς προδοσίας ἢ ἀπλῶς τὸ τελικὸ κίνητρο». Ἄν καὶ «τό κείμενό μας εἶναι σύντομο καὶ δέν εἰσέρχεται σὲ ἱστορικές ἢ ψυχολογικές ἀναλύσεις»⁷³, ὥστόσο «δεν θεωρεῖται πιθανὸ τὸ συνέδριο νὰ εἶχε ἤδη επικηρύξει τὸν Ἰησοῦ μετὰ προσφορὰ ἀποζημίωσης. Ὅστόσο ἡ ἐχθρότητά τους πρὸς τὸν Ἰησοῦ ἦταν ὀλοφάνερη καὶ ἴσως ὁ σκοπὸς τους νὰ τὸν συλλάβουν θὰ εἶχε γίνῃ γνωστὸς εὐρύτερα. Γι' αὐτὸ ὁ Ἰούδας προβαίνει στὴν πρότασή του καὶ ἔρχεται γιὰ νὰ τοὺς βγάλει ἀπὸ τὴ δυσκολία»⁷⁴, «καθ' ὅσον ἀπὸ μόνος του προσέρχεται στοὺς ἀρχιερεῖς, χωρὶς νὰ του τὸ

⁷² Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, σσ. 198 (βλ. ὑποσ. 70) -199.

⁷³ Καραβιδόπουλος, *Τὸ κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σσ. 427-8.

⁷⁴ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ “Ζωή” (Αθήναι, 1951), σσ. 471-2.

ζητήσουν πρώτοι να συνεργαστή μαζί τους, γιατί ένδεχομένως δεν θα μπορούσαν ποτέ να φανταστούν ότι “είς εκ τῶν μαθητῶν” θα γινόταν συνεργάτης τους»⁷⁵.

Εἶναι, ὅμως, πιθανὸν ὁ Ἰούδας νὰ ἔπραξε καὶ ἐντελῶς ἀπερίσκεπτα. Κινούμενος ἀπὸ τὸ φιλοχρήματον, προτοῦ νὰ προλάβει νὰ συλλογιστεῖ τὰ ὅσα εἶχαν συμβεῖ (ἄλειψη τοῦ Χριστοῦ μὲ μύρο ὑπὸ τῆς γυναικός, καθαρισμὸς τοῦ Ναοῦ) καὶ ὅλα τὰ θαυμάσια ποὺ εἶχε ζήσει πλησίον τοῦ Χριστοῦ, δὲν κατάφερε νὰ ἐμβαθύνει στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ μνηθεῖ στὸ ἔργο του. Ὁ αὐθορμητισμὸς του ἔδρασε καταλυτικὰ ἐναντίον τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του ἐξαιτίας τῆς πονηριᾶς καὶ τῶν μυσαρῶν παθῶν ποὺ καλλιέργησε μέσα του, ὅπως ἡ ῥαθυμία του πρὸς τὴν ἀρετή, προϊόντος τοῦ καιροῦ, ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν «ἀγάπη τοῦ χρήματος».

Σωστὰ ἡ φιλαργυρία ἔχει χαρακτηριθεῖ ὡς “ρίζα πάντων τῶν κακῶν”, γιατί αὐτὴ ἦταν ἐξ ἀρχῆς ἡ ἀδυναμία τοῦ Ἰούδα. Ὁ διάβολος διακρίνας αὐτοῦ τὸ ἀσθενὲς τοῦτο σημεῖο, πύκνωσε σὲ αὐτὸν τὶς ἐπιθέσεις του ἕως ὅτου τὸν κατέκτησε ὀλοκληρωτικά. Ὁ Ἰούδας δὲν ἔφθασε στὴν προδοσία δι’ ἀποτόμου ἄλματος, ἀλλὰ δι’ ἀλλεπαλλήλων μικρῶν καὶ ἀσήμαντων βημάτων· δὲν πρόσεξε τὴν ρίζα τῆς πικρίας ἢ ὁποῖα ἀναπτύχθηκε μέσα του, καὶ συνεπῶς δὲν προσπάθησε ἀπευθείας νὰ τὴν ἀποβάλλει⁷⁶.

Ἡ συμφωνία τῆς προδοσίας μπορεῖ νὰ ὀλοκληρώθηκε μὲ μία ἀπερίσκεπτη κίνηση πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἕναν λογισμὸ ποὺ τοῦ ἐνεφύσησε ὁ διάβολος, γνωρίζοντας τὴν πονηριὰ καὶ τὴ φιλαργυρία του, ὅμως «στὸ μυαλὸ τοῦ Ἰούδα ἤδη τὸν ἀπασχολοῦσε πῶς θὰ πετύχαινε τὸ μυσαρὸ του σχέδιο... Ἡ προμελέτη του γέμισε τὸ ἐσωτερικὸ του μὲ ἁμαρτία, τὸν διέφθειρε ὀλοένα καὶ περισσότερο καθιστῶντας τὴ θέλησή του σταθερὰ προσδεδεμένη στὸ κακό»⁷⁷. «Ὁ Ἰούδας - συνεπῶς- ἀνῆκε στὴν οἰκογένεια τοῦ Χριστοῦ, εἶχε διδαχθεῖ καὶ παιδαγωγηθεῖ ἀπὸ τὸν Χριστό, γιὰ νὰ καταστεῖ διάκονος τῆς βασιλείας τῶν Οὐρανῶν· καὶ ὅμως ἦλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἐναντιούμενος κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Οὐρανῶν.

Καὶ αὐτὸ διότι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δὲν ἀκολουθοῦν καὶ δὲν πιστεύουν εἰλικρινῶς στὸν Χριστό, μποροῦν νὰ ἀποβοῦν χειρότεροι ἀπ’ ὅτι καὶ οἱ πλέον διεφθαρμένοι τῶν ἀνθρώπων μποροῦν νὰ φανταστοῦν. Ὅσο δὲν ἐκτιμᾷ κάποιος τὴν ὑψηλὴ κλήση στὴν ὁποῖα ὁ Θεὸς τὸν κάλεσε καὶ ὅσο περισσότερο δὲν ἀξιοποιεῖ τὸ ἀξίωμά του πρὸς ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς συμφέρον του, τόσο εἶναι ἐκτεθειμένος σὲ παραβάσεις ἀφάνταστα μυσαρές»⁷⁸. Δὲν κατάφερε ὁ Ἰούδας, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ δὲν ἤθελε νὰ ἀκολουθήσει πλέον τὸν Χριστό, προσπαθοῦσε νὰ ἀποφύγει τὴν ἀποστολὴ τοῦ Χριστοῦ· τὸ χειρότερο γι’ αὐτὸν εἶναι ὅτι «ὁ Χριστὸς δὲν τοῦ εἶχε παρὰσχει καμιά πραγματικὴ ἀφορμὴ»⁷⁹.

⁷⁵ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 263.

⁷⁶ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 264.

⁷⁷ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 264.

⁷⁸ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 263.

⁷⁹ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 264.

ΣΥΝ-ΒΟΛΑ τῆς Περικοπῆς: «Ἄργύριον» (Μκ. 14,11)

«οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἄργύριον δοῦναι· καὶ ἐζητεῖ πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ»

Δ. Δημητράκος, «Μέγα Λεξικόν ὅλης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης», τομ. Β' (ἐκδ. "Δομή", Αθήναι), σ. 932:

(1) Στὸν ἐνικό: (κ. νεωτ.) τὸ Βοιωτ. ἄργυριον (Συλλογὴ Ἐπιγραφῶν 1569, 50) μικρὸ ἀργυρὸ νόμισμα, κέρμα (Ἀριστοφ. ἄπ. 262· 5. 255· Ἐκκλησιαζούσαι 447 & 601)· «περὶ ἀργυρίου ἐρωτῶν» (Ξεν. Οἰκ. 19,16)· «Ὅτι μὲν τοίνυν οὐ κατέλιπεν Ἀριστοφάνης ἄργυριον οὐδὲ χρυσίον, ῥάδιον γνῶναι ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ μεμαρτυρημένων» (Λυσία, Ὑπὲρ τῶν Ἀριστοφάνους χρημάτων πρὸς τὸ δημόσιον, κεφ. 27).

Στὸν πληθυντικό: (ἴδε Πολυδ. Θ' 89), «τοὺς θησαυροὺς οὓς οἱ πρότερον κατέθεντο τῶν ἀργυρίων» (Ἀριστλ. Ὀρνιθες, 600), Εὐπολ. ἐν «Κόλαξι» 19· ἄργυρος καὶ ἀσήμι στὸν Πλάτωνα (Νόμοι, 742D).

«Ἄργυριον»: τὰ χρήματα (Πραξ. 3,6 & 8,20)·

ῥωμαϊκὸ ἀργυρὸ νόμισμα, τὸ δηνάριο (denarius: δεκάριον = 10 ἀσσάριοι, ἀξίας περ. 2000 δραχμῶν τοῦ 1998 = 10 €) (Λεξικό Σιαμάκη, σσ. 17 & 25)

(2) νεώτερη ἔννοια (περιληπτικῶς) τὰ χρήματα (τὰ μετρητά), οἱ παράδες: «ἐπεὶ οὐκ αἰτοῦσιν ἀργύριον οἱ χρηστοί» (Ἀριστοφ. Πλοῦτος, 156, 158 κ. ἄλλ)· ὠρισμένο ποσό: «ἀργυρίον τι ἔχοντας ῥήτῶν» (Θουκ. 2,70)· «εἰς ἀργύριον λογισθέντα, τάλαντα τρισχίλια» (=υπολογισθέντα σε νόμισμα, σε αξία νομίσματος) (Ξεν. ΚΠ. 3,1,33)

Παρά τοῖς κωμ. συχνὰ μετὰ τοῦ ἄρθρου: τἀργύριον (= τὰ χρήματα) δανείζεσθαι (Ἀριστοφ. Νεφέλαι 756· ἀπαιτεῖν (αὐτ. 1247)· κατατιθένα (Ἄντιφ. ἐν «Κνοιθιδεῖ», 1,14)· καταβάλλειν (Θουκ. 1,27)

ΣΥΝ-ΒΟΛΑ τῆς Περικοπῆς: «Ἄρνύριον» (Μκ. 14,11)

Σωτήριος Σ. Δεσπότης, "Ὁ Ἰησοῦς ὡς «Χριστός» καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία στοὺς Συνοπτοκοὺς Εὐαγγελιστές", ἐκδόσεις Ἄθως, Αθήνα 2005.

«Ἄργυριον» = Ἐξουσία

(1) Προφανῆς ἢ ἀναφορὰ τοῦ νομίσματος σὲ σχέση με τοὺς ἀρχιερεῖς. Προέλευσή του ὁ Ναός.

(2) Σε αὐτὸ τὸ νόμισμα στηρίζεται ὁλόκληρη ἡ «πολιτικὴ» ἐξουσία τοῦ Συνεδρίου. (σσ. 269, 282)

(3) Στὴν πολιτικὴ αὐτὴ ἐξουσία, τὴν ὁποία ἐκφράζει τὸ «ἀργύριον» ἀντιτάχθηκε ὁ Ἰησοῦς στὰ κεφάλαια (11-12), ἐνῶ στὸ κεφ. 13 προλέγει τὸ τέλος ὅσων ἐκπροσωπεῖ (Ναός-ιερατεῖο) καὶ σχετικοποιεῖ κάθε εἰδωλοποιημένη θεώρηση τῆς Πολιτικῆς & τῆς Θρησκείας. (σ. 279)

«Ἄργυριον» = «Δηνάριον» (Μκ. 12,15)

Ὁ Χριστὸς προστάζει: «φέρετέ μοι δηνάριον ἵνα ἴδω» (ποῦ ἐνέχει εἰρωνεῖα ὄντας ὁ ἴδιος ἀκτήμων). Στὸ Μκ. 6, 8, ὁ Χριστὸς εἶχε παραγγεῖλει στοὺς μαθητὲς Του νὰ μὴν ἔχουν στὴν ζώνη τους οὔτε τὰ ἐλάχιστα σὲ ἀξία χάλκινα νομίσματα. (σσ. 281-2)

Ἀντιδιαστολὴ τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸν Ἰούδα:

Στὸν Ἰούδα ὑπόσχονται «ἀργύριον» καὶ βλέπουν τὸν Ἰούδα (καὶ τὸ Θεὸ) μέσα ἀπὸ τὰ χρήματα. Ἡ ἐλευθερία ποῦ δίδαξε ὁ Ἰησοῦς ὁ Ἰούδας δὲν μπόρεσε νὰ ἀποδεσμευθεῖ καὶ νὰ ἐξαρτηθεῖ στὸν κατεξοχὴν ὄντα Θεό: «τὰ Καίσαρος ἀπόδοτε Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». (Μκ. 12, 17) (σ. 282)

Ὁ «φόρος τοῦ διδράχμου» ἐπισημοποιήθηκε καὶ καθιερώθηκε στὸν μεταγενέστερο Ἰουδαϊσμό, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ ταλμουδικὴ πραγματεία *Shekalim*. Για τὴν περιοχὴ τῆς Παλαιστίνης ἡ ὅλη διαδικασία συνδυαζόταν με τὴ γιορτὴ τοῦ Πάσχα, ὥστε νὰ βρισκόνται τὰ χρήματα στα Ἱεροσόλυμα πρὶν ἀπὸ τὴν ἐναρξὴ τῆς γιορτῆς τοῦ Πάσχα. (Βασιλειάδης, Βιβλικὴ Θεολογία Ι, σ. 47)

Σύμφωνα με τὸν Drewermann: «ἐὰν τὸ νόμισμα εἶναι Θεός, τότε γινόμεστε σκλάβοι του σὲ ἕναν κόσμον, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ δίψα γιὰ κέρδος, ἡδονή, κυριαρχία». (σ. 284)

Τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ μοναδικὸ καὶ πολῦτιμο νόμισμα, εἶναι μιὰ ἰδέα, ἡ ὁποία ἀπαντᾷ σὲ: Φίλωνα, Μισνὰ καὶ Ἀποστολικούς Πατέρες. (σ. 284-5)

ΜΕΡΟΣ Γ'. «Καὶ ὄψιας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα. καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθίωντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ. οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς· μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον. ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος». (Μκ. 14,17-21)

«Ἡ ἐσπέρα σύμβολον ἔχει· τοῦ μὲν παλαιοῦ Πάσχα τὸ τέλος, τοῦ δὲ νέου ἡ ἀρχή, ἡ ἑορτὴ γὰρ ἦν τῶν νέων»⁸⁰. Ἐξόχως ἐνδιαφέρουσα ἐδῶ τυγχάνει ἡ ἐρμηνεία, τὴν ὁποία δίδει ὁ Ωριγένης, ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ προδότου καὶ τοῦ «προορισμοῦ» αὐτοῦ: «ὅπως ἀκριβῶς ἂν κάποιος διαβάσει σὲ ἓνα προφητικὸ βιβλίον, νὰ προ-δηλώνει τὰ περὶ Ἰούδαν τὸν προδότην, θὰ νομίσει μαθαίνοντας τὸ “ἐσόμενον” καὶ βλέποντάς το νὰ ἔχει πραγματοποιηθεῖ, ὅτι ἡ Βίβλος εἶναι ἡ αἰτία πού τὸ συγκεκριμένο συμβᾶν ἔγινε πραγματικότητα μετὰ, ἐπειδὴ ἀπὸ τῆς Βίβλου ἔχει μάθει τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰούδα κατόπιν πεπραγμένα· ἢ, πάλι, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν θεωρήσῃ τὴν Βίβλο ὡς αἰτία, ἀλλὰ τὸν πρῶτον γράψαντα αὐτήν, ἢ τὸν ἐνεργήσαντα, φέρε εἰπεῖν τὸν Θεόν»⁸¹.

Ἐντούτοις, παραθέτοντας τὴν ἀποψή του, θεολογικὰ ἀντικρούει τὴν θέση αὐτὴ πού ἐκφράζει ἓναν ἀπόλυτο προορισμό, καὶ δὴ στὴν περίπτωση τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα: «Ὅπως ἀκριβῶς αὐτὲς οἱ λέξεις τῶν περὶ τοῦ Ἰούδα προφητευομένων, παράγουν (ἀπὸ τὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα προσκομίστηκαν) τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ὁ “ποιητὴς” τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα, (ἐμφαίνουν τὸν Θεὸν ποιητὴν μὴ γεγονέναι, ἀλλὰ μόνον δεδηλωκένας προεγνωκότα τὰ ἀπὸ τῆς τούτου κακίας πραχθησόμενα παρὰ τὴν αὐτοῦ αἰτίαν), παρὰ μόνον πῶς δηλώνει ὅτι εἶχε (ὁ Θεὸς) προγνώσει τὰ λόγῳ τῆς κακίας τοῦ πεπραγμένα ἀπὸ προσωπικὴ του ἐπιλογή καὶ ἀπόφαση («αἰτία»). Ἐπομένως, ἂν κάποιος ἤθελε νὰ ἐμβαθύνει στὸ τί σημαίνει ὁ λόγος, ὅτι ὁ Θεὸς προγνώριζε τὰ πάντα, (καὶ τοῖς ἐν οἷς οἶον ἐνετύπωσε τῆς ἑαυτοῦ προγνώσεως τοὺς λόγους), θὰ κατανοοῦσε ὅτι οὔτε Αὐτὸς, ὁ ὁποῖος προγνώριζε τὰ πάντα, εἶναι ὑπαίτιος “τῶν προεγνωσμένων” (οὔτε τὰ τοὺς τύπους τῶν λόγων τῆς προγνώσεως τοῦ προεγνωκότος δεξάμενα). Καὶ αὐτὸ (συμβαίνει) ἐπειδὴ ὁ Θεὸς πρὸ πολλοῦ ἔχει δεῖ νὰ πραγματοποιεῖται καθένα ἀπὸ ὅσα πρόκειται νὰ συμβοῦν (“ἐσόμενα”), καὶ χωρὶς τὴν βοήθεια τῆς Γραφῆς, παρὰ μόνον “αὐτόθεν ἐκ τῆς ἐννοίας τῆς περὶ Θεοῦ, δῆλον τῷ συνιέντι ἀξίωμα δυνάμεως τοῦ Θεοῦ”»⁸².

Ὑποστηρίζει δὲ ὁ Ωριγένης καὶ μὲ ἄλλα ἐπιχειρήματα τὴν ἀποψή του αὐτή: «ὅπως ἀκριβῶς, ἂν κάποιος βλέποντας ἓναν ἄνθρωπο ἀπὸ μὲν ἀμάθια νὰ βιάζεται, ἐξ αἰτίας δὲ τῆς βιασύνης μὲ ἀπερισκεψία νὰ περπατᾷ ἐπὶ δρόμου ὀλισθηροῦ, καταλάβει δὲ ὅτι αὐτὸς θὰ πέσει γιὰ τὴν θὰ

⁸⁰ Ωριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [525]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 381,33-4.

⁸¹ Ωριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ' Τόμου”, ΒΕΠΕΣ 15 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σσ. 110,40-1 / 111,1-5.

⁸² Ωριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ' Τόμου”, σ. 111,6-15.

γλιστρήσει, δὲν γίνεται γι' αὐτὸ τὸν λόγο καὶ ὑπαίτιος τοῦ “ὀλίσθου”. μὲ τὸν ἴδιο τρόπο χρειάζεται νὰ νοήσουμε τι σημαίνει πῶς ὁ Θεὸς ἔχει προγνωρίσει, ποιὸς θὰ γίνεῖ ὁ κάθε ἕνας, καὶ ὅτι προβλέπει τὶς αἰτίες ἔνεκα τῶν ὁποίων πρόκειται νὰ γίνεῖ τέτοιος, καὶ ὅτι θὰ κάνει αὐτὴν τὴν ἁμαρτία, ἢ αὐτὸ τὸ κατόρθωμα· καὶ πρέπει νὰ σημειώσουμε, πῶς δὲν εἶναι ἡ πρόγνωση ἢ αἰτία ὅσων θὰ συμβοῦν, (δὲν ἔρχεται σὲ ἐπαφή ὁ Θεός, μὲ αὐτὸν ποὺ ἔχει προγνωρίσει ὅτι θὰ ἁμαρτήσῃ, ὅταν ἁμαρτάνῃ· ἀλλὰ μὲν πιὸ παράδοξο, ὡς ἀληθινὸ δὲ νὰ ἰσχυριστοῦμε, πῶς ὅτι πρόκειται νὰ συμβεῖ, εἶναι ἡ αἰτία τῆς περὶ αὐτοῦ προγνώσεως (τὸ ἐσόμενον αἴτιον τοῦ τοιάνδε εἶναι τὴν περὶ αὐτοῦ πρόγνωση). “Οὐ γὰρ ἐπεὶ ἔγνωσται, γίνεται, ἀλλὰ ἐπεὶ γίνεσθαι ἔμελλεν, ἔγνωσται.”⁸³. Καὶ “διαστέλλει” ὁ Ὠριγένης τὴν σκέψη του: «ἐὰν κάποιος ὁμῶς ἐρμηνεύει, ὅτι τὸ γεγονὸς πῶς (μία πράξη) θὰ συμβεῖ, σημαίνει ὅτι εἶναι ἐξάπαντος ἀνάγκη νὰ πραγματοποιηθεῖ, ἐπειδὴ ἔχει προβλεφθεῖ, ἔμεῖς δὲν τὸ ἰσχυρίζομαστε· “ἐπεὶ προέγνωσται Ἰούδα προδοτὴν γενέσθαι, ὅτι πᾶσα ἀνάγκη ἦν Ἰούδα προδοτὴν γενέσθαι.”⁸⁴.

Μάλιστα, γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὴν θέση του αὐτή, παραθέτει καὶ τὸ ἐξῆς ψαλμικὸ ἐδάφιο: «Μηδὲ γεννηθῆτω οἰκτίρμων τοῖς ὀρφανοῖς αὐτοῦ, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐμνήσθη ποιῆσαι ἔλεος, καὶ κατεδίωξεν ἄνθρωπον πένητα καὶ πτωχόν, καὶ κατανενυγμένον τῇ καρδίᾳ τοῦ θανατῶσαι. Καὶ ἠγάπησε κατάραν, καὶ ἤξει αὐτῶ, καὶ οὐκ ἠθέλησεν εὐλογίαν, καὶ μακρυνθήσεται ἀπ' αὐτοῦ» (Ψλ. 108, 12-18). Καὶ τεκμηριώνει: «Στὶς προφητεῖες περὶ τοῦ Ἰούδα, εἶναι ἀναγεγραμμένες μομφές καὶ κατηγορίες κατὰ τοῦ Ἰούδα, γιὰ νὰ παρουσιάσουν σὲ ὅλους τὸ “ψεκτὸν” αὐτοῦ. Γιατὶ δὲν θὰ τοῦ πρόσαπτε “ψόγο” (ἢ Γραφή), ἂν ἦταν ἐπιβεβλημένο νὰ γίνεῖ προδοτὴς καὶ δὲν ἐνδεχόταν νὰ γίνεῖ ὁμοῖος μὲ τοὺς ὑπολοίπους Ἀποστόλους... Ἐὰν ὁμῶς κάποιος θεωρήσῃ, σύμφωνα μὲ τὴν σημασία του, πῶς τὸ “πάντως ἔσται” σημαίνει, ὅτι θὰ μοροῦσε ἕνα γεγονὸς νὰ συμβεῖ μὲ ἕναν τρόπο, ἀλλὰ θὰ ὑπῆρχε τὸ ἐνδεχόμενο νὰ ἔχει καὶ διαφορετικὴ τροπὴ, “τοῦτο ὡς ἀληθὲς συγχωροῦμεν”. Καὶ αὐτὸ (ἰσχύει), γιατί δὲν ὑπάρχει καμμία περίπτωση, ὁ Θεὸς νὰ ψεύδεται· “ἐνδέχεται δὲ περὶ τῶν ἐνδεχομένων γενέσθαι, καὶ μὴ γενέσθαι φρονῆσαι τὸ γενέσθαι ταῦτα καὶ τὸ μὴ γενέσθαι”...

...Καὶ γιὰ νὰ τὸ διατυπώσουμε σαφέστερα ἔτσι· ἐὰν ἐνδέχεται ὁ Ἰούδας νὰ εἶναι Ἀπόστολος ὅπως καὶ ὁ Πέτρος, ἐνδέχεται ὁ Θεὸς νὰ σκεφθεῖ γιὰ τὸν Ἰούδα, ὅτι θὰ μείνῃ Ἀπόστολος ὅπως καὶ ὁ Πέτρος. Ἐὰν ἐνδέχεται ὁ Ἰούδας νὰ γίνεῖ προδοτὴς, ἐνδέχεται ὁ Θεός, νὰ πιστεύσει γι' αὐτόν, ὅτι θὰ εἶναι προδοτὴς. Εἰάν, ὁμῶς, ὁ Ἰούδας θὰ εἶναι προδοτὴς, ὁ Θεὸς προγνωρίζοντας ἀπὸ τὰ δύο προειρημένες ἐκδοχές, ὅτι ἐνδέχεται νὰ συμβεῖ ἢ μία ἀπὸ αὐτές, (καὶ) προγνωρίζοντας ποῖα θὰ εἶναι καὶ ἀληθινή, θὰ γνωρίζει ἀπὸ πρὶν ὅτι ὁ Ἰούδας θὰ γίνεῖ προδοτὴς· τὸ γεγονὸς, ὁμῶς, ὅτι γνωρίζει (περὶ τοῦ Ἰούδα τί θὰ συμβεῖ), δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐνδέχεται νὰ γίνεῖ καὶ διαφορετικῶς. Καὶ θὰ ὑποστήριζε ἢ “γνώσις τοῦ Θεοῦ”, ὅτι ἐνδέχεται ἕνας ἄνθρωπος νὰ πράξῃ αὐτὸ ἢ τὸ ἀντίθετό του· καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἐνδεχόμενα, ξέρω, ὅτι θὰ πράξῃ αὐτό· δὲν θὰ ἔλεγε, ὁμῶς, ὁ Θεός, πῶς δὲν ἐνδέχεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ σωφρονῆσῃ»⁸⁵.

⁸³ Ὠριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ' Τόμου”, σ. 114,3-13.

⁸⁴ Ὠριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ' Τόμου”, σ. 114,13-6.

⁸⁵ Ὠριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ' Τόμου”, σσ. 114,16-41 / 115,1-2.

Συνεπῶς, σύμφωνα μὲ τὸν Ωριγένη⁸⁶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυνατότητα ἐπιλογῆς: ἢ “σωφρονῆσαι” ἢ “ἀκολαστῆσαι”. ὁμοῦς ὁ Θεός, δὲν ἔχει αὐτὴ τὴν ἐπιλογὴ· καὶ αὐτὸ γιὰ τὴν ἁμαρτία δὲν εἶναι ἀνάμεσα στὶς ἐπιλογές, δὲν εἶναι οὔτε θὰ μπορούσε νὰ εἶναι ἐπιλογὴ τοῦ Θεοῦ. Πάραυτα, ὁ Θεός, «δίδει στὸν ἄνθρωπο δυνατότητα ἐπιλογῆς, γεγονός τὸ ὁποῖο διαφαίνεται καὶ μέσα ἀπὸ τὶς Γραφές, ὅπου κελεύει τοὺς προφῆτες Του νὰ κηρύξουν μετάνοια χωρὶς νὰ προσποιηθεῖ ὅτι προγνωρίζει ποῖο ἀπὸ τὰ δύο (θὰ συμβεῖ): ἂν θὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἀκούσαντες, ἢ θὰ ἐμμένουν στὶς ἁμαρτίες· ὅπως ἀκριβῶς λέγεται στὸν Ἰερεμία: “Ἴσως ἀκούσονται καὶ μετανοήσουσιν” (33,3)· διότι ἡ πρόγνωσις τοῦ Θεοῦ οὐκ ἀνάγκην ἐπιτίθησι τοῖς περὶ ἧν κατείληφε»⁸⁷.

«Τὰ πάντα χρησίμως οἰκονομῶντας γιὰ τὸν κόσμον ὁ Θεός, εὐλόγως μας τύφλωσε σχετικὰ μὲ τὰ μέλλοντα· ἡ γνώση τῶν μελλόντων ἀνήκε στὸν ἄνθρωπο, γιὰ ὅσο αὐτὸς ἀθλεῖτο κατὰ τῆς κακίας· ὅταν ὁμοῦς ἔπαυσε νὰ ἀντιπαλεύει τὴν ἁμαρτία, ἔγινε δὲ μάλιστα καὶ ὑποχείριό της, ὁ ἄνθρωπος ἔχασε τὴν δυνατότητα νὰ μπορεῖ νὰ προβλέπει τὸ μέλλον, τὸ ἂν γίνεαι καλὸς ἢ τὸ ἂν γίνεαι κακός. Καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ ἔπαυσε νὰ ἀσκεῖται καὶ νὰ «τείνει πρὸς τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν», τὸ ὁποῖο ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν φύση του· δὲ γνωρίζουμε λοιπόν, τὸ ἂν γίνουμε καλοὶ ἢ κακοί». Ὅμοῦς αὐτὸς πού πιθανώτατα ἐννοεῖ ὁ Ωριγένης εἶναι ὅτι ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε ἐπιλέξει νὰ γίνεαι ὑποχείριό της ἁμαρτίας, δὲν θὰ χρειαζόταν νὰ προβλέπει τὸ ἂν γίνεαι καλὸς ἢ κακός. Ὁ Θεός ἐπέτρεψε τὴν ἐπιλογὴ αὐτὴ στὸν ἄνθρωπο· δὲν τοῦ τὴν ἔδωσε ἐξαρχῆς, γιὰ τὸ καὶ ὁ ἴδιος δὲν τὴν ἔχει ἀπὸ τὴν φύση Του· ὁ Θεός πάντα ἐπιλέγει τὸ ἀγαθόν, καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιθυμοῦσε καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο· μὲ μόνη διαφορὰ ὅτι τὸν ἄφησε νὰ ἐπιλέξει, ὄχι νὰ τὸ πράξει ἀπὸ ἀνάγκη· Ὁ Θεός ἤθελε ὁ ἄνθρωπος νὰ τείνει ἐλεύθερα στὴν ἀρετὴ, στὸ καλὸ καὶ ἀγαθόν. Ὅταν, ὁμοῦς, εἶδε ὁ Θεός, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐπέλεξε τὴν ἁμαρτία, προγνωρίζοντας τὶ θὰ συμβεῖ, ἀπὸ ἀγάπη προσπαθεῖ νὰ τὸν προφυλάξει ἀπὸ ὅ,τι κακὸ πρόκειται νὰ τοῦ συμβεῖ⁸⁸.

Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ στὴν περίπτωσι τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα καὶ τῆς ἀποκάλυψις τοῦ Ἰησοῦ, ποιοὺς ἦταν ὁ προδότης, ἀπὸ τὴν στιγμὴ κατὰ τὴν ὁποῖα προγνώριζε ὁ Χριστὸς τὸ τί θὰ συμβεῖ. Πρὸς τοῦτο καὶ ὁ Ωριγένης δίδει μία πολὺ ὁμορφη ἐρμηνεία, ὅτι ὁ Κύριος ἀνέχεται τὰ πάντα, ἵνα κἂν οὕτως αἰδεσθῆ, ὅτι ἕως ἐσχάτης ὥρας διετήρει τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην⁸⁹. Συμφωνῶντας δὲ στὸ σημεῖο αὐτὸ καὶ ὁ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας, ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ: καθάπερ γὰρ τὰ ἀνίατα τῶν τραυμάτων, οὐδὲ τοῖς ἀσθηροῖς τῶν φαρμάκων, οὐδὲ τοῖς γλυκαίνειν αὐτὰ δυναμένοις, οὕτω καὶ ψυχὴ, ἐπειδὴν ἄπαξ αἰχμάλωτος γένηται, καὶ ἑαυτὴν ἐπιδῶ ὀτιοῦν πλημμελήματι, καὶ μὴ βούληται τὸ ἑαυτῆς συμφέρον συνιδεῖν, κἂν μυρία τις ἐνηχῆ, οὐδὲν κερδαίνει, ἀλλὰ, καθάπερ νεκρὰς ἀκοὰς κεκτημένη, οὐδεμίαν ἀπὸ τῆς παραινέσεως δέχεται τὴν ὠφέλειαν, οὐκ ἐπειδὴ μὴ δύναται, ἀλλ’ ἐπειδὴ μὴ βούλεται. τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Ἰούδα γέγονεν. ὁ δὲ Χριστὸς

⁸⁶ Ωριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ’ Τόμου”, σ. 115,2-11.

⁸⁷ Ωριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ’ Τόμου”, σ. 115,12-3.

⁸⁸ Ωριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ’ Τόμου”, σ. 115,28-38.

⁸⁹ Ωριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων [533]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 384,5-9.

καὶ ταῦτα πάντα προειδῶς οὐ διέλιπεν «ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους» (Εκκλ. 3,11) τὰ παρ' ἑαυτοῦ πάντα ἐπιδεικνύμενος. Ἄ καὶ ἡμῶν εἰδότην ῥυθμίζειν χρὴ τοὺς ἡμελημένους διὰ παντός, κἂν μηδὲν ἐκ τῆς συμβουλῆς γίνηται κέρδος⁹⁰.

Ἐπῆρχε συνεπῶς ἡ βούληση καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ σωθεῖ ὁ Ἰούδας. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο ὁ ἱ. Χρυσόστομος, διερωτώμενος ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς εὐθύνης τοῦ Ἰούδα «ἂν τὴν σωτηρία μας τὴν προξένησε ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα ἢ ἡ σοφία τοῦ Χριστοῦ», ἀναφέρει: «ἐὰν πράγματι ἔχει γραφῆ νὰ πάθει αὐτὰ ὁ Χριστός, διατὶ κατηγορεῖται ὁ Ἰούδας, ἀφοῦ ἔπραξεν ἐκεῖνα ποὺ εἶχαν γραφῆ; Δὲν ἔπραξεν αὐτὸ συμφώνως μὲ αὐτὴν τὴν ιδέα, ἀλλὰ ἀπὸ κακίαν. Ἐὰν δὲν ἐρευνᾶς νὰ μάθεις τὸν σκοπὸν τῆς πράξεως, τότε θὰ ἀπαλλάξης τὸν διάβολον ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα, δὲν εἶναι. Διότι καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἄξιοι ἀναρίθμητων τιμωριῶν, ἔστω καὶ ἂν ἐσώθῃ ἡ οἰκουμένη. Διότι τὴν σωτηρίαν μας δὲν τὴν ἐπροξένησεν ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἀλλ' ἡ σοφία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς ἐφευρετικότητός του, ὁ ὁποῖος μεταχειρίζεται τὰς πονηρίας τῶν ἄλλων πρὸς τὸ συμφέρον μας»⁹¹.

Ἐπομένως, ἔπρεπε ἡ σωτηρία μας νὰ ἐπιτευχθεῖ μόνο μέσα ἀπὸ τὴν Προδοσία; «Ἐὰν ὁ Ἰούδας δὲν ἐπρόδιδεν, δὲν θὰ ἐπρόδιδεν κάποιος ἄλλος; Ἀλλὰ τί σημασία ἔχει αὐτὸ διὰ τὸ ἐξεταζόμενον ζήτημα; Ὅτι ἐὰν ἔπρεπεν νὰ σταυρωθῇ ὁ Χριστός, ἔπρεπεν διὰ μέσου κάποιου. Ἐὰν ἔπρεπεν διὰ μέσου κάποιου, ὅπωςδήποτε ἔπρεπεν διὰ μέσου κάποιου ἀνθρώπου. Ἐὰν δὲ ὅλοι ἦσαν καλοὶ, θὰ ἐμποδιζόταν τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας μας. Μὴ γένοιτο! Διότι ὁ πάνσοφος Θεὸς ἐγνώριζεν πῶς θὰ διευθετήσῃ τὰ τῆς σωτηρίας μας, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐγίνετο αὐτό, δηλαδὴ ἡ προδοσία. Διότι ἡ σοφία του εἶναι ἐφευρετικὴ καὶ ἀκατανόητη»⁹². Γι' αὐτὸ μέχρι τῆ τελευταία στιγμή, ἐνδιαφέρεται νὰ σώσει τὸ μαθητὴ κόντρα ἀκόμη καὶ στὴ Γραφή, στὸ Λόγο Του: «Διότι οὔτε καὶ κατὰ τὸ δείπνον ἀπεμακρύνθη ἀπὸ αὐτὴν τὴν φροντίδα, ἀλλὰ μέχρι τὴν τελευταίαν ἡμέραν τοῦ ἔλεγεν δι' αὐτά, Ἀλλὰ τίποτε ἐκεῖνος δὲν ἐκέρδισεν. Ὁ Κύριος, ὅμως, δὲν ἔπαυσεν νὰ πράττῃ τὰ ἰδικὰ του ἕνεκα τούτων»⁹³ (δηλ. τῶν λανθασμένων ἐπιλογῶν τοῦ μαθητῆ).

Ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸν Χρυσόστομο, ἔχει διπλὸ στόχο σχετικὰ μὲ τὸν Ἰούδα: 1) τὸν «ἐλεεινολογεῖ, διὰ νὰ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι ἐγένεν ὑπηρέτης τοῦ σχεδίου τῆς σωτηρίας μας» καὶ 2) τοῦ δείχνει ἀγάπη, δίνοντάς του εὐκαιρία μετανοίας ἐξαιτίας τῆς ἀφατῆς φιλανθρωπίας Του: «Κοίταξε, ὅμως, πῶς λυπᾶται τὸν προδότην. Διότι δὲν εἶπεν, ὅτι ὁ τάδε θὰ μὲ παραδώσῃ, ἀλλ' “ἕνας ἀπὸ σᾶς”, διὰ νὰ τοῦ δώσῃ πάλιν τὴ δυνατότητα τῆς μετανοίας μὲ τὸ νὰ λησμονήσῃ τὴν προδοσίαν. Προτιμᾷ δὲ νὰ τοὺς φοβίσῃ ὅλους διὰ νὰ σώσῃ ἐκεῖνον»⁹⁴. Τόσο πολὺ τὸν ἀγαπᾷ, ποὺ τοῦ παράσχει μέχρι τέλους ὅλα τὰ δικαιώματα, δὲν τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς ἄλλους μαθητές.

⁹⁰ Διονύσιος Ἀλεξανδρείας, “Ἐξηγητικὰ Ἀποσπάσματα (στ. μῆ)”, ΒΕΠΕΣ 17 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 264,4-14.

⁹¹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 65,775CD.

⁹² Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 65,775D.

⁹³ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 52,769BC-53,769C.

⁹⁴ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 65,775E & 62,774B. [Πρβλ. καὶ τὴν ἐρμηνεία τοῦ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, τὴν ὁποία καὶ ἀναφέρει ὁ: Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον* σ. 267: «Ἐἴλετο γὰρ ὁ Χριστὸς φοβῆσαι καὶ λυπῆσαι πάντας τοὺς ἄλλους, ὑπὲρ τοῦ ἐπιστρέψαι τὸν ἀπολλύμενον μαθητὴν».]

Μάλιστα, φθάνει στην «υπερβολή»· τοῦ ἐπιτρέπει νὰ Τὸν κοινωνήσει, ἀφοῦ «ἦλθε διὰ νὰ μετ-
άσχη εἰς τὰ μυστήρια καὶ νὰ συμφάγη», χωρὶς ὅμως νὰ κοινωνεῖ μὲ τὴν κακία του: «ἠλέγχετο
δὲ εἰς τὸ ἴδιο τραπέζι, ὥστε καὶ ἂν ἦτο θηρίον, νὰ ἐγίνετο ἡμερώτερος. Δι’ αὐτὸ, βεβαίως, ὁ εὐ-
αγγελιστὴς δηλώνει, ὅτι ἐνῶ ἔτρωγαν αὐτοὶ ὁ Χριστὸς τοὺς ὀμιλεῖ διὰ τὴν προδοσίαν, διὰ νὰ
φανερῶσιν τὴν πονηρίαν τοῦ προδότου καὶ ἀπὸ τὸν καιρὸν καὶ ἀπὸ τὸ τραπέζι»⁹⁵.

«Ἀνυπόφορη λύπη κατέλαβεν τότε τὸν ἅγιον ἐκεῖνον χορὸν. Καὶ ὁ μὲν Ἰωάννης λέγει:
“ἐκοίταζαν τότε οἱ μαθηταὶ ὁ ἓνας τὸν ἄλλον καὶ ἀποροῦσαν” (Ἰω. 13,22)· ὁ κάθε ἓνας δὲ ἀπὸ
αὐτοὺς ἐρωτοῦσεν φοβούμενος διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἂν καὶ δὲν συνησθάνοντο κάτι τέτοιο διὰ
τοὺς ἑαυτοὺς των»⁹⁶. Σχολιάζοντας δὲ τὸ χωρίο: “οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἰς καθ’ εἷς·
μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· εἰς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ’ ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον”,
ἐπισημαίνει σχετικὰ μὲ τὸ σημάδι τῆς ἀποκαλύψεώς του: «Πρόσεξε, πότε ἀπεκάλυψεν αὐτόν·
ὅταν ἠθέλησε νὰ ἀπαλλάξη τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὴν ταραχὴν αὐτήν. Διότι ἀπὸ τὸν φόβον παρ’
ὀλίγον νὰ ἀπέθνησκον· διὰ τοῦτο καὶ εὐρισκόμενοι πλησίον του τὸν ἐρωτοῦσαν. Ἐπραξεν
τοῦτο ὄχι μόνον ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὴν ἀγωνίαν, ἀλλ’ ἐπειδὴ ἠθέλε καὶ νὰ
διορθώσῃ τὸν προδότην. Ἐπειδὴ, λοιπόν, ἂν καὶ ἤκουσεν αὐτὸ πολλὰς φορές, ἔμενεν ἀδιόρ-
θωτος, ἀφοῦ ἦτο ἀναίσθητος, καὶ ἐπειδὴ ἠθέλε νὰ τὸν προσβάλλῃ περισσότερον, τοῦ ἀφαιρεῖ
τὸ προσωπεῖον»⁹⁷. Καὶ συμπληρῶναι ὅτι, ἐνῶ «μερικοὶ μὲν λέγουν, ὅτι ἦτο τόσο ἀδιάντροπος,
ὥστε... νὰ βουτᾶ μαζί του εἰς τὸ πιάτον», ὁ ἴδιος «νομίζει ὅτι ἔπραξεν αὐτὸ ὁ Χριστὸς διὰ νὰ
τὸν κάμῃ νὰ ἐντραπῇ καὶ νὰ τὸν προσελκύσῃ εἰς καλλιτέραν ψυχικὴν κατάστασιν»⁹⁸.

Ὁ Χρυσόστομος καταλήγει (σημειώνοντας ποίος ἦταν ὁ πραγματικὸς σκοπὸς τῶν λεγομένων
τοῦ Ἰησοῦ): 1) σχολιάζοντας τὸ: “ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ”, ἐπι-
σημαίνει ὅτι «ἔλεγεν αὐτὰ πάλιν καὶ διὰ νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς μαθητάς, ὥστε νὰ μὴ νομίσουν
πὼς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι γνῶρισμα ἀδυναμίας»· 2) ἐρμηνεύοντας δὲ τὸ: “οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ
ἐκείνῳ δι’ οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος”, ὅτι τὸ
εἶπε «καὶ διὰ νὰ διορθώσῃ τὸν προδότην»: «Κοίταξε πάλιν τὴν ἀνέκφραστη ἡμερότητα καὶ εἰς
τοὺς ἐλέγχους. Διότι οὔτε ἐδῶ κάμνει τὸν λόγον ὀρμητικόν, ἀλλὰ μᾶλλον συμπαθέστερον καὶ
πάλιν συγκεκαλυμμένον», ἐνάντια στὴν «προηγούμενη ἀναισθησία ἀλλὰ καὶ τὴν κατοπινὴν
ἀδιάντροπία του»⁹⁹. Τονίζοντας τὴ «γλυκύτητα» τοῦ Ἰησοῦ διερωτᾶται δικαίως: «ποῖος δὲν θὰ
ἔξεδίωκεν ὀλόκληρον τὸ δηλητήριον τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς, ἐπαναφέρων εἰς τὴν μνήμην
του ἐκεῖνο τὸ δεῖπνον καὶ τὸν προδότην καθήμενον εἰς τὸ τραπέζι μαζί μὲ τὸν Σωτῆρα ὅλων
καθὼς καὶ ἐκεῖνον ποῦ ἐπρόκειτο νὰ προδοθῇ, ὁ ὁποῖος ὠμιλοῦσε τόσο ἡρέμως;»¹⁰⁰

Ὡστόσο, ὁ ἱ. Πατὴρ, σημειώνει καὶ μία διαφορὰ ἀνάμεσα στοὺς Συνοπτικοὺς καὶ τὸν Ἰωάννη:
«Διατί, ὅμως, ὁ μὲν Ματθαῖος καὶ οἱ ἄλλοι δύο λέγουν ὅτι ὅταν συνεφώνησεν τὰ τῆς προ-

⁹⁵ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 62,774AB.

⁹⁶ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 62,774BC-63,774C .

⁹⁷ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 63,774CD.

⁹⁸ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 63,774E.

⁹⁹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 64, 775AB.

¹⁰⁰ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 63,774E-64,775A.

δοσίας, τότε τὸν κατέλαβεν αὐτὸν ὁ διάβολος, ἐνῶ ὁ Ἰωάννης λέγει ὅτι “μετὰ τὸ ψωμίον” (Ἰω. 13,27) εἰσηλθεν εἰς αὐτὸν ὁ σατανᾶς, ἂν καὶ αὐτὸς ἐγνώριζεν τοῦτο; Διότι ἀνωτέρω λέγει: “κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δεῖπνου, ὅτε ὁ διάβολος εἶχεν ἤδη βάλει εἰς τὴν καρδιὰν τοῦ Ἰούδα τοῦ υἱοῦ τοῦ Σίμωνος τοῦ Ἰσκαριώτου νὰ τὸν παραδώσῃ” (Ἰω. 13,2)... Διότι δὲν εἰσέρχεται μονομιᾶς οὔτε ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ πρῶτον κάμνει μεγάλην δοκιμὴν... Ἀφοῦ κατ’ ἀρχὰς ἐδοκίμασεν αὐτὸν παντοιοτρόπως καὶ τὸν ἐπλησίασεν σιγά - σιγά, ὅταν εἶδεν ὅτι εἶναι κατάλληλος νὰ τὸν ὑποδεχθῆ, τότε λοιπὸν ἐπετέθη πλήρως καὶ τὸν κατέλαβεν ὀλοσχερῶς»¹⁰¹.

Συνεπῶς, «ὄχι μόνον δὲν ἐξαναγκάστηκε ὁ Ἰούδας νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως ἐνήργησε, ἀλλὰ προσφέρθηκα σὲ αὐτὸν καὶ πάρα πολλές εὐκαιρίες μετανοίας· μέχρι τελευταία στιγμή ὁ Κύριος προσπαθεῖ νὰ τὸν ἀναχαιτίσει»¹⁰². Ἐντούτοις, οὔτε τὰ κοσμοσωτήρια γεγονότα στὰ ὁποῖα καὶ ὁ ἴδιος ἦταν παρὼν οὔτε ἡ ἀγωνία καὶ ἡ συγκίνηση τοῦ Χριστοῦ ἐν ὄψει τοῦ Πάσχα (Λκ. 22,15) οὔτε «τίποτε δὲν ἐμαλάκωσεν τὸ ἀνήμερον θηρίον, οὔτε τὸ ἐλύγισεν... Πάλιν τὸν ἐφοβέρισεν ὅταν εἶπεν: “Καλὸν ἦτο δι’ αὐτὸν εἶναι δὲν εἶχε γεννηθῆ”. Ἐπειδὴ, ὅμως, οὔτε αὐτὸ τὸν ἔκαμεν νὰ συνέλθῃ, εἶπεν: “εἰς τὸν ὅποιον θὰ δώσω τὸ ψωμί πού θὰ βουτήξω εἰς τὸ πιάτον”... Τίποτε ἀπὸ αὐτὰ δὲν τὸν συνεκράτησεν, ἀλλ’ ἐκυριεύθη ἀπὸ τὴν φιλαργυρίαν ὡσὰν ἀπὸ τρέλλαν... Αὐτὸς δὲν ἔβγαλεν ἀφρὸν ἀπὸ τὸ στόμα, ἀλλ’ ἔβγαζε τὸν φόνον τοῦ Κυρίου· δὲν συνέστρεφεν τὰ χέρια, ἀλλὰ τὰ ἄπλωνε διὰ τὸ ἀντίτιμον τοῦ τιμίου αἵματος. Διὰ τοῦτο εἶναι μεγαλυτέρα ἡ τρέλλα του, διότι ἦτο κυριευμένος ἀπὸ αὐτὴν, ἐνῶ ἦτο ὑγιῆς»¹⁰³.

Ἐρχόμενοι στὰ τῆς ἐρμηνείας τοῦ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ, ἀναφέρει εὐστοχα, σχολιάζοντας τὸ χωρίο: «καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ λέγει αὐτοῖς: ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσῃ ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ» (Μκ. 14, 13), ὅτι ὁ Μᾶρκος (καὶ ὁ Λουκάς) μιλάνε ἀμφοτέρωθεν γιὰ “ἄνθρωπον κεράμιον ὕδατος βαστάζοντα”, καὶ πῶς «σκοπίμως παρασιωπᾶται “ἡ κλήσις” τοῦ ἀνδρός, οὕτως ὥστε νὰ μὴν μάθει τὸ σπῆτι ὁ Ἰούδας καὶ τρέξει στοὺς ἐχθροὺς γιὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ πρὸς αὐτόν, προτοῦ νὰ παραδώσῃ τὸν μυστικὸ δεῖπνο στοὺς μαθητές»¹⁰⁴. ἐπίσης ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνὸς ἀναφέρει: «παράδοση νὰ ἐννοήσῃς τὴν προδοσίαν, διότι τὸν παρέδωσε σὲ θάνατον καὶ τὸν πρόδωσε στοὺς ἐχθροὺς»¹⁰⁵, δίδοντας ἕνα σύντομο, καίτοι οὐσιαστικὸ σχόλιο στὸ χωρίο: «καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων εἶπεν ὁ Ἰησοῦς· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ’ ἐμοῦ». Χαρακτηριστικὰ ἀναφέρει ὅτι τὴν ἔκφραση: «ὁ ἐσθίων μετ’ ἐμοῦ», τὴν προσέθεσε ὁ Μᾶρκος¹⁰⁶. Καὶ αὐτὸ γιὰ: 1) «θέλει νὰ μὴν νομίσουν πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐννοεῖ ἕνα μαθητὴ πού πίστευσε σὲ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν συμπεριλαμβάνεται στοὺς δώδεκα (μαθητὲς Του)» καὶ 2) «ἐπιθυμεῖ νὰ μαρτυρήσῃ ἀφανῶς στὸν Ἰούδα ὅτι γνωρίζει», δηλαδὴ βλέπει τι ἔχει μέσα στὴν καρδιά του.

¹⁰¹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σσ. 67,776DE-68,776E.

¹⁰² Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 475.

¹⁰³ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σσ. 67,777AB.

¹⁰⁴ Τρεμπέλας, σ. 473: «Ὁ Κύριος τήρησε μυστικὰ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνο, γιὰ νὰ ἀποφύγει πρόωγη σύλληψη· ὁ Ἰούδας ἀγνοοῦσε τὸν τόπον μέχρι τῆς στιγμῆς κατὰ τὴν ὁποῖα ὁ Κύριος τὸν ὀδήγησε στὸ ὑπερῶν».

¹⁰⁵ Τρεμπέλας, σ. 474.

¹⁰⁶ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 266.

Οί δὲ Ἀπόστολοι «πίστευαν πάρα πολὺ στὸν Δάσκαλο ὅτι εἶναι ἀψευδέστατος καὶ φοβήθηκαν ὁ καθένας μήπως γίνεи τέτοιος (= προδότης) ἔχοντας τυφλωθεῖ στὸ νοῦ»¹⁰⁷. Γι' αὐτὸ τὸν λόγο, «μολονότι ὁ Κύριος ἀπευθύνει τὸν λόγο αὐτὸ σὲ αὐτοὺς πού τρῶνε μαζί Του τὸν ἄρτο, δὲν ἐκδηλώνεται ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀλήθεια αὐτῶν πού βεβαιώνει ὁ Κύριος»¹⁰⁸. Οἱ Μαθητές συνδέουν τὴν ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη στὸ Διδάσκαλο μὲ τὴν πλήρη ἀμφισβήτηση γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους. Ἐξάλλου, «τὸ νὰ τρῶει κάποιος ψωμί μὲ κάποιον στοὺς ἀνατολικοὺς λαοὺς, τὸν ἐξασφάλιζε ἀπὸ κάθε ἐχθρική πράξη καὶ ἐκδήλωση»¹⁰⁹.

Ὁ Κύριος, μὲ ἀπειρη φιλανθρωπία πρὸς τὸν Ἰούδα, ἀναφέρει κατὰ τὸν Μᾶρκο, τὸ «ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ», ἔχοντας στὸ μυαλό του, σύμφωνα μὲ τὴν κριτικὴ ἔκδοση, τὸ ἐδάφιο ἀπὸ τὸ βιβλίον τῶν Ψαλμῶν 41,9 [τὸ ὁποῖο ἀντλεῖται ἀπὸ τὴν μετάφραση τῆς Ἁγίας Γραφῆς τοῦ Βάμβα: «Καὶ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, μετὰ τοῦ ὁποῖου ἔζων εἰρηνικῶς, ἐπὶ τὸν ὁποῖον ἤλπισα, ὅστις ἔτρωγε τὸν ἄρτον μου, ἐσήκωσεν ἐπ' ἐμὲ πτέρναν», ἡ ὁποία καταγράφεται καὶ στὸ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον (Ἰω. 13,18). Ὅμως ἡ διαφορὰ ἐδῶ εἶναι, ὅτι «ὁ Ἰωάννης σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν Μᾶρκο, χρησιμοποιεῖ τὴν μετοχὴ “τρῶγων”, καὶ ὄχι τὴν μετοχὴ “ἐσθίων” (ἡ ὁποία ἀπαντᾷ στὸν 41ο Ψαλμό), πρᾶγμα τὸ ὁποῖο παραπέμπει στὴ Θεία Εὐχαριστία, ὅπως τὸ χρησιμοποιεῖ ὁ Χριστός, καὶ σημαίνει ὅτι “Ἰούδας κατὰ τοῦ Διδασκάλου” μπορεῖ νὰ γίνεи ὁ ὁποιοσδήποτε μὲ τὴν στάση του, ἰδιαίτερος “μέσα” στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας»¹¹⁰].

Ὅσον ἀφορᾷ στὴν ἔκφραση, «ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον», ὁ Ζιγαβηνὸς ἀναφέρει ὅτι: “ὁ ἐμβαπτόμενος”=“ὁ ἐμβάπτων”¹¹¹, “ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ”=“ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ”¹¹². Ἐπίσης, ἀναφέρει ὅτι τὸ “ὑπάγει” = «πορεύεται», «μεταβαίνει ἀπὸ τὴν ἐδῶ ζωὴ».¹¹³ «Πηγαίνει στὸν προορισμένο σὲ Αὐτόν δρόμο πού οδηγεῖ στο θάνατο»¹¹⁴. Μαζὶ μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια μπορεῖ νὰ συνδυάζεται «ἡ ἀπώτερη σκέψη τῆς μετάβασης στὴ “δόξα” τοῦ Πατέρα, μέσῳ τοῦ θανάτου. Πράγματι ἡ λέξη “ὑπάγω” ἔχει, μερικὲς φορὲς καὶ, τὴν ἔννοια τοῦ “επιστρέφω” ἢ “πηγαίνω σπίτι” (Μτ. 5,24· 8,4.13· 9,6· 13,44· 19,21· 20,14)», ἔννοια ἡ ὁποία μπορεῖ νὰ περιληφθεῖ ἐδῶ¹¹⁵. Ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου ὑπάγει, «ὅπως γράφτηκε στοὺς προφητεῖες γι' Αὐτόν, ὅτι πρόκειται νὰ πεθάνει»¹¹⁶, σημειώνει Εὐθύμιος Ζιγαβηνός. «Οἱ προφητεῖες καὶ οἱ τύποι τῆς Π.Δ. φανέρωσαν τὶς βουλὲς τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Ἄνθρώπου, καὶ τὶς βουλὲς

¹⁰⁷ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 474.

¹⁰⁸ Τρεμπέλας, σ. 474.

¹⁰⁹ Τρεμπέλας, σ. 474. (βλ. Alf Plummer, “An exegetical commentary on the Gospel according to S. Matthew”, London 1911.)

¹¹⁰ Βλ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης, Διαδίκτυο (<https://www.youtube.com/watch?v=cnm8hg3DDvE>), (19/06/2018).

¹¹¹ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 267.

¹¹² Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 474. (βλ. W. Allen, “A critical and exegetical Commentary on the gospel according to S. Matthew”, Third edition, 1922.)

¹¹³ Τρεμπέλας, σ. 474.

¹¹⁴ Τρεμπέλας, σ. 474. (βλ. W. Allen, “A critical and exegetical Commentary on the gospel according to S. Matthew”.)

¹¹⁵ Τρεμπέλας, σσ. 474-5. (βλ. Alf Plummer, “An exegetical commentary on the Gospel according to S. Matthew”, London 1911.)

¹¹⁶ Τρεμπέλας, σ. 475.

αὐτὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Ἄνθρωπου, θέλει νὰ τὶς ἐκπληρώσει»¹¹⁷. (Ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, σχολιάζοντας τὸ “ὑπάγει”, τὸ ἐρμηνεύει: «σὰν ἀποδημία ἦταν ὁ θάνατος τοῦ Χριστοῦ, ὄχι θάνατος»¹¹⁸.)

Μία συγκλονιστικὴ ἐρμηνεία τοῦ Εὐθυμίου Ζιγαβηνοῦ γιὰ τὴν προδοσίαν τοῦ Ἰούδα, ἀναφέρει: «Ὅχι διότι εἶχε προοριστεῖ, γι’ αὐτὸ παρέδωσε· ἀλλὰ διότι παρέδωσε, γι’ αὐτὸ εἶχε προοριστεῖ, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς προγνώριζε αὐτὸ τὸ ὁποῖο ὅπωςδήποτε θὰ γινόταν· διότι ἐπρόκειτο ὄντως νὰ ἀποβεῖ τέτοιος οὐκ ἐκ φύσεως, ἀλλ’ ἐκ προαιρέσεως»¹¹⁹. Συνεπῶς, θέλει νὰ τονίσει ὅτι ὑπῆρξε κακὴ χρῆσις τοῦ αὐτεξουσίου ἐκ τοῦ Ἰούδα: «Καὶ ὁ Ἰούδας δὲν ἔγινε κακός, ἐπειδὴ γεννήθηκε, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔδειξε ῥαθυμία, καὶ ἔγινε κακὸς ἀπὸ τὴ μοχθηρὴ του γνώμη καὶ τὴν κακὴν του προαίρεση. Κανέναν, λοιπόν, ὁ Θεὸς δὲν ἀναγκάζει νὰ γίνῃ καλός, ἂν δὲν εἶναι μὲ τὴ θέλησίν του καλός· ναὶ μὲν προτείνει τὰ σωτήρια καὶ βοηθᾷ αὐτὸν πού ἐπιλέγει αὐτά, ἐπιτρέπει ὅμως νὰ πηγαίνει ὁ καθένας ὡς αὐτεξούσιος, ὅπου θέλει»¹²⁰. Σύμφωνα μὲ ἓνα πλαίσιο ἐρμηνείας, τὸ ὁποῖο ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν Ὠριγένη, ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός, ἀναφέρει ὅτι ἡ προδοσίαν προηγείται τῆς προφητείας, καὶ ὄχι ἡ προφητεία τῆς προδοσίας, «χρονικᾶ» στὸν Θεό.

Ὁ Θεοφύλακτος Βουλγαρίας, ἐπισημαίνει ὅτι ὁ Ἰούδας «δὲν ἔπραξε μὲ σκοπὸ νὰ συνεργήσει στὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τὸ ἔκανε ὑπηρετῶντας τὴν δικήν του κακίαν»¹²¹. Καὶ αὐτὸ συμβαίνει διότι «οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι ἀσυναίσθητα ὑπηρετοῦν τὴν βουλήν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ αὐτὸ δὲ δικαιολογεῖ τὴν κακίαν τους (Πραξ. 2,23)»¹²². «Λέγοντας συνεπῶς ὁ Χριστός, ὅτι καλὸ θὰ ἦταν ἂν δὲν γεννιόταν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος, δείχνει ὅτι ἡ ἀνυπαρξία εἶναι καλύτερη ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ μὲ ἁμαρτίαν»¹²³, ἐννοεῖται ὡς πρὸς τὴν «κόλασιν» (= τιμωρία), τὴν ὁποία θὰ ὑποστῇ ὁ προδότης. Ὅσο φαίνεται ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος, «θὰ ἦταν καλύτερα ἂν δὲν εἶχε ὑπάρξει ποτὲ ὁ Ἰούδας. Ὁ Θεὸς τὸν δημιούργησε “ἐπ’ ἔργοις ἀγαθοῖς”. Ἐπειδὴ, ὅμως, αὐτὸς ἐξέπεσε σὲ τέτοια κακία· “κρεῖττον γὰρ μηδὲν γεννηθῆναι ἢ ἐπὶ κολάσει γεννηθῆναι”»¹²⁴. Ὁ ἀείμνηστος κ. Τρεμπέλας περιλαμβάνοντας ἓνα σχόλιο στὸ “οὐαί”, ἀναφέρει πῶς «δὲν ἀποτελεῖ κατάρα μὲ τὴν ἔννοια τῆς “εὐχῆς - προσευχῆς” γιὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ ἐκδίκησις κατὰ τοῦ προδότου, ἀλλὰ ἀναγγελία τῆς θείας κρίσεως. Ἡ πράξις τοῦ Ἰούδα δὲν ἦταν τυχαία οὔτε πράξις ἀνάγκης· βεβαίως, ἐπληρώθη ἡ βουλήν τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς Προδοσίας, χωρὶς ὅμως νὰ καταλυθεῖ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ εὐθύνη

¹¹⁷ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 475. (βλ. Alf Plummer, “An exegetical commentary on the Gospel according to S. Matthew”, London 1911.)

¹¹⁸ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 267.

¹¹⁹ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 475. (βλ. J. A. Bengel, “Gnomon of the N. Testament translated by I. Bryce”, Τομ. Α’: «Ἡ Θεία πρόγνωσις τῆς ἁμαρτίας τοῦ προδότου δὲν μειώνει τὸ ἀπεχθὲς αὐτῆς».)

¹²⁰ Τρεμπέλας, σ. 475.

¹²¹ Τρεμπέλας, σ. 475.

¹²² Τρεμπέλας, σ. 475. (βλ. A. Commentary critical, expository and practical κ.τ.λ. by Owen, New York 1864.) Πρβλ. Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 268: «Ὅ,τι εἶναι δόξα τῆς σοφίας Του, δὲν ἀποτελεῖ καὶ δικαιολογία γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, οἱ ὁποῖοι ἐνήργησαν ἐλευθέρως καὶ κακοβούλως (Πρ. 2,23)».

¹²³ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 475.

¹²⁴ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 268.

τοῦ Ἰούδα ἢ νὰ ἐλαφρωθεῖ ἢ ἐνοχή τοῦ. Ἡ Σοφία του Θεοῦ γνωρίζει ὄχι μόνο νὰ ματαιώνει τὶς βουλές τῶν ἀσεβῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ χρησιμοποιοῖ τὶς ἐνέργειές τους γιὰ δόξα δικῆ Του»¹²⁵.

Ἐπίσης στὸ χωρίο: «εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ» σημειώνει ὅτι «ἦταν ἡ τελευταία στοργικὴ προσπάθεια τοῦ Ἰησοῦ γιὰ νὰ συγκρατήσῃ τὸν μαθητὴ ἀπὸ τὸν ὄλεθρο. Πρὸς τοῦτο καὶ συμπεριλαμβάνει τὸν Ἰούδα στὸ “δεῖπνο” ἂν καὶ ἤδη σκεπτόταν νὰ ἀδράξει τὴν εὐκαιρία νὰ Τὸν παραδώσῃ»¹²⁶, ἐνῶ στὴ φράση “ἤρξαντο λυπεῖσθαι” ἐπισημαίνεται, ὅτι «οἱ ἐνάρετες καὶ ὑπὸ Χάριτος σκεπασμένες ψυχές λυποῦνται καὶ γιὰ τὶς ἁμαρτίες τῶν ἄλλων, ὅταν δὲ μάλιστα ἔχουν συμμετάσχει ἀπὸ κοινοῦ στὶς δωρεές τοῦ Θεοῦ»¹²⁷.

ΣΥΝ-ΒΟΛΑ τῆς περικοπῆς: «Τρύβλιον» (Μκ. 14,20)

«ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς· εἷς τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον»

(1) **Κυριολεκτικῶς**: πινάκιον ἢ ποτήριον, κοῦπα (Ἀριστφ. Ὀρνιθες, 77): «τότε μὲν ἐρᾷ φαγεῖν ἀφύας Φαληρικῆς» (Ἀριστφ. Ἰππεῖς, 650): «τρέχω π' ἀφύας ἐγὼν λαβὼν τὸ τρύβλιον»· «χύτρα» (Ἀριστφ. Βάτραχοι, 985): «ποῦ 'στιν ἡ χύτρα; τίς τὴν κεφαλὴν ἀπεδήδοκεν τῆς μαινίδος; τὸ τρύβλιον τὸ περυσινὸν τέθνηκέ μοι;

Μεταφορικῶς: (Ἀριστφ. Ἄχ, 278) : «εἰρήνης ροφήσει τρύβλιον».

(2) εἶδ. ἐν χρ. π. τοῖς ἰατροῖς ἐν ταῖς συνταγαῖς, μέτρον χωροῦν ὅσον καὶ ἡ κοτύλη (βλ. λ.: Ἰππ. 531,51· Γαλ. 13,976· Γεωπ. 7,36,1). [Δ. Δημητράκος, «Μέγα Λεξικόν», τόμ. ΙΔ', σ. 7313.]

• **πινάκιον - φιάλη**
[ἀβέβαιη ἔτυμολ.]
(Hofmann, σ. 448)

• **πιάτο - πιατέλα**
(Σιαμάκης, σ. 88)

• **δῖσκος (Βάμβας)**

«Τὸ Εβραϊκὸ Πάσχα ἦταν καὶ εἶναι κατεξοχὴν οικογενειακὴ γιορτὴ. Τὴν θέση περὶ παρουσίας περισσότερων ἀτόμων στὸ ἀνάγι ἐνισχύει καὶ ἡ στιχομυθία μεταξύ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν παρευρισκόμενων. Στὸ Μκ 14,18 ἀναφέρεται ὅτι ὁ Ἰησοῦς προαναγγέλλει στοὺς συμμετέχοντες στὸ δεῖπνο ὅτι «...εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ». Τότε οἱ μαθητές «ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς κατὰ εἷς· μήτι ἐγώ;» (Μκ 14,19). Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπάντησε ὅτι αὐτὸς ποὺ θὰ τὸν προδώσῃ θὰ εἶναι «εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον» (Μκ 14,20). Επομένως, εἶναι πιθανόν ὁ Ἰησοῦς νὰ διευκρινίζει με τὰ λόγια τοῦ αὐτὰ ποῖος ἀπὸ τοὺς παρισταμένους θὰ εἶναι ὁ προδότης, θὰ προέρχεται ἀπὸ τὸν κύκλο τῶν δώδεκα καὶ ὄχι ἀπὸ τοὺς υπόλοιπους παρευρισκόμενους». (Χαράλαμπος Γ. Ατματζίδης, *Τὸ τελευταῖο δεῖπνο τοῦ Ἰησοῦ: Ἀνατομία καὶ σημασία (Μέρος Α')*, <https://blogs.auth.gr/moschosg> > τὸ τελευταῖο δεῖπνο [01/04/2018])

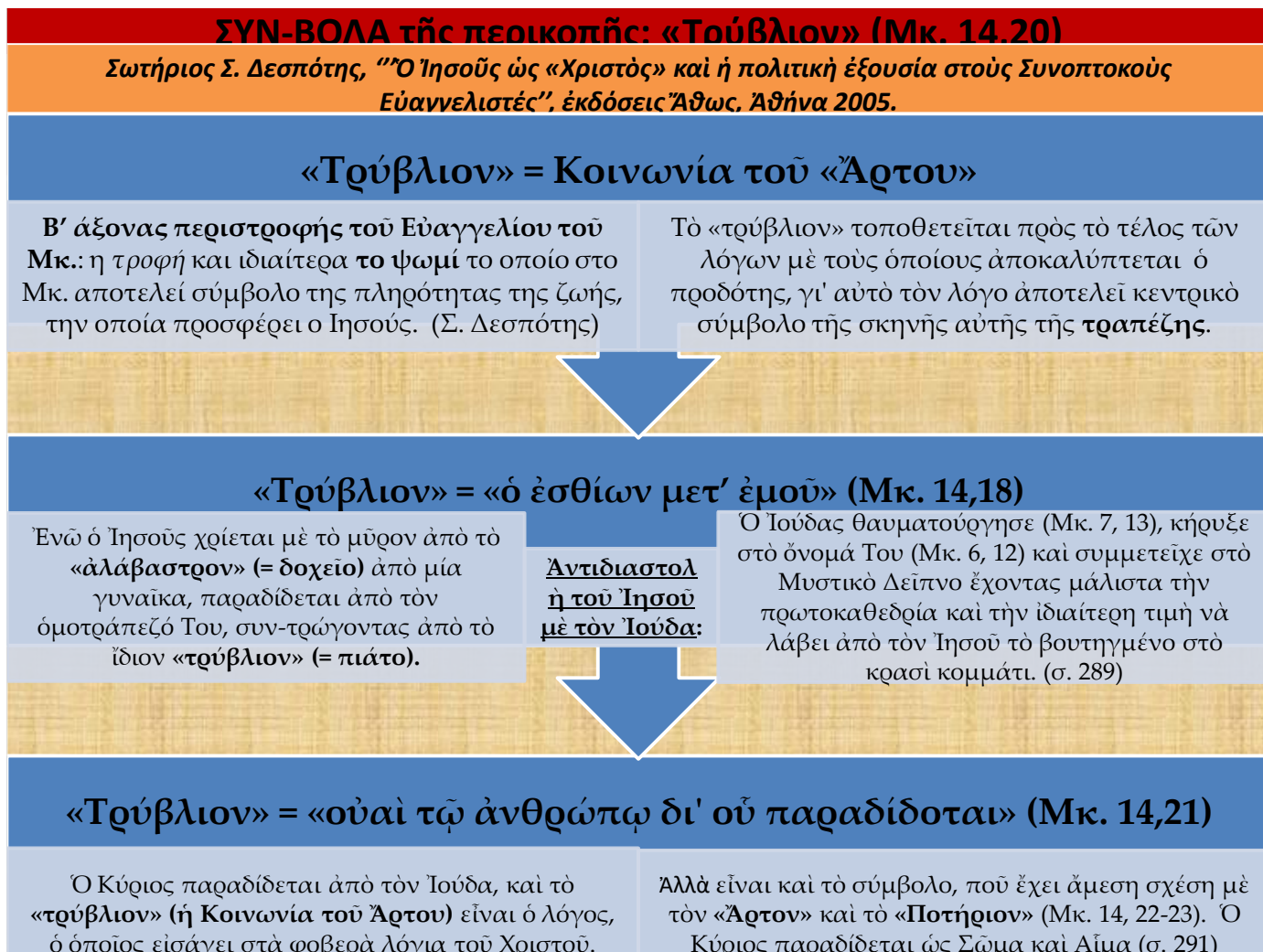
Τὸ “τρύβλιον” «ἦταν πιθανῶς ἓνα “πινάκιον”, ἓνα πιάτο δηλαδὴ στὸ ὅποιο ὄλοι βούταγαν τὸ ψωμί τους, καὶ συνεπῶς ὄλοι βούταγαν στὸ ἴδιο πιάτο μαζὶ μὲ τὸν Ἰησοῦ. Καὶ αὐτό, γιὰ τὸ μὲ τὸ χέρι λαμβανόταν ἀπὸ τὸ κοινὸ πιάτο ἢ τροφὴ γιὰ νὰ μεταφερθεῖ στὸ στόμα, σύμφωνα μὲ τὸν

¹²⁵ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 267-8.

¹²⁶ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 266.

¹²⁷ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 267.

τρόπο λήψης τῆς τροφῆς ὁ ὁποῖος επικρατοῦσε τότε στην Ανατολή»¹²⁸. Ἡ δὲ λέξη “ὑπάγει” «ἐρμηνεύει τὸ “ἐκούσιον” [Χρησιμοποιεῖται δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ θάνατο τοῦ Κυρίου (8,14.21· 13,3.33· 14,4)]¹²⁹. «Ὁ “θάνατος” τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ἡ πλήρωσις τῆς βουλῆς τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς μαρτυρίας τῶν μεσσιακῶν προφητειῶν (ὅπως στὰ Ἦσ. 53 καὶ Ψλ. 21)»¹³⁰.

Ὡστόσο «πρὶν» τὸ πασχάλιο δεῖπνο, ἔχουμε τὴν πρόρρηση τοῦ Χριστοῦ γιὰ τὸν προδότη. Αὐτὴ ἡ πράξη τοῦ Ἰησοῦ, καίτοι θὰ μπορούσε νὰ διαλύσει τὸ δεῖπνο καὶ νὰ καταστρέψει τὴν ἀτμόσφαιρα, ὁδηγεῖ στὰ ἀντίθετα ἀποτελέσματα, συσπειρώνοντας τοὺς μαθητές, σὲ ἔκφραση τῆς ἀγάπης, ἐνίσχυσης καὶ προστασίας τοῦ Κυρίου τους. Καὶ αὐτὸ γιὰτὶ ὁ Χριστὸς ἔχει ἐφαλτήριο εὐγενῆ κίνητρα, καὶ κυρίως «νὰ ἐνισχύσει στὴν πίστη τοὺς μαθητές, ἀκόμη καὶ τὸν Ἰούδα, τὸν ὁποῖο οὐδέποτε διέκρινε σὲ ὀτιδήποτε, δείχνοντας σὲ αὐτὸν τὴν ἴδια εὐνοια μὲ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους¹³¹. Μέσα καὶ ἀπὸ τὸ ἀπροσδόκητο γεγονός, πρὸ τοῦ Πάθους, τοὺς δείχνει ὅτι αὐτὸς

¹²⁸ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 474. (βλ. Alf Plummer, “An exegetical commentary on the Gospel according to S. Matthew”, London 1911. καὶ A. Commentary critical κ.τ.λ. by Owen, New York 1864.)

¹²⁹ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σ. 267. Πρβλ. Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σ. 217. [ὑποσ. 120: Τὸ ῥ. “ὑπάγει”, ὑποβάλλει ἔξοχα τὴν ἰδέα τῆς ἐκούσιας συνειδητῆς πορείας πρὸς τὸ πάθος. Πρβλ. Βίβτωρα 421: «τὸ ἐκούσιον ἢ λέξις ἐρμηνεύει»].

¹³⁰ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 267.

¹³¹ Π. Ν. Τρεμπέλας, σ. 264.

είναι ό «Πάσχων Δούλος», ό όποίος γνωρίζει έκ τών προτέρων αυτά πού πρόκειται νά συμβοῦν, χωρίς νά αἰφνιδιαζέται από την έκβαση τών γεγονότων¹³². Ἐξάλλου «μέ τό χαρακτηριστικό αυτό ρήμα “παραδιδόναι”, καί μάλιστα στήν παθητική φωνή, δηλώνεται ότι, πέραν τών όσων συντελοῦνται στό ἀνθρώπινο ἱστορικό σκηνικό, ό Χριστός “παραδίδεται” από τό Θεό στό θάνατο “ὑπέρ τών ἀμαρτιῶν” τοῦ κόσμου· ότι δηλ. ό σταυρός τοῦ Χριστοῦ δέν ἀποτελεῖ συνέπεια ἱστορικῶν ἢ ἐνδοκοσμικῶν παραγόντων ἀλλά ἐκδήλωση φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ. Γι’ αυτό καί τό χαρακτηριστικό αυτό ρήμα ἀπαντᾷ ἐπίσης καί στίς πρωτο-χριστιανικές όμολογίες πίστεως (π.χ. Ρωμ. 4,25· 8,32· Γαλ. 2,20 κ.ἄ.)»¹³³.

Κατά τόν κ. Καραβιδόπουλο, «τήν παράδοσή του στό θάνατο ἐρμηνεύει στό στ. 21 ό Κύριος όχι ως όφειλόμενη στήν ἐνέργεια τοῦ προδότη, ἀλλά στή βουλή τοῦ Θεοῦ, όπως αυτή ἐκφράστηκε στήν Π.Δ. (“καθώς γέγραπται”). Εἶναι χαρακτηριστικό ότι χρησιμοποιεῖ γιά τόν ἑαυτό του τό χριστολογικό τίτλο «Υἱός τοῦ ἀνθρώπου», ό όποίος συνήθως εἶναι συνδεδεμένος στά εὐαγγέλια μέ τό πάθος... όμως καί μέ τήν ἐνδοξη ἐπάνοδό του ως Κριτοῦ. Πρός τήν καθορισμένη από τό Θεό παράδοση τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου στό θάνατο ἀντιτίθεται ἡ ἀναμένουσα τόν “ἀνθρώπον ἐκεῖνον” (ό χαρακτηρισμός... δημιουργεῖ ἤδη ἀπόσταση μεταξύ αὐτοῦ καί τοῦ κύκλου τών λοιπῶν μαθητῶν) τιμωρία, γιά τήν όποία δέν δίδονται ἐδῶ ἐξηγήσεις»¹³⁴.

Συναφῶς, ό ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς κ. Δημήτριος σημειώνει ότι «στά δύο κεφάλαια... (Μκ. 14 καί 15)... οἱ ἀναγνώστες δέν θά μποροῦν νά ξεχάσουν ότι ό πάσχων Ἰησοῦς εἶναι ταυτόχρονα ό Υἱός τοῦ Ἀνθρώπου»¹³⁵. Ἐξάλλου, «κάνει ἐντύπωση ότι ό Χριστός στό Μκ. 13,24-27 (καί Μκ. 14,62) ἀποκαλεῖται «Υἱός τοῦ ἀνθρώπου», όπως ἀκριβῶς καί στίς προρρήσεις τοῦ Πάθους (Μκ. 8,31· 9,31· 10,33). Τό όνομα-τίτλος τῆς ἐσχατολογικῆς δόξης εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο τοῦ πάθους. Ἡ συσχέτιση καί ζεύξη τών δύο εἶναι συνεχῆς καί ἀδιάσπαστη»¹³⁶. Γι’ αὐτό καί ἡ προδοσία, «όπως σκιαγραφεῖται στό Μκ. 14,17-21, ἐνῶ ως γεγονός ἐστιάζει στή σκηνή τοῦ πάθους, ως πρόρρηση ὑπογραμμίζει τήν πραγματικότητα τῆς θείας ἐξουσίας τοῦ Ἰησοῦ»¹³⁷. Ἐπομένως, τό

¹³² Καραβιδόπουλος, *Τό Κατά Μάρκον Εὐαγγέλιο*, σ. 439.

¹³³ Καραβιδόπουλος, σ. 429.

¹³⁴ Καραβιδόπουλος, σσ. 439-40. [Πρβλ. σσ. 450-1: «Οἱ Συνοπτικοί δέν ἀναφέρουν τήν ἀποχώρηση τοῦ Ἰούδα εἴτε πρῖν από τό δεῖπνο εἴτε εὐθύς μετά από αὐτό. ...οἱ ἐρμηνευτές πατέρες θεωροῦν αὐτονόητη τή συμμετοχή τοῦ Ἰούδα στό τελευταῖο δεῖπνο καί τόν χαρακτηρίζουν ως ἀξιοκατάκριτο γιά τόν λόγο ότι “συνέστιος γενέσθαι οὐκ ἠρυσθίρσεν” (Θεοφύλακτος) ἢ λέγουν ότι μολονότι ἦτο “κακός ἔμπορος” τόν δέχτηκε ό Κύριος ως “όμοτράπεζον” (Χρυσόστομος) καί δέν τόν στέρησε “τῆς κοινωνίας τοῦ ἄρτου καί τοῦ ποτηρίου”, ἔτσι ὥστε καί ό προδότης “τῆς αἰωνίου μετέσχε ζωῆς” (Χρυσόστομος). Μέ όλα αυτά τονίζουν οἱ ἐρμηνευτές πατέρες από τή μιᾶ μεριά τήν ἀγαθότητα πού δέχτηκε ως “όμοτράπεζον” τόν μετά από λίγο προδότη του καί από τήν ἄλλη “τήν τοῦ προδότη πονηρίαν καί ἀχαριστίαν” (Θεοφύλακτος). **Αὐτή ἀκριβῶς ἡ ἄποψη ἀπηχεῖται καί στήν ὕμνογραφία τῆς Μεγ. Ἐβδομάδας**. (Πρβλ. καί στή σ. 451 - ὑποσ. 39: Από τούς πολλούς ὕμνους τῆς Μ. Ἐβδομάδας, βλ. κυρίως τά καθίσματα τῆς ἐσπέρας τῆς Μ. Πέμπτης: «Ποῖός σε τρόπος, Ἰούδα, προδότην τοῦ Σωτῆρος εἰργάσατο; μή τοῦ χοροῦ τών ἀποστόλων ἐχώρισε; μη, συνδειπνήσας ἐκεῖνοις, σέ τῆς τραπέζης ἀπώσατο;...» καί «Ὡ, πῶς Ἰούδας... συνεδειπνήσε δολίως ό ἐπίβουλος καί ἄδικος...») κ.ἄ.]

¹³⁵ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, *Ἐξουσία καί Πάθος, Χριστολογικές Απόψεις τοῦ Κατά Μάρκον Εὐαγγελίου*, 1 (Αθήνα, 1983), σ. 206.

¹³⁶ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, σ. 205.

¹³⁷ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, σ. 217.

Μκ. 14,21 «εἶναι συγχρόνως ἀποκαλυπτικὸ καὶ μιᾶς... Χριστολογίας τῆς Ἐξουσίας», καὶ μιᾶς τοῦ Πάθους, ἀφοῦ «ἐδῶ τὸ “ὑπάγει” χρησιμοποιεῖται μὲ τὴ γενικὴ ἔννοια τοῦ “παραδίδοται” (στ. 21), τοῦ “παθεῖν” καὶ “ἀποκτανθῆναι” (Μκ. 8,31)... καὶ αὐτὸ γιὰτὶ «τὸ Πάθος τοῦ Μεσσία συνδέεται μὲ τὴ Γραφή (“γέγραπται”）」¹³⁸. Ὅπως, ὀρθὰ ἐπισημαίνει ὁ Ἀμερικῆς Δημήτριος, τὸ «πάθος εἶχε προαναγγελθῆ ἀπὸ τὴ Γραφή... [Μκ. 9,12] καὶ ὁ Χριστὸς... ἀποδέχεται ἐκούσια τὸ μαρτυρικὸ τέλος. Ἔχει ἀπόλυτη ἐξουσία νὰ προσφέρῃ τὸν ἑαυτὸ του»¹³⁹. Συνεπῶς, στὸ Μκ. 14, 17-21, στὴ σκηνὴ τῆς ἀποκάλυψης τῆς προδοσίας, τὸ «Πάθος» καὶ ἡ «Ἐξουσία» ἐξισώνονται μοναδικὰ στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ, ἡ «Ἐξουσία» ἀπογυμνώνεται, ταυτίζεται δὲ μὲ τὸ «Πάθος».

Ἐπίσης, ἐντοπίζονται δύο «τριάδες» φράσεων στὴν περικοπὴ στὸ Μᾶρκο: ἡ πρώτη εἶναι στὸς στ. 10 («ὁ εἶς τῶν δώδεκα»), 18 («εἶς ἐξ ὑμῶν») καὶ 20 («εἶς τῶν δώδεκα»), ἀπὸ τὴ συνάφεια τῶν ὁποίων ὁ Ἀμερικῆς κ. Δημήτριος [ὁ στ. 10 εἶναι προσθήκη δικὰ μας] ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι ὑφίσταται «μία θλιβερὴ ἐπανάληψη... πὺ κλιμακώνει τὴν ὀδύνη μὲ τὶς συνοδευτικὲς ἐπεξηγήσεις», πὺ εἶναι στὸς στ. 17 (“μετὰ τῶν μαθητῶν”), 18 (“μετ’ ἐμοῦ”) καὶ 20 (“μετ’ ἐμοῦ”). Αὐτοὶ «προβάλλουν ἀνάγλυφα τὴν εἰκόνα βαθειᾶς κοινωνίας ἀγάπης μεταξὺ τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῶν δώδεκα»¹⁴⁰. Ἡ «δεύτερη τριάδα» τῶν στ. ἐπιτείνει τὴν ἀξία τῆς «πρώτης», ἐνῶ παράλληλα συντείνει καὶ δείχνει τὴν ἐνότητα στὴ δομῇ, τῶν περικοπῶν Μκ. 14,10-11 καὶ 14,17-21.

Κατακλείοντας τὴν ἐρμηνεία, παραθέτουμε τὰ ἐρμηνευτικὰ σχόλια τοῦ τέως Πάπα, κ. Γιόζεφ Ράτσινγκερ γιὰ τὸ «μυστήριον τοῦ Προδότη»: «Καταδεικνύεται ὅτι ὁ Κύριος μέχρι τέλους, μέχρι καὶ τὶς λεπτομέρειες πρέπει νὰ υποστῆ τὴ μοῖρα τῶν παθῶν ἡ ὁποία ποικιλοτρόπως ἀπαντᾶ κατεξοχὴν στὸς Ψαλμοὺς. Ὁ Ἰησοῦς πρέπει νὰ ζήσει τὴ μὴ κατανόηση, τὴν ἀπιστία ἀκόμη καὶ στὸν ἐσῶτατο κύκλο τῶν φίλων Του καὶ ἔτσι νὰ εκπληρωθεῖ ἡ Γραφή. Με αὐτὸν τρόπο ὁ Ἰησοῦς ἀναδεικνύεται ὡς τὸ αυθεντικὸ ὑποκείμενον τῶν Ψαλμῶν, ὡς ὁ Δαυὶδ ἀπὸ τὸν ὁποῖο αὐτοὶ (οἱ Ψαλμοὶ) προέρχονται καὶ διὰ τοῦ ὁποῖου νοσηματοδοτοῦνται»¹⁴¹.

Καί: «Με τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα δὲν τελειώνεται τὸ πάθος τῆς προδοσίας τῆς ἐμπιστοσύνης: καὶ γὰρ ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης μου ἐφ’ ὃν ἤλπισα, ὁ ἐσθίων ἄρτους μου, ἐμεγάλυνεν ἐπ’ ἐμὲ πτερνισμόν (Ψ. 40 [41], 10: *κι ὁ φίλος μου ἀκόμα ὁ ἀκριβὸς πὺ τον ἐμπιστευόμενον καὶ τρώγαμε μαζὶ ψωμί, μου γύρισε τὴν πλάτη καὶ με κλώττισε*). Τὸ σπάσιμο τῆς φιλίας εἰσέρχεται στὴν κοινωνία τῆς Ἐκκλησίας ὅταν διαχρονικὰ οἱ ἄνθρωποι λαμβάνουν τὸν ἄρτον Του καὶ τὸν προδίδουν. Τὸ πάθος τοῦ Ἰησοῦ, ὁ ἀγῶνας Του μὲ τὸν θάνατον, διαρκεῖ μέχρι τὸ τέλος τοῦ Κόσμου ἐχει γράψει ὁ Πασκάλ ἐπὶ τὴ βάσει παρόμοιων ἐμπειριῶν (πρβλ. *Pensées* VII 553). Μποροῦμε ἐπίσης ἀντίστροφα νὰ ἰσχυριστοῦμε: ὁ Ἰησοῦς σήκωσε πάνω Του ἐκεῖνη τὴν ὥρα τὴν προδοσία ὅλων τῶν ἐποχῶν, τὸ διαχρονικὸ πάθος τοῦ νὰ γίνεσαι ἀντικείμενον προδοσίας ὑφιστάμενος τὴν ἐσχατὴ ἀνάγκη τῆς Ἱστορίας μέχρι τὸν πάτον/πυθμένα τῆς»¹⁴².

¹³⁸ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, σ. 216: τὸ «δεῖ» τοῦ Μκ. 8,31 ἔχει παρόμοια θεολογικὴ ἔννοια.

¹³⁹ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, σ. 216-7 (βλ. καὶ ὑποσ. 118, περὶ τοῦ Μκ. 9,12).

¹⁴⁰ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθῆνης, σ. 216 (βλ. ὑποσ. 116).

¹⁴¹ Γιόζεφ Ράτσινγκερ (Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ'), *Ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τὴ Ναζαρέτ, Βιβλίον 2: Ἀπὸ τὴν Εἴσοδον στὴν Ἱερουσαλήμ μέχρι καὶ τὴν Ἀνάστασιν*, μετάφρ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης, 1η ἔκδ. (Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Ψυχογιὸς Α.Ε., 2012), σσ. 80-1.

¹⁴² Γιόζεφ Ράτσινγκερ (Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ'), σ. 81.

Η. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Μκ. 14,1-2 & 10-11

1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας, καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

2 ἔλεγον γάρ· μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε ἔσται θόρυβος τοῦ λαοῦ.

10 Καὶ Ἰούδας Ἰσκαριώθ ὁ εἷς τῶν δώδεκα ἀπῆλθεν πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς ἵνα αὐτὸν παραδοῖ αὐτοῖς.

11 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. καὶ ἐζήτηι πῶς αὐτὸν εὐκαίρως παραδοῖ.

> Ἐπειτα ἀπὸ δύο ἡμέρες, ἦταν ἡ ἑορτὴ τοῦ Πάσχα καὶ τῶν Ἀζύμων. Καὶ ζητούσαν (γύρευαν) οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς με ἀπάτη (καὶ δίχως θόρυβο) ἀφοῦ τὸν συλλάβουν νὰ τὸν θανατώσουν.

> Ἐλεγον μάλιστα· νὰ μὴ τὸν συλλάβουν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἑορτῆς, μήπως καὶ προκληθοῦν ἐκτροπα ἀπὸ τὸ λαό.

> Τότε ὁ Ἰούδας, ὁ ὁποῖος καταγόταν ἀπὸ τὴν Καριώθ, ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα (μαθητές), πῆγε στοὺς ἀρχιερεῖς, γιὰ νὰ προδώσει τὸν Ἰησοῦ (στὴν ἐξουσία τους).

> Ὅταν τ' ἀκούσαν αὐτοὶ χάρηκαν καὶ τοῦ ὑποσχέθηκαν νὰ τοῦ δώσουν χρηματικὴ (ασήμι) ἀνταμοιβή. Ἀπὸ τότε ἐκεῖνος ζητοῦσε νὰ βρεῖ (γύρευε) τὴν κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ νὰ τὸν προδώσει.

• Δ. Δημητράκος, «Μέγα Λεξικόν», τόμ. ΣΤ', σ. 3198: Ἰλ. Ε. 258 «ἐμὲ δ' ἔξοχα πάντων ζήτηι».

Μκ. 14,17-21

17 Καὶ οψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

18 καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων ὁ Ἰησοῦς εἶπεν· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

19 οἱ δὲ ἤρξαντο λυπεῖσθαι καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς· μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος· μήτι ἐγώ;

20 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς· εἷς τῶν δώδεκα, ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρύβλιον.

21 ὅτι ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ, οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται καλὸν αὐτῷ εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

> Καὶ ὅταν βράδιασε, πῆγε ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τοὺς δώδεκα (μαθητές Του).

> Καὶ ἐνῶ ἦταν στὸ τραπέζι καὶ ἔτρωγαν, ὁ Ἰησοῦς εἶπε: «Ἀλήθεια σὰς λέω ὅτι ἓνας ἀπὸ ἐσᾶς θὰ με παραδώσει, ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τρώει μαζί μου.

> Τότε λυπήθηκαν (οἱ μαθητές) καὶ ἄρχισαν νὰ ρωτοῦν ὁ ἓνας μετὰ τὸν ἄλλο: «Μήπως ἐγώ;»

> Τότε ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἀπάντησε: «Ἐνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα· αὐτὸς ποῦ θὰ βουτήξει τὸ ψωμί μου στὴν ἴδια πιατέλα».

> Ἐπειδὴ ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου, βέβαια, θὰ πεθάνει ὅπως τὸ λένε οἱ Γραφεῖς γι' Αὐτόν, ἀλίμονο ὅμως στον ἀνθρώπο ἐκεῖνο διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου θὰ παραδοθεῖ. Θὰ ἦταν καλύτερα γιὰ τὸν ἀνθρώπο ἐκεῖνο, ἐὰν δὲν εἶχε γεννηθεῖ ποτέ (ἐὰν τὸ πράξει τελικά).

- ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ -

1) Ο Ίούδας (יהודה)¹⁴³ έχει χαρακτηριστεί ως τὸ μυστηριωδέστερον πρόσωπον εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ κόσμου¹⁴⁴. Τὸ ὄνομα ‘Ίούδας’ ἀποτελεῖ μεταφορὰ στὰ ἑλληνικὰ τοῦ ἐβραϊκοῦ ‘Jehuda’ (‘ἔπ-αινετός’)¹⁴⁵, συνοδεύεται μάλιστα ἀπὸ τὸ προσωνύμιο Ἰσκαριώθ πιθανώτατα γιατί κατὰ γόταν ἀπὸ τὸ Κεριότ, ἓνα χωριὸ τῆς νότιας Ἰουδαίας¹⁴⁶ (Κεριώθ ἢ Καριώθ, Ἰησοῦς Ναυῆ 15, 25 – KLV & NAS). Καθὼς ἀναφέρεται στὴν ‘Καθολικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια’, ἡ ἀληθινὴ ἐτυμολογία δὲν ἀποκαλύπτεται μὲ τὴν προφορὰ του στὰ ἑλληνικά, πρέπει δὲ νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ καταγωγὴ του (Ἰουδαία), τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους Ἀποστόλους (Γαλιλαία), καὶ ἴσως αὐτὴ του ἢ καταγωγὴ νὰ εἶχε καὶ κάποια ἐπίδραση στὴν διαδρομὴ του, μὲ τὸ νὰ προκαλέσει γιὰ τὸν ἑαυτὸ του τὴν συμπάθεια μέσα στὸν κύκλο τῶν Ἀποστόλων¹⁴⁷. Καὶ αὐτὸ εἶναι γεγονός, τὸ ὁποῖο ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν Εὐαγγελίων, καὶ δὴ τοῦ Ἰωάννη¹⁴⁸, ὅπου μέχρι τέλους δὲν διαφαίνεται καμμία ὑποψία ἀπὸ μέρους τῶν ὑπολοίπων Ἀποστόλων· τὸ πιθανώτερο εἶναι ὅτι θὰ προσπαθοῦσαν παντοιοτρόπως νὰ ἀποδείξουν στὸν Ἰούδα ὅτι ἀνήκει στὴν ομάδα, ὅτι δηλ. δὲν εἶναι ξένο σῶμα λόγω καταγωγῆς, πόσο δὲ μᾶλλον νὰ τὸν κατηγορήσουν.

2) Οἱ ἀναφορές, καὶ ἡ ἐπισύναψη στοὺς καταλόγους τῶν Ἀποστόλων τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἰούδα τῆς ιδιότητος τοῦ προδότη¹⁴⁹, σαφῶς καὶ παρεξηγήθηκαν δημιουργῶντας μία φήμη γύρω ἀπὸ τὸν Ἰούδα, ἢ μᾶλλον ἓνα κλίμα ἐχθρικό, ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού οἱ πρῶτοι Χριστιανοὶ σχολιαστὲς ἀρκούνταν στο νὰ ἀποπέμπουν τὸν Ἰούδα ὡς τὴν ἐνσάρκωση τοῦ κακοῦ καὶ ὡς τὸ ἐνάντιο στὸν Ἰησοῦ... πρὶν τα μέσα τοῦ 2ου αἰῶνα μ.Χ., ἡ επικρατοῦσα τάση ἦταν νὰ δαιμονοποιεῖται ἡ φιγούρα τοῦ Ἰούδα παρά νὰ γίνεταί κάποια προσπάθεια διερεύνησης καὶ ἐρμηνείας τῶν ἐνεργειῶν του¹⁵⁰. Ὁ Ὠριγένης, ὡστόσο, φαίνεται νὰ δικαιολογεῖ τὸν Ἰούδα, ἐπισημαίνοντας τὴν ἄρετὴ καὶ τὴν ἐν γένει πρότερη διαγωγὴ του, λόγω τῆς ὁποίας καὶ ἐπάξια κλήθηκε ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ στὸ ἀποστολικὸ ἀξίωμα· εἶναι πιθανῶς ὁ μοναδικός, στὴν Πατερικὴ καὶ ἐκκλησιαστικὴ γραμματεία, ὁ

¹⁴³ Howell Toy Crawford & Kohler Kaufmann, “Judas Iscariot”, in *The unedited full-text of the 1906 Jewish Encyclopedia*, <http://jewishencyclopedia.com/articles/9033-judas-iscariot> (16/6/2018).

¹⁴⁴ Ἀρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακόπουλος, *Τὸ πρόβλημα τοῦ Ἰούδα* (Καλαμάτα: ἔκδοσις τοῦ Ἱεροῦ Ἰουχαστηρίου Προφήτου Ἰωὴλ, 1994), σ. 3.

¹⁴⁵ William Kent, “Judas Iscariot”, in *The Catholic Encyclopedia*, June 15, 2018 from New Advent <<http://www.newadvent.org/cathen/08539a.htm>>. (New York: Robert Appleton Company, 1910): «**Στὰ ἀγγλικά, ἀναφέρεται ὡς “praised”**».

¹⁴⁶ Σωτήριος Σ. Δεσπότης, *Ὁ Ἰησοῦς ὡς “Χριστός” καὶ ἡ Πολιτικὴ Εξουσία στους Συνοπτικούς Εὐαγγελιστὲς* (Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Ἄθως, 2005), σσ. 289-90.

¹⁴⁷ William Kent, “Judas Iscariot”. Πρὸβλ. Δεσπότης, *Ὁ Ἰησοῦς ὡς “Χριστός” καὶ ἡ Πολιτικὴ Εξουσία στους Συνοπτικούς Εὐαγγελιστὲς*, σ. 290: «συνεπῶς ἦταν ὁ μοναδικός μαθητὴς μὴ-Γαλιλαῖος, ἀλλὰ Ἰουδαῖος».

¹⁴⁸ Ἰω. 13,27-30: «λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς· ὁ ποιεῖς ποίησον τάχιον. τοῦτο [δὲ] οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ· τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς· ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξῆλθεν εὐθύς. ἦν δὲ νύξ».

¹⁴⁹ Μκ. 3,19· Λκ. 6,16· Μτ. 10,4· Ἰω. 6,71. Πρὸβλ. Μκ. 14,1-2· Λκ. 22,3-6· Μτ. 26,14-15· Ἰω. 13,2.

¹⁵⁰ David Gibson & Michael McKinley, *Ὁ Κώδικας τοῦ Ἰησοῦ*, μετάφρ. Δρ Σωτήριος Δεσπότης καὶ Ἰωάννα Γρηγοράκη, 1^η ἐκδ. (Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Οὐρανός, 2016), σσ. 221 καὶ 217, 218: «Συνολικά, ὁ Ἰούδας ἀναφέρεται εἴκοσι δύο φορές στὴν Καινὴ Διαθήκη... Βεβαίως, πάντοτε ἀναφέρεται τελευταῖος στὸν κατάλογο τῶν ὀνομάτων, καὶ ἡ μελλοντικὴ του προδοσία ἐπισημαίνεται παντοῦ δεόντως».

όποιος αναφέρεται στα «θετικά» στοιχεία του Ίούδα πρὸ τῆς προδοσίας, κυρίως δὲ στὸ ἐπάξιο τῆς ἐκλογῆς του· ὅπως προαναφέραμε στὸ δεύτερο μέρος τῆς ἐρμηνείας, κάνει δύο ὑποθέσεις, κατὰ τὴν ταπεινὴ μας ἄποψη, σχετικὰ μὲ τὴν ἀλλαγὴ στὴ στάση τοῦ Ίούδα ἔναντι τοῦ Ἰησοῦ: α) τὸ χρονικὸ διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖο οἱ ἀφανεῖς καὶ φανεροὶ ἐχθροὶ τοῦ Χριστοῦ μηχανεύονταν τὸ θάνατό του, ὁ Ίούδας ἐρχόταν μὲν γιὰ νὰ δεῖ τὰ γινόμενα, καὶ (νὰ διδαχθεῖ) τὰ λεγόμενα στὶς παραβολές, μιλοῦσε δὲ μάταια, γιατί δὲν χωροῦσαν (στὸ μυαλό του) αὐτὰ νὰ τὰ κατανοήσῃ, ἐξαιτίας τῆς κακίας πού τὸν τύφλωνε¹⁵¹. Αὐτὴ ἡ θέση μᾶς ὁδηγεῖ στὸ συμπέρασμα ὅτι λίγο καιρὸ πρὸ τῆς προδοσίας ὁ Ίούδας καλλιέργησε αὐτὴ τὴν «κακία»: ἀδυνατοῦσε πλέον νὰ ὑπεισέλθῃ στὸ «πνεῦμα» τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ ἀδυναμία λειτουργοῦσε ὡς ἀντιστάθμισμα μέσα του πού τὸν τύφλωνε ἀντὶ νὰ τὸν φωτίζει, ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού δὲν τὰ πίστευε κιόλας.

β) Ἐχοντας ἤδη περιέλθῃ σὲ κατάστασι μακριὰ ἀπὸ τὸν Σωτῆρα καὶ τοὺς Ἀποστόλους, μιλοῦσε μάταια (ὑποκριτικά), ἀποκαλῶντας Διδάσκαλο τὸν Κύριο, ἐνῶ στὴν καρδιά του συγκεντρωνόταν (φώλιαζε/κυριαρχοῦσε) ἡ ἀ-νομία (= ἡ παρανομία, ἡ «ἢ ἄνευ ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου βίωσις»¹⁵²). Αὐτός, ὁμως, ἐνῶ ἔχει ἐκτροχιασθεῖ, ἔχει δηλαδὴ βρεθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς μαθητείας τοῦ Ἰησοῦ, συνδιαλεγόταν ἐπὶ τὸ αὐτὸ μὲ τοὺς Φαρισαίους κατὰ τοῦ Σωτῆρος, καὶ ὑπουλα ἐκινεῖτο πρὸς τὴν προδοσίαν¹⁵³. Σύμφωνα μὲ αὐτὴ τὴ θεώρησι, ὁ Ωριγένης τὶς ἀπαρχὲς τῆς μεταβολῆς στὴν «κατά-στασι» τοῦ Ίούδα τὶς ἐντοπίζει ἀρκετὸ καιρὸ πρὸ τῆς προδοσίας. Γι' αὐτὸ καὶ ἀναφέρει ὅτι ἡ «ἀ-νομία» τὸν εἶχε φέρῃ σὲ «στάσι-κατά» τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ὄχι στὴν «ἐκ-στασι» πού προκαλεῖ τὸ «πνεῦμα» τῆς μαθητείας στὸν Ἰησοῦ.

Ἡ ἐνασχόλησι τοῦ Ωριγένη μὲ τὸ θέμα τῆς προδοσίας τοῦ Ίούδα φανερῶνει ὅτι ἀπὸ τα τέλη τοῦ 2ου αἰῶνα... το ενδιαφέρον για τον Ιούδα κλιμακώθηκε ἐξαιτίας τῶν ζητημάτων πού ἐγείρονταν ἀπὸ τὴν προδοσίαν του... «Πῶς νὰ ἐμπιστευτεῖς μιὰ θρησκείαν τῆς ὁποίας ὁ ἡγέτης προδόθηκε ἀπὸ τὸν στενότερο μαθητὴ του;» (δηλώνει ἡ Εἰπριλ Ντε-Κόνικ)¹⁵⁴. Πολλὲς οἱ θεωρίαι πού διατυπώνονται, ἀπὸ τὴν ἀγανάκτησι τοῦ μαθητὴ γιὰ τὴ διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου στὴν παραβολὴ σχετικὰ μὲ τὴν πληρωμὴ τῶν «ἐργατῶν τοῦ ἀμπελῶνος» (Μτ. 20,1-16), θεωρῶντας ἴσως, πῶς ὁ Ἰησοῦς ἀδικεῖ αὐτοὺς πού τὸν ἀκολουθοῦν καὶ εἶναι ὅλο αὐτὸ τὸν καιρὸ μαζί Του· ὅσο κυρίως στὸ περιστατικὸ τῆς χρίσις τοῦ Ἰησοῦ μὲ μύρο ἀπὸ τὴ γυναῖκα (μὲ πρόφασιν τὴν ἐλεημοσύνη)· μέχρι καὶ τὴν ἀδυναμίαν του νὰ κατανοήσῃ ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς ἤθελαν νὰ σκοτώσουν τὸν Ἰησοῦ.

Καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ τὰ εὐαγγέλια δὲν βοηθοῦν καθόλου στὸ νὰ διαλευκανθοῦν τὰ κίνητρα· εἶναι λὲς καὶ δὲν θέλουν οἱ εὐαγγελιστεῖς, οὔτε νὰ δαιμονοποιήσουν τὸν Ίούδα οὔτε ὡστόσο καὶ νὰ τὸν προβάλλουν. Ἀπλὰ τὸν ἀναφέρουν ἀνάμεσα στα γεγονότα πού ὁδήγησαν στὴ Σταύρωσι

¹⁵¹ Ωριγένης, "Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί", ΒΕΠΕΣ 15 (Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958). Ψλ. Μ': στ. ζ', σ. 383,20-5: «Ἀρμόζει δὲ τὸ ρῆτόν καὶ πᾶσι τοῖς ἀπόρρητα ἐπαγγελλομένοις τοῖς ἑτεροδόξοις».

¹⁵² Δ. Δημητράκος, *Μέγα Λεξικὸν Ὁλης Τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης*. Τόμ. Β'. Ἀθῆναι: Ἐκδόσις. "Δομῆ" Α.Ε., 1953, σ. 590.

¹⁵³ Ωριγένης, Ψλ. Μ': στ. ζ', σ. 383,25-34: «Ἀλλὰ καὶ τοῦ πονηρὰ διαλογιζομένου, καὶ τοῦ ἐπινοοῦντος τὰ αἵρετικὰ ἢ καρδιά συνάγει ἀνομίαν αὐτῷ· ὅστις κἂν λάβῃ, ἐκπορεύεται ἔξω. Περὶ ὧν εἴρηται: «Τοῖς δὲ ἔξω ἐν παραβολαῖς» (Μκ. 4,11) καὶ «Τοὺς ἔξωθεν ὁ Θεὸς κρίνει.» (Α' Κορ. 5,13)».

¹⁵⁴ David Gibson & Michael McKinley, *Ὁ Κώδικας τοῦ Ἰησοῦ*, σ. 222.

καὶ στὴν Ανάσταση τοῦ Χριστοῦ. Ὅπως σημειώνει ὁ Ωριγένης, ἐρευνῶντας (κάποιος) νὰ μάθει ἂν ὁ Ἰούδας κατηγορεῖται ἀπὸ τὸν Ματθαῖο, δὲν συναντᾶ στὸ Εὐαγγέλιο, παρὰ μόνον μία φορά τὴν ἀναφορά του προδότου στὸ Μτ. 10,4 (+ παράλληλό του, τὸ Μκ. 3,19) στὸν κατάλογο τῶν δώδεκα. Συνεπῶς, δὲν πιστεύει ὅτι οἱ Ευαγγελιστὲς θέλουν νὰ «ἀμαυρώσουν» τὸν Ἰούδα. Ἐξ-ἄλλου τὸ ἀναφέρουν ἐκ τῶν ὑστέρων, γνωρίζοντας πλέον τὰ γενόμενα, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνει, ὅπως εἶχε προαναφέρει στὴν ἐρμηνεία τοῦ στὸ Μτ. 10,5 (+ παράλληλό του, τὸ Μκ. 6, 8-11), πῶς τὸ ἔπραξαν μὲ πνεῦμα μνησικακίας γιὰ τὴν πράξη του¹⁵⁵.

Μάλιστα, σχολιάζοντας τὸ Μτ. 20,20-24, ὅπου ἀναφέρεται ἡ ἀξίωση τῆς μητέρας τῶν Ἰωάννου καὶ Ἰακώβου στὸν Κύριο, ἐπικεντρώνεται στὴν ἀντίδραση τῶν μαθητῶν, καὶ ἰδιαίτερος στὴν ἀγανάκτηση τοῦ Ἰούδα, θέλοντας ὁμως νὰ δικαιολογήσει τὸν Ἰούδα, ὅτι δικαίως ἀγανακτοῦσε μετὰ τῶν ἐννέα (γεγονὸς ποὺ ἀναφέρει ὁ Ωριγένης ὅτι τὸ κατέγραψε καὶ ὁ Μᾶρκος), ἀφοῦ ὁ διάβολος ἀκόμη δὲν τὸν εἶχε διαβάσει στὴν καρδιά του (Ἰω. 13,2) ἀλλὰ στὴν προαίρεση παρέμενε ἀξίως «ἕνας τῶν Ἀποστόλων»· καὶ καταλήγει στὸ συμπέρασμα, καὶ εἶναι ἴσως ὁ πρῶτος ἢ ἐκ τῶν πρῶτων Πατέρων, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει, ὅτι ὁ Ἰούδας ἔχοντας παρόμοια προαίρεση, ὅπως καὶ οἱ λοιποὶ Ἀπόστολοι, ἐπέσε στὴν παγίδα τοῦ πονηροῦ, τῆ φιλαργυρία, προδίδοντας τὸ Σωτῆρα¹⁵⁶.

Σὲ αὐτὸ τὸν ἄξονα κινεῖται ὅλη ἡ Πατερικὴ γραμματεία ἀπὸ τὸν ἱ. Χρυσόστομο καὶ ἐφεξῆς, μὲ προσανατολισμὸ κυρίως ἠθικὸ κυρηκτικὸ, ἀφοῦ ἐπισημαίνει τὰ κίνητρα τῆς φιλαργυρίας¹⁵⁷, γιὰ νὰ ἐφιστήσῃ τὴν προσοχὴ τῶν χριστιανῶν στὴν ἀποφυγὴ τῶν παθῶν ποὺ συνεπιφέρει. Ὁ ἱ. Χρυσόστομος συμπληρώνει, παραμένοντας στὴν «ἴδια γραμμὴ» μὲ τὸν Ωριγένη: ἀναφέρουν τὸ διακριτικὸν του σημεῖον (Ἰσκαριώτης)... καὶ δὲν ἀποφεύγουν νὰ εἴπουν, ὅτι καὶ αὐτὸς ἦτο ἕνας ἀπὸ τοὺς δώδεκα, γιὰτὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἀποκρύπτουν τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ θεωροῦνται ὅτι εἶναι αἰσχρά... ὡσὰν νὰ ἔλεγον ἀπὸ τὴν πρῶτην ὀμάδα ἐκείνων ποὺ εἶχαν ἐκλεγῆ ἀνα-λόγως τῆς ἀρετῆς των, ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἦσαν μαζί μὲ τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰωάννην. Διότι ἕνα πράγμα τοὺς ἐνδιέφερε, μόνον ἡ ἀλήθεια καὶ νὰ μὴ συγκαλύψουν τὰ ὅσα γίνονται¹⁵⁸.

3) Ὡστόσο, τὸ κεντρικὸ ἐρώτημα εἶναι, γιὰτὶ ὁ Χριστὸς ἐπιλέγει τὸν Ἰούδα ὡς Ἀπόστολό Του¹⁵⁹, ἐφόσον προγνωρίζει ὅλα ὅσα θὰ συμβοῦν; Νεώτεροι συγγραφεῖς οἱ ὁποῖοι ἀσχολήθηκαν μὲ τὸν Ἰούδα συμφωνοῦν ὅτι κατὰ τὴν χρονικὴ στιγμή τῆς ἐκλογῆς του ὡς Ἀποστόλου, ὁ Ἰούδας ἦταν ἄξιος τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς¹⁶⁰. Τὶ εἶναι αὐτὸ ποὺ ἀλλάξε μέσα του τόσο ριζικά, ὥστε νὰ ὀδηγηθεῖ στὴν προδοσία; Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι λαμβάνοντας ὑπόψιν τὸ προνόμιο καὶ τὴν χάρι, τὰ ὁποῖα ἀπολάμβανε... καὶ δεδομένης τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συμπόνοιας τοῦ Διδασκάλου... ἡ προδοσία τοῦ

¹⁵⁵ Ωριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον [Τόμος 1στ’, 2]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σ. 14,15-32.

¹⁵⁶ Ωριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον [Τόμος 1στ’, 8]”, ΒΕΠΕΣ 14 (Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958), σσ. 35,16-41 / 36,1-4.

¹⁵⁷ Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ὑπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, σ. 54,770B.

¹⁵⁸ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 51,768DE.

¹⁵⁹ Ἰω. 6,70: “ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην; καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν”.

¹⁶⁰ Ἰωάννης Κ. Κορναράκης, Ὁ Ἰούδας ὡς ὀμαδικὸς ἐνοχικὸς ἀρχέτυπος (Θεσσαλονίκη: Ἐκδοτικὸς Οἶκος ἀδελφῶν Κυριακίδη, 1991), σσ. 39-44. Πρβλ. Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, σ. 194 .

Ιούδα φαντάζει ή πλέον μυστηριώδης και ακατάληπτη από τις άμαρτίες... και δέν είναι διόλου περίεργο πώς έχουν γίνει πολλές προσπάθειες για να δοθεί μία πιό «όρθολογική» έρμηνεία για την προέλευσή της και τα κίνητρά του, από τα πιό βάρβαρα όνειρα τών αρχαίων αίρετικών, στις πιό τολμηρές ύποθέσεις τών σύγχρονων κριτικών¹⁶¹.

Άλλωστε, είναι γεγονός, ότι ό Ιούδας (κατά τούς πρώτους αιώνες) είχε ευρεία απήχηση στους κύκλους τής σέκτας τών Γνωστικών γνωστών ως Καινιτών, οι όποιοι περιγράφονται από τόν Αγ. Είρηναίο (Κατά Αίρέσεων I.31), και πληρέστερα από τόν Τερτυλλιανό (Praesc. Haetic., xlvii), και από τόν Αγ. Επιφάνιο (Haeres., xxxviii)· μερικοί από αυτούς τούς αίρετικούς, τών όποίων ή άποψη έχει υίοθετηθεί από μερίδα συγχρόνων συγγραφέων σε μία πιό άληθοφανή μορφή, ύποστήριζε ότι ό Ιούδας ήταν φωτισμένος και πώς ό,τι έπραξε, τó έπραξε με γνώμονα να σωθεί ή ανθρωπότητα μέσα από τόν θάνατο του Χριστού¹⁶².

Μέσα από την άποψη αυτή, όμως, αναφύεται ή «θεωρία του προορισμού», στην όποία δίνει ό Ωριγένης την απάντηση: όπως ακριβώς αν κάποιος διαβάσει σε ένα προφητικό βιβλίο, να προδηλώνει τα περι Ιούδα τον προδότην, θα νομίσει μαθαίνοντας τó “έσόμενον” και βλέποντάς το να έχει πραγματοποιηθεί, ότι ή Βίβλος είναι ή αίτια που τó συγκεκριμένο συμβάν έγινε πραγματικότητα μετά, έπειδή από τής Βίβλου έχει μάθει τα υπό του Ιούδα κατόπιν πεπραγμένα· ή, πάλι, ακόμη και αν δέν θεωρήσει την Βίβλο ως αίτια, αλλά τόν πρώτον γράψαντα αυτήν, ή τόν ενεργήσαντα, φέρε ειπείν τόν Θεόν¹⁶³. Τό ερώτημα, έπομένως, έχει τεθεί στις αρχές του τρίτου αιώνα για τή σχέση τής προγνώσεως του Θεού με την ευθύνη του Ιούδα. Και τó συμπέρασμα είναι ότι ό Θεός δέν είναι ό “ποιητής” τής προδοσίας του Ιούδα· προγνωρίζει τα πεπραγμένα, όμως δέν συμμετέχει στην κακία, ή όποία γίνεται από προσωπική έπιλογή και απόφαση.

Συνεπώς, αν κάποιος ήθελε να έμβαθύνει στο τι σημαίνει ό λόγος, ότι ό Θεός προγνωρίζει τα πάντα, θα κατανοούσε ότι ούτε Αυτός ό όποιος προγνωρίζει τα πάντα είναι υπαίτιος “των προεγνωσμένων”, ούτε είναι αποδεκτό ότι δημιουργεί τούς τύπους τών λόγων δια τής προγνώσεως. Απλά ό Θεός, πρό πολλού έχει δεί να πραγματοποιειται καθένα από όσα πρόκειται να συμβούν, και χωρίς τή βοήθεια τής Γραφής¹⁶⁴. Είναι δηλ. στη φύση του Θεού να προγνωρίζει αλλά και να μην έχει σχέση με τó κακό που προγνωρίζει ότι θα συμβεί, απλά γιατί δέν έχει καμμία σχέση ούτε ανάμειξη με την άμαρτία· αυτό σημαίνει ότι προγνωρίζοντας δέν γίνεται αίτιος όσων θα συμβούν: Ου γάρ έπει έγνωσται, γίνεται, αλλά έπει γίνεσθαι έμελλεν, έγνωσται¹⁶⁵... Και καταλήγει ό Ωριγένης, αρνούμενος ένα αναπόφευκτο πεπωμένο τής προδοσίας: ου γάρ έροϋμεν, έπει προέγνωσται Ιούδαν προδότην γενέσθαι, ότι πᾶσα ανάγκη ήν Ιούδαν προδότην γενέσθαι¹⁶⁶.

¹⁶¹ William Kent, “Judas Iscariot”, <<http://www.newadvent.org/cathen/08539a.htm>>.

¹⁶² William Kent, “Judas Iscariot”, <<http://www.newadvent.org/cathen/08539a.htm>>.

¹⁶³ Ωριγένης, “Είς τήν Γένεσιν εκ του Γ' Τόμου”, ΒΕΠΕΣ 15 (Αθήνα: έκδοσις τής Αποστολικής Διακονίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, 1958), σσ. 110,40-1 / 111,1-5.

¹⁶⁴ Ωριγένης, “Είς τήν Γένεσιν εκ του Γ' Τόμου”, σ. 111,6-15.

¹⁶⁵ Ωριγένης, “Είς τήν Γένεσιν εκ του Γ' Τόμου”, σ. 114,3-13.

¹⁶⁶ Ωριγένης, “Είς τήν Γένεσιν εκ του Γ' Τόμου”, σ. 114,13-6.

Μάλιστα για να ενισχύσει τη θέση του, παραθέτει και τὸ Ψλ. 108,12-18, ἐπισημαίνοντας ὅτι οἱ Ψαλμοὶ δὲ θὰ τὸν “ἔψεγαν”, ἂν ἦταν ἐπιβεβλημένο νὰ γίνει προδότης καὶ δὲν ἐνδεχόταν νὰ γίνει ὁμοιος μὲ τοὺς ὑπολοίπους Ἀποστόλους... τὸ γεγονός ὅτι γνωρίζει (περὶ τοῦ Ἰούδα τὶ θὰ συμβεῖ), δὲν σημαίνει ὅτι δὲν ἐνδέχεται νὰ γίνει καὶ διαφοροτρόπως. Καὶ θὰ ἔλεγε ἡ “γνώσις τοῦ Θεοῦ”, ὅτι ἐνδέχεται ἓνας ἄνθρωπος νὰ πράξει αὐτὸ ἢ τὸ ἀντίθετό του· καὶ ἀπὸ τὰ δύο ἐνδεχόμενα, ξέρω, ὅτι θὰ πράξει αὐτό· δὲν θὰ ἔλεγε, ὅμως, ὁ Θεός, πὼς δὲν ἐνδέχεται αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος νὰ σωφρονῆσει¹⁶⁷. Ὁ Χριστός, ὄντας ἡ «Σοφία» τοῦ Θεοῦ, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ προγνωρίζει ὅσα θὰ συμβοῦν· ἐπειδὴ ὅμως εἶναι καὶ ἡ «Ἀλήθεια», δὲν μπορεῖ νὰ μὴν ἐπιθυμεῖ τὴν μετάνοια καὶ τὴ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων. Ἐξάλλου, στὶς Γραφές, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Θεός «μετανοεῖ» (Ἰωνάς 3,9).

Ὁ Ἰησοῦς δὲ σκέφτηκε γιὰ τὸν Ἰούδα ὅταν τὸν ἐπέλεξε, ὅτι δὲ θὰ γίνει ποτέ του Ἀπόστολος· ὁ Θεός ἐξάλλου, δὲν ἔχει ἄσχημους λογισμοὺς καὶ δὲν ἀποκλείει κανένα ἐνδεχόμενο, ὅπως οἱ ἄνθρωποι. Γνωρίζει, βεβαίως, ὅτι ὁ Ἰούδας πρόκειται νὰ τὸν προδώσει, ὅμως δὲν εἶναι βέβαιος γιὰ τὴν ἐκβαση· πιστεύει ὅτι ὁ Ἰούδας θὰ ἐπιλέξει τὴ δυνατότητα πού τοῦ εἶχε δώσει νὰ παραμείνει Ἀπόστολος, ἀλλὰ πράττει καὶ ὅ,τι μπορεῖ γιὰ νὰ γίνει πράξη αὐτὴ ἢ ἐκδοχή. Γιατί, ἀπὸ τὴ φύση τοῦ ὁ Θεός δὲν μπορεῖ νὰ πράξει διαφοροτρόπως, ἀφοῦ ἡ ἀμαρτία δὲν εἶναι ἀνάμεσα στὶς ἐπιλογές του. Ὅμως, δὲν ἀρνεῖται τὴν ἐλευθερία ἐπιλογῆς στὸν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἔχει δυνατότητα ἐπιλογῆς: “σωφρονῆσαι” ἢ “ἀκολαστῆσαι”. *πράγμα τὸ ὁποῖο διαφαίνεται καὶ μέσα ἀπὸ τὶς Γραφές, ὅπου κελεύει τοὺς προφήτες Του νὰ κηρύξουν μετάνοια χωρὶς νὰ προσποιηθεῖ ὅτι προγνωρίζει ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο (θὰ συμβεῖ), (δηλ.) ἂν θὰ ἐπιστρέψουν ἢ ἂν θὰ ἐμμείνουν*¹⁶⁸.

Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Θεός, ὅπως σημειώνει ὁ Ὠριγένης σκοπίμως στέρησε ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο τὴ δυνατότητα πρόγνωσης. Βεβαίως, ἂν ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε ἐπιλέξει νὰ γίνει ὑποχέριο τῆς ἀμαρτίας, δὲν θὰ χρειαζόταν νὰ προβλέψει τὸ ἂν γίνει καλὸς ἢ κακός. Ὁ Θεός ἐπέτρεψε τὴν ἐπιλογή αὐτὴ στὸν ἄνθρωπο· δὲν τοῦ τὴν ἔδωσε ἐξαρχῆς, γιατί καὶ ὁ Ἰδιος δὲν τὴν ἔχει ἀπὸ τὴ φύση Του· ὁ Θεός πάντα ἐπιλέγει τὸ ἀγαθό, καὶ τὸ αὐτὸ ἐπιθυμοῦσε καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο· μὲ μόνη διαφορὰ ὅτι τὸν ἄφησε νὰ ἐπιλέξει, ὄχι νὰ τὸ πράξει ἀπὸ ἀνάγκη. Ὁ Θεός ἤθελε ὁ ἄνθρωπος νὰ τείνει ἐλεύθερα στὴν ἀρετὴ, στὸ καλὸ καὶ ἀγαθό. Ὅταν, ὅμως, εἶδε ὁ Θεός, πὼς ὁ ἄνθρωπος ἐπέλεξε τὴν ἀμαρτία, προγνωρίζοντας τὶ θὰ συμβεῖ, ἀπὸ ἀγάπη προσπάθησε νὰ τὸν προφυλάξει ἀπὸ ὅ,τι κακὸ πρόκειται νὰ τοῦ συμβεῖ¹⁶⁹.

Ἐπὶ τὴν συνεισφοράν τὴν βούληση καὶ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ γιὰ νὰ σωθεῖ ὁ Ἰούδας. Γι’ αὐτὸ τὸν λόγο ὁ ἱ. Χρυσόστομος, διερωτώμενος ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς εὐθύνης τοῦ Ἰούδα «ἂν τὴν σωτηρία μας τὴν προξένησε ἢ προδοσία τοῦ Ἰούδα ἢ ἡ σοφία τοῦ Χριστοῦ», ἀναφέρει: *ἐὰν πράγματι ἔχει γραφῆ νὰ πάθει αὐτὰ ὁ Χριστός, διατὶ κατηγορεῖται ὁ Ἰούδας, ἀφοῦ ἔπραξεν ἐκεῖνα πού εἶχαν γραφῆ; Δὲν ἔπραξεν αὐτὸ συμφώνως μὲ αὐτὴν τὴν ιδέαν, ἀλλὰ ἀπὸ κακίαν. Ἐὰν δὲν ἐρευνᾶς νὰ*

¹⁶⁷ Ὠριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ’ Τόμου”, σσ. 114,16-41 / 115,1-2.

¹⁶⁸ Ὠριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ’ Τόμου”, σ. 115,2-11: “Ἰσως ἀκούσονται καὶ μετανοήσουσιν” (Ἰερ. 33,3).

¹⁶⁹ Ὠριγένης, “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ’ Τόμου”, σ. 115,28-38.

μάθεις τὸν σκοπὸν τῆς πράξεως, τότε θὰ ἀπαλλάξης τὸν διάβολον ἀπὸ τὰ ἐγκλήματα. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔτσι τὰ πράγματα, δὲν εἶναι. Διότι καὶ αὐτὸς καὶ ἐκεῖνος εἶναι ἄξιοι ἀναρίθμητων τιμωριῶν, ἔστω καὶ ἂν ἐσώθῃ ἡ οἰκουμένη. Διότι τὴν σωτηρίαν μας δὲν τὴν ἐπροξένησεν ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα, ἀλλ' ἡ σοφία τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἀφθονία τῆς ἐφευρετικότητός του, ὁ ὁποῖος μεταχειρίζεται τὰς πονηρίας τῶν ἄλλων πρὸς τὸ συμφέρον μας¹⁷⁰.

Χρειαζόταν, ὡσαύτως, ἡ σωτηρία μας νὰ ἐπιτευχθεῖ μόνο μέσω τῆς προδοσίας; Στὴν Ἀνατολὴ ὅμως, αὐτὸ εἶναι ψευδο-ερώτημα. Καὶ αὐτὸ ἐπειδὴ, ὅπως ἀπαντᾷ ὁ ἱ. Χρυσόστομος, δὲν ἦταν ἀναγκαῖα ἢ ἀναπόφευκτη γιὰ τὸ Θεὸ ἡ προδοσία¹⁷¹. Τὸ ἐρώτημα εἶναι: Πῶς ἔγινε προδότης... ἀφοῦ προσεκλήθη ἀπὸ τὸν Χριστόν; Αὐτὸ εἶναι τὸ πραγματικὸ ἐρώτημα στὴν Ἀνατολή· καὶ ἡ ἀπάντηση ποὺ δίνεται εἶναι διότι δὲν εἶναι ἀναγκαστικὴ ἡ πρόσκλησις τοῦ Θεοῦ, οὔτε βιάζει τὴν θέλησιν ἐκείνων ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ ἐκλέξουν τὴν ἀρετὴν· ἀντιθέτως προτρέπει καὶ συμβουλεύει καὶ πράττει τὰ πάντα καὶ ἐξεργάζεται διὰ νὰ πείσῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ γίνουν καλοὶ. Ἐὰν δὲ μερικοὶ δὲν ἀνέχονται αὐτά, δὲν τοὺς ἀναγκάζει¹⁷². Σύμφωνα στὸ πλαίσιο ἐρμηνείας, τὸ ὁποῖο ξεκινᾷ ἀπὸ τὸν Ὁριγένη, ὁ Εὐθύμιος Ζιγαβηνός, ἀναφέρει ὅτι ἡ προδοσία προηγεῖται τῆς προφητείας, ὄχι ἡ προφητεία τῆς προδοσίας: Ὅχι διότι εἶχε προοριστεῖ, γι' αὐτὸ παρέδωσε· ἀλλὰ διότι παρέδωσε, γι' αὐτὸ εἶχε προοριστεῖ¹⁷³.

Στὴν Ἀνατολή, τίθενται πρῶτα τὰ ἐρωτήματα καὶ ἔπονται οἱ ἀπαντήσεις, τὴ στιγμή κατὰ τὴν ὁποία στὴ Δύση προηγοῦνται οἱ ἀπαντήσεις καὶ ἀκολουθοῦν τὰ ἐρωτήματα, καὶ ἐνδεχομένως πολλοὺς αἰῶνες μετὰ. Ἐπίσης, στὴν Ἀνατολή, προηγεῖται τὸ πρόσωπο τῆς φύσεως, ἀντιθέτως πρὸς τὴ Δύση. Αὐτὸ δὲ σημαίνει πῶς ὁ Ἰούδας ἀντιμετωπίζεται μὲ ἔννοια, μᾶλλον στὴ Δύση, καὶ μετὰ τὴν Ἀναγέννηση συμβαίνει αὐτό, καὶ γιὰ διαφορετικοὺς λόγους. Ἡ πράξη τοῦ Ἰούδα δὲν ἦταν τυχαία οὔτε πράξη ἀνάγκης· βεβαίως, ἐπληρώθη ἡ βουλή τοῦ Θεοῦ καὶ διὰ τῆς Προδοσίας, χωρὶς ὅμως νὰ καταλυθεῖ ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ εὐθύνη τοῦ Ἰούδα ἢ νὰ ἐλαφρωθεῖ ἡ ἐνοχὴ¹⁷⁴.

Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα τῆς προδοσίας τοῦ Ἰούδα φαίνεται ὅμως νὰ ἀκολουθεῖ διαφορετικὴ πορεία σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση. Ἦδη ὁ ἅγιος Ἱερώνυμος χρησιμοποιεῖ μὲ ἔννοια «ἀντισημιτικὴ» τὸ «ὄνομα» τοῦ Ἰούδα: «Οἱ Εβραῖοι δὲν ἔλαβαν τὸ ὄνομά τους ἀπὸ τὸν Ἰούδα [τέταρτο γιο τοῦ Ἰακώβ] τὸν ἅγιο, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν προδότη»... τὴν ἴδια ἐποχὴ ποὺ ὁ Ἱερὸς Αυγουστίνος... ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰούδας ἦταν υπεύθυνος γιὰ τὴ θανάτωση τοῦ Ἰησοῦ, ὠθούμενος ἀπὸ ἰδιοτελὴ ἐγωϊστικὰ κίνητρα¹⁷⁵. Παρατηροῦμε, ὅτι ἀμφότεροι ἐπιρρίπτουν τὴν εὐθύνη στὸν Ἰούδα, κατὰ μία ἔννοια δικανικὴ· καίτοι ὁ ἱ. Αὐγουστίνος, κατὰ κάποια ἔννοια, μπορεῖ νὰ συμφωνεῖ μὲ τοὺς Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς, στὸ θέμα τῆς εὐθύνης, ἂν ἐκληφθεῖ μὲ τὴν ἔννοια τῆς ἐπιλογῆς, ἢ ὁποία ἦταν νὰ στραφεῖ στὸν ἑαυτό του, καὶ ὄχι στὸν Ἰησοῦ. Ἄν, ὡστόσο, ὁ Διδάσκαλος προγνώριζε ὅτι θὰ

¹⁷⁰ Ἰωάννης Χρυσόστομος, *Υπόμνημα Εἰς Τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 65,775CD.

¹⁷¹ Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 65,775D.

¹⁷² Ἰωάννης Χρυσόστομος, σ. 54,770B.

¹⁷³ Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον*, σ. 475.

¹⁷⁴ Π. Ν. Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον*, σσ. 267-8.

¹⁷⁵ David Gibson & Michael McKinley, *Ο Κώδικας του Ιησού*, σσ. 197, 223.

ὑπερίσχυε τὸ ἐγὼ τοῦ Ἰούδα, γιατί τὸν διάλεξε; Δὲν θὰ ἦταν σὰν νὰ ἔστειλε ὁ διοικητὴς ἕναν στρατιώτη του στὴ μάχη σὲ βέβαιο θάνατο;

Μὲ τὴν περίοδο τῆς Αναγέννησης τὰ πράγματα δὲν ἀλλάζουν ἀκριβῶς· τονίζεται ἡ ἐλευθερία τοῦ Ἰούδα, ὄχι ὅμως ἡ εὐθύνη τοῦ, οὔτε βεβαίως ἡ «εὐθύνη» τοῦ Θεοῦ. Ἔχοντας ἴσως διαβάσει τὸν ἱ. Αὐγουστῖνο, ὁ ἱερέας Εἰρασμος, ὡς καλὸς ἀνθρωπιστής, υποστήριξε ὅτι στην πραγματικότητα ὁ Ἰούδας διέθετε ἐλεύθερη βούληση καὶ κατὰ συνέπεια θὰ μπορούσε νὰ ἀλλάξει γνώμη – οὖτε, κρίμα γι' αὐτόν. Ὁ Προτεστάντης μεταρρυθιστὴς Μαρτίνος Λούθηρος ἀπάντησε, ὅπως συνήθιζε, ὅτι, ὄχι, βούληση τοῦ Ἰούδα ἦταν νὰ προδώσει τὸν Ἰησοῦ, κάτι που δὲν μπορούσε νὰ ἀλλάξει. Ὁ Καλβίνος, εισηγητὴς τῆς ἰδέας τοῦ πεπρωμένου, πίστευε, φυσικὰ, ὅτι οἱ πράξεις τοῦ Ἰούδα ἦσαν προκαθορισμένες¹⁷⁶.

Παρηροῦμε ὅτι τὸ «μετέωρο βῆμα» γίνεται μὲ τὴ Μεταρρύθμιση· αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἀπέφυγαν οἱ Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς, δηλ. τὸν σκόπελο τοῦ «ἀπόλυτου προορισμοῦ», δὲν μποροῦν νὰ ὑπερκεράσουν οἱ θεολόγοι στὴ Δύση. Ἦδη ἀπὸ τὸν Ἄνσελμο Καντερβουρίας, ὁ ὁποῖος στηρίζεται κατὰ πολὺ στὸν ἱ. Αὐγουστῖνο, ὁ ὁποῖος τόνιζε ἐμφατικὰ ὅτι, ναι, ὁ Θεὸς ἔστειλε τὸν ἴδιο του τὸν Υἱὸ νὰ πεθάνει στὸν Σταυρὸ γιὰ τὴ σωτηρία τῆς ἀνθρωπότητος¹⁷⁷, προκρίνεται ἡ «εὐθύνη» τοῦ Θεοῦ, γιὰ τὴν πτώση τοῦ ἀνθρώπου, ἄρα καὶ τὴ σωτηρία του. Τελικὰ, αὐτὸ τὸ ὁποῖο ἀναδεικνύεται καὶ ὀλοκληρώνεται μὲ τὴ σύγχρονη δυτικὴ λογοτεχνία, εἶναι ἡ «ἀπόλυτη εὐθύνη» τοῦ Θεοῦ ἔναντι τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἡ «ἀνεύθυνη ἐλευθερία» τοῦ ἀνθρώπου ἔναντι τοῦ Θεοῦ.

4) Ποιά, ὅμως, εἶναι συγκριτικὰ, ἡ «μαρτυρία τῶν ευαγγελιστῶν» γιὰ τὴν προδοσία τοῦ Ἰούδα; Ὁ Μᾶρκος, μὲ μία λιτὴ περιγραφή, χωρὶς εὐθὺ λόγος, ἐπικεντρώνεται σὲ δύο σημεία: α) στὸ ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἀποφάσισαν νὰ τὸν σκοτώσουν ἀφοῦ τὸν συλλάβουν μὲ δόλο, ὄχι ὅμως κατὰ τὴν ἑορτὴ, γιὰ νὰ μὴν προκαλέσουν τὸν λαό· καὶ β) στὸ ὅτι ὁ Ἰούδας ἀπὸ μόνος τοῦ κινήθηκε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς γιὰ νὰ τὸν παραδώσει, καὶ μάλιστα αἰτούμενος ἀνταμοιβή. Ὅσον ἀφορᾷ στὰ περὶ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ προδότη στὸν Δεῖπνο, ἡ «προσθήκη» του εἶναι ἡ ἐπισύναψη στὸν στ. 18 τῆς ψαλμικῆς φράσης “ὁ ἐσθίων μετ’ ἐμοῦ”. Σὲ γενικὲς γραμμές, δὲ θίγει τὰ κίνητρα τοῦ Ἰούδα, μόνον καταγράφει τὴν ἀλήθεια, ὅτι “εἷς τῶν δώδεκα” εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος πρόδωσε τὸν Διδάσκαλο. Δὲν προβάλλει τὸν Ἰούδα, ἀλλὰ τὴν «Παράδοση», δηλ. τὸ Πάθος¹⁷⁸.

Ὁ Λουκᾶς διαφοροποιεῖται λιγότερο ὡς πρὸς τὸ Μᾶρκο, στὸ κομμάτι τῆς «προδοσίας» (22,1-6) καὶ περισσότερο στὸ μέρος τῆς ἀποκάλυψης τοῦ προδότη ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ (22,14-23)· στὸ πρῶτο μέρος: α) ἀποκαλύπτει τὴ σατανικὴ παρέμβαση στὸν Ἰούδα (στ. 3) καὶ β) τονίζει τὴν ἐπιδίωξη τοῦ ἱερατείου καὶ τοῦ Ἰούδα, ἡ προδοσία νὰ γίνῃ χωρὶς τὴν παρουσία τοῦ λαοῦ (στ. 6). Καὶ στὸ δεύτερο μέρος: α) καταγράφει τὴν ἐπιθυμία τοῦ Κυρίου νὰ φάει αὐτὸ τὸ τελευταῖο Πάσχα μὲ τοὺς μαθητὲς Του (στ. 15-16)· καὶ β) στὸ ἀποτέλεσμα πὺ εἶχε ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ, δηλ. τὴ διαμάχη μεταξὺ τῶν μαθητῶν, γιὰ τὸ ποιὸς εἶναι σπουδαιότερος (στ. 23). Ὁ Λουκᾶς συμφωνεῖ

¹⁷⁶ David Gibson & Michael McKinley, *Ὁ Κώδικας τοῦ Ἰησοῦ*, σ. 223.

¹⁷⁷ David Gibson & Michael McKinley, σ. 222.

¹⁷⁸ Δημήτριος Τρακατέλλης, *Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, Ἐξουσία καὶ Πάθος*, σ. 213.

μὲ τὸ Μᾶρκο στὴ διατύπωση “ἀργύρια δοῦναι” (Μκ. 14,11· Λκ. 22,5). Γενικά, παραμένει στὴν ἴδια γραμμὴ μὲ τὸ Μᾶρκο καὶ δὲν ἐπικεντρώνεται στὰ κίνητρα τοῦ Ἰούδα, ἀπλῶς ἐξηγεῖ τὴ «βίαση» ἀλλαγὴ του, ἴσως ἐπειδὴ ἀναφέρεται σὲ ἕξ ἐθνῶν χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ἀγνοοῦν τὶς Γραφές.

Ὁ Ματθαῖος πλησιάζει τὸ Μᾶρκο· τὰ σημεῖα ποὺ διαφοροποιεῖται εἶναι: α) ὁ εὐθύς λόγος στὸ Μτ. 26,2 ὅπου ὁ Ἰησοῦς ἐπαναλαμβάνει τὰ «προφητικὰ λόγια» γιὰ τὴν παράδοση-προδοσία, ἢ ὁποῖα θὰ ὀδηγήσει στὴ Σταύρωσή Του, παραπέμποντας στὸ παράνομο Συνέδριο· β) ὁ εὐθύς λόγος στὸ 26,15 ὅπου δίνεται ἔμφασή στὴν ἐπιθυμία τοῦ Ἰούδα γιὰ ἀμοιβή, στὴν ὁποῖα ὅμως γίνεται καὶ ἀριθμητικὴ ἀναφορὰ: “τριάκοντα ἀργύρια”· καὶ γ) στὸ 26,25 ὅπου μόνο στὸ Ματθαῖο περιγράφεται τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος ἀπαντᾷ θετικὰ στὸν Ἰούδα, πῶς εἶναι ὁ προδότης, μετὰ ἀπὸ ἐρώτημα τοῦ ἰδίου τοῦ Ἰούδα, κατὰ τὸν Δεῖπνο.

Αὐτὲς οἱ «προσθήκες» τοῦ Ματθαίου, ἢ «ἐλλείψεις» τοῦ Μάρκου, δὲν σημαίνουν ὅτι ὁ Μᾶρκος παρασιωπᾷ τὰ γεγονότα αὐτά· ἐξάλλου, ἡ ὁμοιότητα μεταξὺ των εἶναι τέτοια ποὺ δὲν τίθεται θέμα διαφορῶν, ἀπλῶς λεπτομερειῶν, τὶς ὁποῖες συμπληρώνει ὁ Ματθαῖος, εἴτε γιὰ τὶς ἔχει ζήσει προσωπικά, εἴτε διότι ἀπευθύνεται σὲ ἰουδαῖο-χριστιανούς, οἱ ὁποῖοι ξέρουν τὶς Γραφές. Ὡστόσο, καὶ ὁ Μᾶρκος καὶ ὁ Ματθαῖος συμφωνοῦν, πῶς ὁ Ἰούδας λαμβάνει τὴν πρωτοβουλία: δὲ δελεάζεται οὔτε θέλγεται ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς, ἀλλὰ τοὺς προσεγγίζει γιὰ λογαριασμό του¹⁷⁹. Ὁ Ἰωάννης, τέλος, διαφοροποιεῖται πλήρως· τὰ μόνα σημεῖα ὅπου προσεγγίζει τὸ Μᾶρκο, εἶναι: α) στὸ 13,2: “ἵνα παραδοῖ αὐτόν” (μὲ τὸ Μκ. 14,10) β) στὸ 13,21: “ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με” (μὲ τὸ Μκ. 14,18), γ) στὸ 13,18: “ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον” (μὲ τὸ Μκ. 14,18: “ὁ ἐσθίων μετ’ ἐμοῦ”) καὶ γ) στὸ 13,26: “ὁ ἐμβάψας” (μὲ τὸ συνώνυμο “ὁ ἐμβαπτόμενος” στὸ Μκ. 14,20). Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ἰω. 13,18 στὰ παραπάνω συμφωνεῖ καὶ μὲ τὸ Ματθαῖο, ἐνῶ μὲ τὸ Λουκᾶ συμφωνεῖ, κυρίως, στὸ 13,2: “τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκὸτος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου”.

Εἰδικά, στὸ 13,2 φαίνεται σὰν ὁ Ἰωάννης νὰ «παντρεύει» Μᾶρκο (14,10) καὶ Λουκᾶ (22,3). Στο Κατὰ Ἰωάννην, στὸ χωρίο ποὺ μόλις ἀναφέρθηκε, ἐπίσης ἐπισημαίνεται ὅτι τα χρήματα υπήρξαν το κατεξοχὴν κίνητρο, ὑπὸ τὴν παρακίνηση τοῦ Διαβόλου. Τέλος, σύμφωνα με τὸ Κατὰ Λουκᾶν, τὸ κίνητρο ἦταν πρῶτιστα δαιμονικό –«Ὁ Σατανᾶς εἰσήλθε στὸν Ἰούδα»–καὶ ἡ γενναιόδωρη πληρωμὴ ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς εἶναι μεταγενέστερη σκέψη¹⁸⁰. Ἐντούτοις, ἡ ἄποψή μας εἶναι ὅτι ἡ ὑπογράμμιση τῆς συμβολῆς τοῦ Ἰούδα στὴν προδοσία τοῦ Ἰησοῦ, καθὼς καὶ τῆς προγνώσεως αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ, ἔχει δύο προοπτικές: ἡ πρώτη εἶναι ἀπολογητικὴ πρὸς τοὺς «ἀκροατές». Οἱ εὐαγγελιστὲς θέλουν νὰ προφυλάξουν τοὺς πιστοὺς ἀπὸ τὸ νὰ προδώσουν τὸν Κύριό τους.

Ἡ δεύτερη εἶναι καταφατικὴ στὸ σεβασμὸ τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ Θεό. Ὅπως φαίνεται μέσα στὰ εὐαγγέλια, ὁ Χριστὸς ἔκανε τὰ πάντα γιὰ νὰ μεταπείσει τὸν Ἰούδα. Κανεῖς δὲ θὰ μπορούσε νὰ ὑποστηρίξει μὲ βεβαιότητα, ὅτι, ἐὰν ὁ Χριστὸς δὲν εἶχε ἐπιλέξει τὸν Ἰούδα, αὐτὸς δὲ θὰ τὸν προδίδε. Αποτολμῶντας μία ἐρμηνεῖα, ἴσως, ἀκραῖα, θὰ ὑποστηρίζαμε, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἔθεσε τὸν Ἰούδα στὸν κύκλο τῶν δώδεκα, ὄχι μόνο διότι τὸ ἄξιζε τὴ δεδομένη χρονικὴ

¹⁷⁹ William Kent, “Judas Iscariot”, in *The Catholic Encyclopedia*: <<http://www.newadvent.org/cathen/08539a.htm>>.

¹⁸⁰ David Gibson & Michael McKinley, *Ὁ Κώδικας τοῦ Ἰησοῦ*, σ. 218.

στιγμή, όπως τονίζει και ο Ωριγένης¹⁸¹, αλλά κυρίως γιατί ο Χριστός επιθυμούσε να του δώσει την ευκαιρία να τον γνωρίσει τόσο καλά, μέσα από τη διδασκαλία και τα θαύματά Του, ώστε να μην προβεί σε αυτό που αποκάλυψε ο Θεός με τις Γραφές, προγνωρίζοντας το τέλος του.

5) Τέλος, πριν το πασχάλιο δεῖπνο, έχουμε την πρόρρηση του Χριστού για τον προδότη. Αυτή ή πράξη του Ίησού, καίτοι θα μπορούσε να διαλύσει το δεῖπνο και να καταστρέψει την ατμόσφαιρα, οδηγεί στα αντίθετα αποτελέσματα, συσπειρώνοντας τους μαθητές, σε έκφραση της αγάπης, ενίσχυσης και προστασίας του Κυρίου τους. Και αυτό, γιατί ο Χριστός έχει εφελτήριο σε κάθε ενέργειά Του, μόνο την αγάπη, ιδιαίτερα για τους Μαθητές Του, πόσο μάλλον για το «ἀπολωλὸς πρόβατο», το οποίο πασχίζει να επαναφέρει στη μάνδρα μέχρι τελευταίας στιγμής σύμφωνα με όσα διδάξε· μέσα και από το ἀπροσδόκητο γεγονός, πρὸ τοῦ Πάθους, τους δείχνει ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ «Πάσχων Δούλος», ὁ ὁποῖος γνωρίζει ἐκ τῶν προτέρων αὐτὰ πού πρόκειται νά συμβοῦν, χωρὶς νά αἰφνιδιάζεται ἀπὸ τὴν ἔκβαση τῶν γεγονότων...

Ἐξάλλου, μέ τό χαρακτηριστικό ῥῆμα “παραδιδόναι” (στ. 21, καί μάλιστα σέ παθητική φωνή), πού ἀπαντᾷ καί στίς πρωτο-χριστιανικές ὁμολογίες πίστεως (π.χ. Ρωμ. 4,25· 8,32· Γαλ. 2,20 κ.ἄ.)... φέρει στό νοῦ μας καί τά ἄσματα τοῦ Πάσχοντος δούλου τοῦ Θεοῦ τοῦ Ἡσαΐα (κεφ. 52-53), ὅπου ἐπίσης ἀφθονεῖ¹⁸². Σέ ὅλη τή διήγηση περὶ τῆς προδοσίας, στό μυαλό τοῦ Μάρκου εὐρίσκεται ὁ Ἡσαΐας καί τό πάθος τοῦ Χριστοῦ· ἐξάλλου, τὰ ῥ. “ἐζήτουν”, “παραδοῖ” καί “παραδίδονται” ἀποτελοῦν τή σπονδυλική στήλη τῶν ἀντιστοίχων περικοπῶν καί δείχνουν τήν ἐνότητά τους. ὅπως καί ἀπό τήν «τριάδα» τῶν στ. 10 («ὁ εἶς τῶν δώδεκα»), 18 («εἶς ἐξ ὑμῶν») καί 20 («εἶς τῶν δώδεκα»), ἀπό τήν ἐπανάληψη τῶν ὁποῖων φαίνεται ἡ ἐνότητα τῶν Μκ. 14,10-11 καί 14,17-21.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πραγματολογικά, τό ρ. “παραδίδωμι” στήν κλασική γραμματεία, στοὺς Ο' καί στὸν Ἰώσηπο, πλεῖστες φορές, ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ “προδίδω”¹⁸³, ἐνῶ θεωρεῖται ὡς θεμελιώδης τεχνικός ὅρος τῆς θανατώσεως τοῦ Μεσσία, ἐφόσον μέ παρόμοιο τρόπο χρησιμοποιεῖται τρεῖς φορές στήν περικοπή Μκ. 13,3-13 (στ. 9, 11 καί 12), ὅθεν ὑπενθυμίζει τὶς προρρήσεις τῶν Παθῶν τοῦ Μεσσία στὰ κεφ. 8, 9 (στ. 31) καί 10 καί ἰδιαίτερα ἐκείνη τοῦ Μκ. 10,33-34¹⁸⁴. μάλιστα, ὁ ὅρος “ὑπάγει” πού χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ θάνατο τοῦ Κυρίου (8,14. 21· 13,3.33· 14,4)... ὑποβάλλει ἔξοχα τὴν ἰδέα τῆς ἐκούσιας συνειδητῆς πορείας πρὸς τὸ πάθος... ἐδῶ τὸ “ὑπάγει” χρησιμοποιεῖται μέ τὴν ἔννοια τοῦ “παθεῖν” καί “ἀποκτανθῆναι” (Μκ. 8,31)¹⁸⁵.

Τέλος, στό Μκ. 14,17-21, καί εἰδικὰ στό Μκ. 14,21, τὸ «Πάθος» καί ἡ «Ἐξουσία» ἐξισώνονται μέ ἓνα μοναδικό τρόπο στό πρόσωπο τοῦ Ίησού. Ἡ «Ἐξουσία» ἀπογυμνώνεται καί ταυτίζεται μέ

¹⁸¹ Ωριγένης, “Εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν, Απόσπασμα ΕΔ’”, ΒΕΠΕΣ 15, σ. 88,26-9.

¹⁸² Καραβιδόπουλος, σσ. 439, 429.

¹⁸³ B. J. Oropeza, “JUDAS’ DEATH AND FINAL DESTINY IN THE GOSPELS AND EARLIEST CHRISTIAN WRITINGS,” *New Testament Society of South Africa*, Neotestamentica, 2010, 342–61, ἐδῶ: σ. 342.

¹⁸⁴ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, Ἐξουσία καί Πάθος, Χριστολογικὲς Απόψεις τοῦ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου, 1 (Αθήνα, 1983), σσ. 198 (ὑποσ. 70), 213 (ὑποσ. 107).

¹⁸⁵ Π. Ν. Τρεμπέλας, Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον, σ. 267. Πρβλ. καί Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σσ. 217 (ὑποσ. 120), 216: τὸ «δεῖ» τοῦ Μκ. 8,31 ἔχει παρόμοια θεολογικὴ ἔννοια.

τὸ «Πάθος»· τὸ ὄνομα-τίτλος τῆς ἐσχατολογικῆς δόξης εἶναι ἀκριβῶς ἐκεῖνο τοῦ πάθους¹⁸⁶, εἶναι ὁ «πάσχων Υἱὸς τοῦ Ἄνθρώπου». Γι' αὐτὸ, τὴν παράδοσιν τοῦ θανάτου ἐρμηνεύει στὸ στ. 21 ὁ Κύριος ὄχι ὡς ὀφειλόμενη στήν ἐνέργειαν τοῦ προδότη, ἀλλὰ στή βουλήν τοῦ Θεοῦ... (“καθὼς γέγραπται”)¹⁸⁷. “καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἵνα πολλὰ πάθη καὶ ἐξουδενηθῆ;” (Μκ. 9,12)

- ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ -

A) ΠΗΓΕΣ:

Nestle-Aland, ed. *Novum Testamentum Graece*. 27th ed. Αθήνα: Ἑλληνικὴ Βιβλικὴ Ἐταιρεία, 1993.

Ἰερὰ Μητρόπολις Γλυφάδας, Ἑλληνικοῦ, Βούλας, Βουλιαγμένης & Βάρης. *Ἡ Καινὴ Διαθήκη: Τὸ πρωτότυπο κείμενο, μὲ μετάφραση στὴ δημοτικὴ*. Αθήνα: Ἑλληνικὴ Βιβλικὴ Ἐταιρεία, 2010.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα, Ἔκδοσις 2η (Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ “Ζωή”), Αθήναι 1939.

Τριώδιον Κατανυκτικόν. Ἐνετίησιν: Ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Τυπογραφίας τοῦ Φοίνικος, 1850.

Ἡ Αγία Γραφή σε μετάφραση Νεόφυτου Βάμβα: <<http://www.newlife4you.gr>>.

BibleWorks: BGT NA28 NT + LXX (Rahlfs) Text (<BGM>).

B) ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΙΣΜΟΣ:

Διονύσιος Ἀλεξανδρείας. “Ἐξηγητικὰ Ἀποσπάσματα.” ΒΕΠΕΣ 17. Αθήναι: Ἐκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

Ἰωάννης Χρυσόστομος, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, *Υπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον, Ὁμιλίαι ΟΗ'-Ε' (ΚΕΦ. 25-28)*, ἐκδ.. Fridericus Field, μετάφρ. Δημήτριος Δ. Δρίτσας καὶ Ἀθανάσιος Γ. Ἰωάννου, ΑΠΑΝΤΑ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ 69 (Αθήνα: Ἑλληνικὸς Ἐκδοτικὸς Ὄργανισμός, 1973).

Ὠριγένης. “Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί.” ΒΕΠΕΣ 15. Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

— — —. “Εἰς Ψαλμοὺς Ἐκλογαί.” ΒΕΠΕΣ 16. Αθήναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

¹⁸⁶ Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σσ. 205 [βλ. Μκ. 13,24-27 (καὶ Μκ. 14,62)], 206 καὶ 216-7.

¹⁸⁷ Καραβιδόπουλος, σσ. 439. Πρβλ. Δημήτριος Τρακατέλλης, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης, σ. 216-7 (βλ. ὑποσ. 118).

— — —. “Εἰς τὴν Γένεσιν ἐκ τοῦ Γ' Τόμου.” ΒΕΠΕΣ 15. Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

— — —. “Εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν, Ἀπόσπασμα ΞΔ'.” ΒΕΠΕΣ 15. Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

— — —. “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Ἀποσπάσματα ἐκ τῶν Σειρῶν τῶν Εὐαγγελίων.” ΒΕΠΕΣ 14. Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

— — —. “Εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον, Τόμος Ιστ'.” ΒΕΠΕΣ 14. Ἀθῆναι: ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1958.

Γ) ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

Gibson, David & Michael McKinley. *Ο Κώδικας του Ιησού.* Μετάφρ. Δρ Σωτήριος Δεσπότης και Ιωάννα Γρηγοράκη. 1st ed. Ἀθήνα: Εκδόσεις Ουρανός, 2016.

Hofmann, J. B. *Ἐτυμολογικὸν Λεξικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς.* Μετάφρ. Αντώνιος Δ. Παπανικολάου. Ἐν Ἀθήναις, 1974.

Kent, William. “Judas Iscariot.” In *The Catholic Encyclopedia*, June 15, 2018 from New Advent <<http://www.newadvent.org/cathen/08539a.htm>>. (New York: Robert Appleton Company, 1910.)

Liddell & Scott. “Ἐπιτομή του Μεγάλου Λεξικού της Ἑλληνικῆς Γλώσσης,” Τόμ. 3. Ἀθήνα: Εκδόσεις Πελεκάνος, 2007.

Oropeza, B. J. “JUDAS’ DEATH AND FINAL DESTINY IN THE GOSPELS AND EARLIEST CHRISTIAN WRITINGS.” *New Testament Society of South Africa, Neotestamenica*, 2010, 342–61.

Ατματζίδης, Χαράλαμπος Γ. “Το Τελευταίο Δείπνο του Ιησού: Ανατομία και Σημασία (Μέρος Α').” *ΘΕΟΛΟΓΙΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ* (blog), January 4, 2018. <https://blogs.auth.gr/moschosg/το-τελευταίο-δείπνο>.

Βασιλειάδης, Πέτρος. *Θέματα Βιβλικῆς Θεολογίας.* Θεσσαλονίκη: e-Book, 2012.

Γιαννακόπουλος, Ἀρχιμ. Ἰωήλ. *Τὸ πρόβλημα τοῦ Ἰούδα.* Καλαμάτα: ἔκδοσις τοῦ Ἱεροῦ Ἡσυχαστηρίου Προφήτου Ἰωήλ, Καλαμάτα 1994.

Δεσπότης, Σωτήριος Σ. *Ο Ιησούς ως “Χριστός” και η Πολιτικὴ Ἐξουσία στους Συνοπτικούς Εὐαγγελιστές.* Ἀθήνα: Εκδόσεις Ἄθως, 2005.

— — —. *Ἡ προδοσία στην εὐαγγελικὴ αφήγηση, στὸ* <<http://youtu.be/cnm8hg3DDvE>> (22/03/2018)

Δημητροῦκος, Δ. *Μέγα Λεξικὸν Ὅλης Τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.* Τόμ. Α'-ΙΕ'. Ἀθῆναι: Ἐκδόσεις “Δομῆ” Α.Ε., 1953.

Τρακατέλλης, Δημήτριος, Ἐπίσκοπος Βρεσθένης. *Ἐξουσία Καὶ Πάθος, Χριστολογικὲς Απόψεις Τοῦ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγελίου.* 1. Ἀθήνα, 1983.

Καλαϊτζίδης, Παντελής. “Ὁ Πειρασμός τοῦ Ἰούδα...” *Σύναξη* 27, Ιούλιος-Σεπτέμβριος 2001, 51–65.

Καραβιδόπουλος, Ἰωάν. Δ. *Τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον.* ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ 2. Θεσσαλονίκη: Ἐκδόσεις Π. Πουρνάρα, 1988.

Κορναράκης, Ἰωάν. Κ. *Ὁ Ἰούδας ὡς ὁμαδικὸς ἐνοχικὸς ἀρχέτυπος.* Θεσσαλονίκη: Ἐκδοτικὸς Οἶκος Ἀδελφῶν Κυριακίδη, 1991.

Μεταλληνός, π. Γεώργιος Δ. “Ἡ Ορθόδοξη Ὑμνογραφία γιὰ τον Ἰούδα.” *Τύπος τῆς Κυριακῆς.* 2013, sec. Ἐρησκευτικὰ Αναγνώσματα: Ἰούδας, τὸ σύμβολο τῆς αἰώνιας προδοσίας, 8-27.

Ράτσινγκερ (Πάπας Βενέδικτος ΙΣΤ'), Γιόζεφ. *Ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆ Ναζαρέτ, Βιβλίο 2: Ἀπὸ τὴν Εἴσοδο στὴν Ἱερουσαλήμ μέχρι καὶ τὴν Ἀνάσταση.* Μετάφρ. Σωτήριος Σ. Δεσπότης. 1^η ἔκδ. Ἀθήνα: Ἐκδόσεις Ψυχογιός Α.Ε., 2012.

Σιαμάκης, Κωνσταντῖνος. *Σύντομο Λεξικὸ τῆς Καινῆς Διαθήκης. 7 Δαπάναις τῆς Μητροπόλεως Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως.* Θεσσαλονίκη: ἔκδόσεις Δόναξ, 2012.

Σταματᾶκος, Ἰωάν. *Λεξικὸν τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Γλώσσης.* Τομ. Α'. Ἀθήνα: ἔκδόσεις Βιβλιοπρομηθευτικῆ, 1999.

Τρεμπέλας, Π. Ν. *Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Μᾶρκον Εὐαγγέλιον.* 4th ed. Ἀθήναι: Ἀδελφότης Θεολόγων “Ὁ Σωτήρ,” 1993.

— — —. *Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον.* Ἐκδοσις Ἀδελφότητος Θεολόγων ἢ “Ζωή.” Ἀθήναι, 1951.